



7  
2010

# ГУЦУЛИ І ГУЦУЛЬЩИНА



Літературно-мистецький  
і громадсько-суспільний часопис

Народний артист України  
Остап Гавриш



Фрагменти  
із ювілейного вечора  
Марії Влад у Косові  
25 липня 2010 року



Марія Влад



Марія Влад, Аделя Григоруk



Так народжувалось перше число часопису “Гуцули і Гуцульщина”



1  
2010

# ГУЦУЛИ І ГУЦУЛЬЩИНА

Літературно-мистецький і громадсько-суспільний часопис  
Рік заснування – 2010

ISBN 978-966-181-012-8

Косів - 2010

## У номері

Шлемо вітання.....	2
Слово до читачів.....	3
Храмові свята на Косівщині.....	4
<b>Ярослав Тимофійчук.</b> 160 років Божому дому.....	4-5
Приємна подія.....	8
Ювілейні дати у житті храмів Косівщини.....	7
<b>Петро Лосюк.</b> Бути «Гуцульській гражді».....	10
Національні природні парки України.....	10-11
Сторінки історії.....	11
<b>Михайло Трушик.</b> Сходінки росту.....	15-16
<b>Іван Андрусак.</b> Дерева.....	17-19
<b>Дмитро Карп'як.</b> Увіковічені в піснях.....	20-22
<b>Богдан Тимінський</b>	
Косівська любов. Івана Франка.....	24-25
Таємничі записи. «Щоденника».....	26-27
«Заклад купелевий» у Буркуті.....	28-30
<b>Дмитро Арсенич.</b> Розвідник за покликанням.....	34-35
<b>Василь Стеф'юк.</b> Верховина.....	36-39
<b>Аделя Григорук</b>	
Щоб стелилась доля рушниками.....	40-43
Піратські абордажі Сергія Ковалю.....	44-50
Перед лицем часу.....	51
<b>Омелян Лупул.</b> Із книги «1000 байок».....	52-55
<b>Петро Шекерик-Доників.</b> На дні озера.....	56-59
<b>Микола Балаш.</b> Рецепти апітерапії.....	60
<b>Ярослав Тимофійчук</b>	
Народна ноша у Соколівці.....	62
Вас запрошує "Старий Косів".....	63
Кухня Гуцульщини.....	68-69
Картини з народного життя	
<b>Параски Плитки-Горицвіт</b> .....	72

## Редакційна колегія

**Петро Гавука**

(головний редактор)

**Аделя Григорук**

(заступник головного редактора)

**Антон Григорук**

**Ярослав Тимофійчук**

**Дмитро Арсенич**

**Михайло Павлюк**

**Мирослава Долинчук**

Редакційна колегія

працює на громадських засадах

### Наша адреса:

вул. Незалежності, 28

м. Косів

Івано-Франківської області

78600

тел. (03478) 2-24-91

тел. (03478) 2-21-96

067-342-07-47

<http://gig.if.ua/>

E-mail: [Evrika-pk@ukr.net](mailto:Evrika-pk@ukr.net)

Комп'ютерна верстка і дизайн

Віталія Стефурака

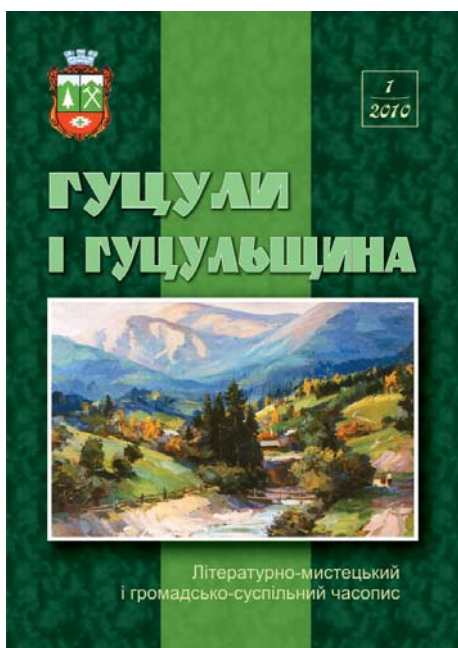
Редакція залишає за собою право  
редагувати і скорочувати матеріали

За достовірність матеріалів

відповідають автори.

Ціна договірна

## Шлемо вітання



Гуцульщина – мальовничий і дивовижний своєю красою край з вічно зеленими ялиново-смерековими лісами, полонинськими пляями із запашними травами. А її жителі – то талановиті люди своїм високохудожнім декоративно-прикладним мистецтвом. Вони віками збагачують свою майстерність, зачаровуючи світ. Не випадково Гуцульщина була і залишається привабливим місцем відпочинку, творчої наснаги діячів культури і науки.

Про все це читач зможе довідатися з розмаїтих сторінок, різних дописів широкого кола авторів у майбутніх випусках квартальника "Гуцули і Гуцульщина".

Упевнений, що це періодичне видання завжди буде в пригоді вчителям, студентам, учням, краєзнавцям, туристам, широкому колу читачів.

**Володимир ГРАБОВЕЦЬКИЙ,**  
доктор історичних наук, професор,  
заслужений діяч науки і техніки,  
академік АН вищої школи України,  
почесний громадянин 11 населених пунктів  
України, народний історик Прикарпаття

Віримо в те, що новий журнал "Гуцули і Гуцульщина" постійно матиме велике коло шанувальників не тільки на теренах, де живуть гуцули, а й далеко за межами неньки України. Це періодичне видання писатиме нові сторінки минувшини краю і його напрочуд талановитих людей, творитиме легенду сучасності.

Нехай Господь Бог допомагає видавцям і творцям цього видання.

**Петро БІЛЕНЧУК,**  
професор Київського національного  
університету внутрішніх справ,

**Василь БІЛЕНЧУК,**  
академік Академії проблем людини Європи,  
заступник редактора газети "Акцент"  
(уродженці с. Уторопів)

Тішуся, що нарешті моя рідна Косівщина має свій літературно-мистецький і громадсько-суспільний часопис. Вітаю колектив видавництва "Писаний Камінь" і редакційну колегію з виходом у світ першого числа цього видання.

Бажаю вам, шановні мої краєни, щедрих творчих ужинок, вдячних читачів й море авторів, завжди широко відчинених дверей та вікон для усіх, кого приваблює Гуцульщина.

**Ярослав РАДИШ,**  
доктор наук з державного управління,  
професор Національної академії державного  
управління при Президентіві України

З'ява на світ будь-якої книжки, будь-якого часопису – це як народження дитини. Хочу вірити сам і передати це тим, хто творитиме нове видання літературно-мистецького напрямку, що воно буде улюбленим не тільки на Косівщині, у всьому гуцульському регіоні, а й за межами України, де є діаспора.

З роси й води вам!

**Михайло АНДРУСЯК,**  
лауреат премії ім. Шевченка,  
член Національної спілки письменників  
України, голова правління друкарні  
ім. Шухевича, м. Коломия



# Слова до гитарів

**Ш**ановні панове! Сьогодні Ви тримаєте в своїх руках перше число журналу "Гуцули і Гуцульщина", яке підготувало та видало наше видавництво "Писаний Камінь". Тут ми намагалися висвітлити події, що відбулися останнім часом у культурному, мистецькому житті на теренах регіону, акцентувати увагу читача на деяких проблемах, дати певні поради на різні теми.

Поява у світ цього видання не випадкова. Адже та періодика, що виходить у різних районних центрах Гуцульщини, інколи не може повністю розповісти про всі події й новини зі швидкоплинного нашого життя. Журнал "Гуцули і Гуцульщина" якраз і буде намагатися компенсувати втрачене, в обхід політики намагатиметься регулярно публікувати різ-

ні матеріали на теми історії мистецтва, освіти, релігії, культури, етнографії, екології, краєзнавства, туризму, народної медицини, збереження і примноження традицій гуцулів, зміцнення культурних зв'язків між регіонами нашої держави і на міжнародному рівні, книгодрукування, охорони пам'яток історії та культури, нашої національної гордості. На сторінках видання також будуть розповіді про кращих людей, короткі повідомлення про пам'ятні й ювілейні дати, поради, проза і поезія.

Ми запрошуємо до співпраці керівників, науковців, освітян, працівників культури, членів різних творчих спілок, поетів і прозаїків, народних умільців, ветеранів праці, студентську та учнівську молодь, вихідців з Гуцульщини, які тепер живуть і працюють за її межами.

Пишіть нам на адресу: Видавництво "Писаний Камінь", вул. Незалежності, 28, м.Косів, 78600.

*З повагою Михайло ПАВЛЮК,  
директор видавництва,  
депутат Івано-Франківської обласної ради.*

## УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

№ 703/2009

### "Про збереження та популяризацію гуцульської культури"

З метою збереження і популяризації самобутніх культурно-історичних традицій, духовної та матеріальної гуцульської культури постановляю:

1. Кабінету Міністрів України:

1) розробити з урахуванням пропозицій Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької обласних державних адміністрацій і затвердити в тримісячний строк план заходів зі збереження духовної та матеріальної гуцульської культури, передбачивши, зокрема:

- дальший розвиток позашкільної освіти за художньо-естетичними напрямками, створення шкіл мистецтв для вивчення молодим поколінням досвіду майстрів народного гуцульського мистецтва;

- розширення мережі музеїв народного мистецтва й побуту Гуцульщини, в тому числі музеїв-садиб;

- упорядкування територій об'єктів природно-заповідного фонду та проведення ремонтно-реставраційних робіт пам'яток культурної спадщини Гуцульщини;

- організацію роботи з підготовки та видання каталогів,

буклетів, наукових праць з питань духовної і матеріальної гуцульської культури;

- створення і трансляцію теле-, відео- та аудіовізуальної продукції про традиції та народні художні промисли Гуцульщини;

2) забезпечити фінансування в установленому порядку зазначеного плану заходів.

2. Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій обласним державним адміністраціям разом із Міністерством культури і туризму України:

- організувати в музеях та бібліотеках тематичні виставки, присвячені традиціям і народним художнім промислам Гуцульщини;

- забезпечити проведення етнографічних експедицій та впорядкувати туристичні маршрути, пов'язані з популяризацією культурно-історичних традицій Гуцульщини;

- забезпечити проведення щорічного ярмарку традиційного народного гуцульського мистецтва.

Президент України **Віктор ЮЩЕНКО**

2 вересня 2009 року

## ХРАМОВІ СВЯТА НА КОСІВЩИНІ

/четвертий квартал 2010 року/

● **6 жовтня**

Зачаття Івана Хрестителя – Черганівка

● **14 жовтня**

Покров Пресвятої Богородиці – Старі Кути

Покров Пресвятої Богородиці – Текуча

Покров Пресвятої Богородиці – Хімчин

Покров Пресвятої Богородиці – Цуцулин

● **27 жовтня**

Великомучениці Параскевії – Стопчатів

Великомучениці Параскевії – Шешори

● **8 листопада**

Великомученика Дмитрія – Акрешори

Великомученика Дмитрія – Великий Рожин

Великомученика Дмитрія – Город

Великомученика Дмитрія – Рибне

● **14 листопада**

Козьми і Дем'яна – Люча

Козьми і Дем'яна – Розтоки

● **21 листопада**

Собор Архистратига Михаїла – Бабин

Собор Архистратига Михаїла – Микитинці

Собор Архистратига Михаїла – Розтоки

Собор Архистратига Михаїла – Уторопи

● **4 грудня**

Введення в храм Пресвятої Богородиці – Соколівка

Введення в храм Пресвятої Богородиці – Тюдів

● **19 грудня**

Миколая Чудотворця – Кобаки

Миколая Чудотворця – Нижній Березів

Миколая Чудотворця – Стопчатів

*Відлуння свята*

## 160 РОКІВ БОЖОМУ ДОМУ

Благовіщення Пресвятої Діви Марії – одне із найсвітліших релігійних свят. У цей день християни з особливим піднесенням ідуть до храму, щоб ще раз почути благу вість про воскресіння Спасителя і помолитися йому.

Цьогорічне свято для парафіян церкви Благовіщення Пресвятої Діви Марії, що в с. Вербовці, було особливим – вони святкували 160-річчя свого Божого дому.

Побудована у середині XIX століття, ця церква стала безмовним свідком великих подій історії України та історії тих родів, які протягом 160-ти років проживали у Вербовці. Скільки ж то поколінь вербівчан у цьому храмі хрестилося, вінчалось, скількох було відспівано за ці роки в цих стінах! Здавалося, що їхні душі теж були незримо присутні в той час у храмі.

Настоятель церкви, отець Степан Губернат та парафіяни вітали у той день високого



надія – внучок Максимко.

Весело у той день зближували під весняним небом куполи церкви, дзвінко лунали дзвони... Церква святкувала свій 160-й день народження.

гостя – єпископа Коломийського та Косівського Іоанна. На святочну службу Божу до храму прибули декан, отець Іван Близнюк, отці Михайло з Річки та Ярослав з Хімчина, чимало гостей із навколишніх сіл.

Божа благодать і незримий духовний зв'язок із предками наповнювали душі парафіян протягом служби Божої, а єпископське благословення надихало їх на добрі справи і чисті помисли.

За багаторічну щирю працю на благо церкви єпископ Іоанн вручив о. Степану грамоту. У цей святковий день грамоти отримали голова парафіяльної ради, старший брат Микола Ворощук, скарбник Ярослав Ковальчук, паламар Василь Рабинюк, дяк Андрій Сітник і церковний хор.

Важко описати почуття, які переповнювали душу настоятеля церкви Благовіщення Пресвятої Діви Марії о. Степана Губерната. Понад 33 роки віддав він служінню цій парафії. Кожен із присутніх у той день на церковному подвір'ї для священика був не лише прихожанином, а й добре знайомою, близькою людиною, яку він хрестив, вінчав, чийм духівником він

є, чийх родичів хоронив. Тішило його серце і те, що прислужував у церкві його гордість і



**Ярослав ТИМОФІЙЧУК,**  
член НСЖУ. Фото автора

## ПРИЄМНА ПОДІЯ



Коли літнього дня минулого року спалахнула Москалівська церква, спільне горе об'єднало не лише парафіян цього храму, але й людей інших конфесій. За короткий термін на старому місці побудовано Божий храм.

У всі часи встановлення купола на церкву вважалося знаменною подією. Щоб покласти маківку на Москалівську церкву, довелося шукати підйомного крана за межами району, адже центральна баня важить 13 тонн.

У той пам'ятний день на церковне подвір'я прийшли люди. Навіть зграйка лелек кружляла у небі, що в Україні споконвіків вважалося добрим знаком.

Чітко і злагоджено діяли бригади будівельників і кранівник. Швидко і точно було встановлено малі куполи. Коли настала черга центрального, тривога стиснула серце кожного. Важко, з натугою, підняв могутній кран гігантський мідний купол – і він «поплив» у бік каплички, що на церковному подвір'ї. Де-

сятки людських рук спинили цей небезпечний рух. Капличку, в якій весь час, відколи не стало церкви, правиться служба Божа, було врятовано.

Повільно і велично піднімалась на своє місце церковна баня.

Молились люди.

Молився отець Роман. На його очах брили сльози зворушення і щастя. Бо саме в цю мить «народжувалась» нова Москалівська церква. Як ще треба багато зробити! Але вона вже є!

Коли купол надійно ліг на дерев'яну основу – залунали оплески. Так дякують артистам за майстерність. Тут за майстерність дякували будівничим храму.

Люди заходили до церкви, ставали на коліна у ще «голих» стінах і молилися Богу за ласку бачити відродження храму.

**Ярослав ТИМОФІЙЧУК**



---

---

# ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ У ЖИТТІ ХРАМІВ КОСІВЩИНИ

1600 р. споруджена церква Успіння Пресвятої Богородиці Української Автокефальної Православної Церкви в селі Пістині.

1785 р. споруджена Вознесенська церква в селі Брустурах (УПЦ-КП).

1860 р. споруджена церква Різдва Пресвятої Богородиці Української Автокефальної Православної Церкви в селі Рожнові (Підгора).

1870 р. споруджена церква св.Дмитрія Української Автокефальної Православної Церкви в селі Рибному.

1890 р. споруджена церква св. Козьми і Дем'яна Української Автокефальної Православної Церкви в селі Розтоках.

1905 р. споруджено храм Матері Божої Ружаньцової Римо-Католицької Церкви у місті Косові.

1990 р. споруджена церква Арх. Михаїла Української Автокефальної Православної Церкви в селі Микитинцях.

1990 р. споруджена церква св. Архистратига Михаїла Української Автокефальної Православної Церкви в селі Рожнові (Заріка).

---

---

## РЕЛІГІЙНІ НАСТАНОВИ

"Ніколи не втрачай надії, будь твердим у вірі, поклади на Господа тягар твій. Він піклується про нас".

**Феодосій ПЕЧЕРСЬКИЙ**

"Молячись Господу, Божій Матері чи свя- тим, завжди пам'ятай, що Господь дає за сер- цем ("Він дасть тобі, як твоє серце бажає")".

**Іоанн КРОНШТАДТСЬКИЙ**

*"За хмарою ховається зоряне світло,  
Після зливи сонячний промінь сіяє,  
У Бога істот нелюбимих немає,  
Всім створінням своїм  
Благо Господь посилає!"*

"Хто надіється на Господа, завжди задово- лений своєю долею, яка б сумна вона не була: він завжди непохитно вірить і надіється, що під керуванням Божим все в житті для нього схиляється до кращого".

"Багато з тих, хто глузує з біблійних чудес і на кожного віруючого в їхню істинність ди- виться, як на відсталу людину, самі вірять ба- нальним і низькопробним дурницям: вірять у нещасливі зустрічі, в цифру 13, у kota, який перебіг дорогу, і в інші схожі нісенітниці".

**Герасим ШОРЕЦ**

## Б У Т И "Гуцульській гражді"!

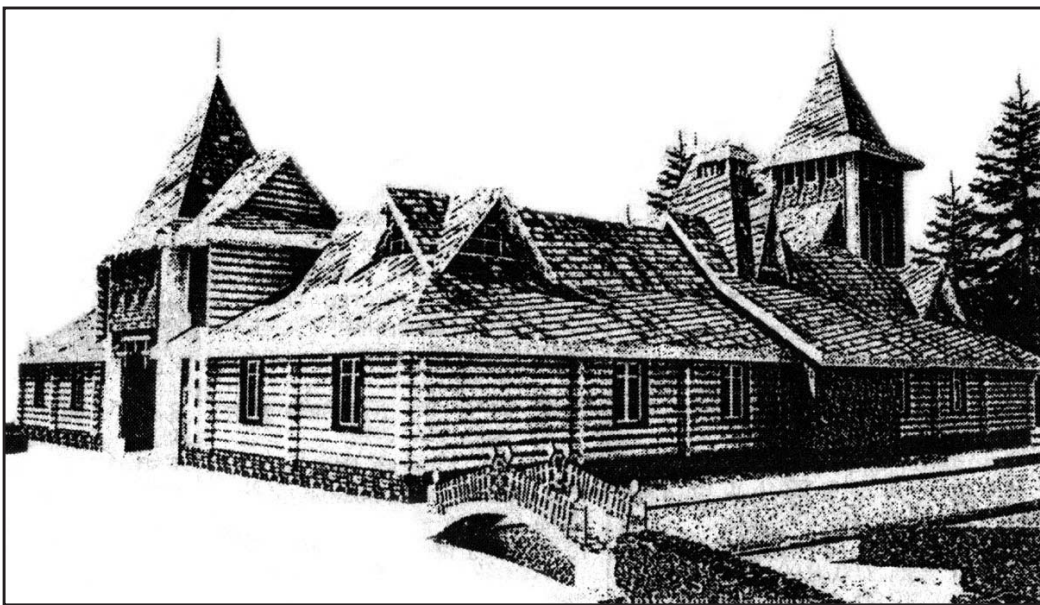
Закінчується рік дії "Державної програми збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року", яку було затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 року. Саме цією програмою у нашому гірському селі Яворові, єдиному в західних областях, і передбачено створення центру народного мистецтва.

На виконання Указу Президента України "Про заходи щодо відродження традиційного народного мистецтва та народних художніх промислів в Україні" ми розробили проект "Яворівський мистецько-туристичний центр "Гуцульська гражда". Його свого часу схвалив екс-президент й обіцяв допомогу в реалізації. На створення навіть було передбачено на 2008-2010 роки фінансування з місцевого бюджету в сумі чотири мільйони гривень. Із того, що планувалося, виготовлено проектно-кошторисну документацію і розпочато будівництво. **На великий жаль це і все.**

Яворівчани добре розуміють, що таке економічна криза в державі, стихія і т.д. Але це все вже в минулому. Тепер, коли є нове керівництво на державному, обласному та районному рівнях, вони надіються на те, що знову буде повернуто увагу до створення нашого центру

народного мистецтва на місцевих традиціях. Ми дуже сподіваємося на дієву підтримку депутатів-гуцулів усіх рівнів, насамперед обласної і районної влади. Адже це залишиться у спадок прийдешнім поколінням.

Дуже хочеться, щоб усі усвідомили те, що "Гуцульська гражда" колись стане візитною карткою України. Саме тут, як передбачає проект, мали би функціонувати навчально-показові майстерні з різьби на дереві, вишивання, ткацтва (ліжникарства), писанкарства, салон-магазин, музей ліжникарства, здійснюватись підготовка до видання фотоальбомів народного мистецтва, каталогів, буклетів, поштових листівок, відео- й аудіозаписів, телефільмів, проводяться різні масові заходи. Цей же проект передбачає і розвиток туристичної інфраструктури: організація пішого і кінного туризму, облаштування автостоянок, готелю та спорудження будинків-котеджів у гуцульському стилі.



**Петро ЛОСЮК,**  
кандидат педагогічних наук,  
член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України,  
народний учитель України

### ВІДЗНАЧИЛИ РІЧНИЦЮ ЧАСОПISУ

**В**иповнилося 65 років районній газеті "Вижниччини". Спочатку вона мала назву "Верховина", а пізніше – "Радянська Верховина", яка 3 жовтня 1991 року перейменовано на "Вижницькі обрії".

Цій події був присвячений увесь номер народного часопису "Вижницькі обрії" від 26 лютого цього року.

### "ГУЦУЛЬСЬКИЙ КРАЙ"

**Ц**ього року Косівській районній газеті "Гуцульський край" сповнюється 20 років.

### ПОВАЖНИЙ ЮВІЛЕЙ

**А** редакційний колектив народного часопису "Верховинські вісті" 1 травня 2011 року відзначить 70-річчя з часу виходу в світ першого номера місцевої газети.

### БУЛО СТВОРЕНО ВИДАВНИЦТВО

**У** 1995 році з ініціативи тодішнього завідувача відділу освіти В.Ю.Курищука було створено видавництво "Писаний Камінь". Сам же п. Курищук був його директором і технічним редактором на громадських засадах.

З того часу видавництво видало 700 книжок.

### Книжкова полиця

#### "ВІТЕР З КАРПАТ"

**Т**ак називається альбом членів НСХУ, викладачів інституту мистецтва ПНУ ім. В. Стефаніка Володимира Сандюка та Олега Чуйка, які також читають свої лекції у Верховинському коледжі туризму і готельно-господарства.

Молоді майстри пензля у своїх роботах відтворили любов до рідної землі, щире замилювання красою її природи та захоплення історією й культурним надбанням нашого краю.

#### ВИДАННЯ ЯРОСЛАВИ КИБІЧ

**В**ижничанка, член НСЖУ Ярослава Кибіч працювала в газетах Путильського й Верховинського районів. А з грудня 1998 року призначена редактором народного часопису "Вижницькі обрії". Вона є автором книг "Сни сотворив Бог" та "Сонник", "Назарій Яремчук. Я піснею вернуся до життя", співавтором видання "Я любив вас усіх. Та найбільше любив Україну", низки каталогів про митців Вижниччини, багатьох передмов до видань її земляків.

Авторка запрошує на гостини в духовну і дуже глибоку суть нашого другого "я".

#### "ГІРСЬКА ВЕСЕЛКА"

**У** видавничо-друкарській фірмі "Прут Принт" побачило світ друге видання автора-упорядника Івана Мисюка – "Гірська веселка". У книзі розповідається про культуру, освіту й рукотворне мистецтво провідних митців та умільців гірських населених пунктів Косівщини та Верховинщини, гуцульський фольклор, дійства народних свят, звичаї, обряди і традиції.

#### "ГУЦУЛИ – БОЖІ СОКОЛИ..."

**С**ергій Ворон із Івано-Франківська у своїй книзі під такою назвою акцентує увагу читача на базовій інформації, походженні терміну "гуцул" та його етимології, подає повнокольорову картографію регіону XVI-XIX ст.

#### "МІЙ ВІЧНИЙ ПОДИВ"

**В**ерховинське видавництво "Гуцульщина" під такою назвою видало дев'яту за рахунком книжку Ореста Князького. В цьому виданні йдеться про вчительські будні, питання педагогіки, психології, філософії, соціології, політики, осмислення теперішньої освітянської проблематики.

## ПРОЕКТ ОСТАПА ГАВРИША

**Н**ародний артист України, композитор Остап Гавриш, який народився в м. Косові, розробив власний проект "Від Говверли до Ай-Петрі". Його мета – об'єднання українців із крайнього заходу до сходу через призму української пісні, шляхом донесення творчого доробку композитора до жителів

усіх регіонів нашої держави.

Концертна програма стартувала на кордоні України з Румунією в Шибеному Верховинського району. Пан Остап зі своєю дочкою Мар'яною й артистом Степаном Біликом подарували тамтешнім глядачам змістовну концертну програму.

## Бережуть природу

Кожну державу оцінюють за багатьма показниками. Одним з них є кількість природних парків. Передовою за цим критерієм свого часу була Франція.

За останні роки немало в цьому плані зроблено й на Івано-Франківщині. Так, наприкінці червня 1998 року Косівська районна рада прийняла рішення про створення Національного природного парку "Гуцульщина". Його ж підтримала XI-та сесія обласної ради.

А згодом створення НПП "Гуцульщина" було включено в обласну й загальнодержавну програму формування національної екомережі України на 2000-2015 роки. Вже 14.05.2002 року Президент України видав Указ за №456/2002 "Про створення Національного природного парку "Гуцульщина".

З тих пір колектив НПП "Гуцульщина" на

чолі з депутатом Косівської районної ради В. В. Пророчуком багато зробив у плані примноження природних багатств, постійно бере участь у різних заходах на державному й міждержавних рівнях. Він успішно реалізує проєкт "Туристичний комплекс "Маєток святого Миколая".

За прикладом косів'ян нарешті домоглися свого і сусіди – верховинці. Після кількарічної клопіткої праці 21 грудня 2009 року Президент України підписав Указ про створення НПП "Верховинський" з метою забезпечення охорони природи і збереження біорізноманіття й цілісності природних комплексів Чивчинських та Гринявських гір. Це вже п'ятий природоохоронний об'єкт національного масштабу на території Івано-Франківщини.

П.ДМИТРІВ

## Національні природні парки України

1. Азово-Сиваський національний природний парк (Херсонська обл., м. Генічеськ).
2. Національний природний парк "Вижницький" (Чернівецька обл., Вижницький р-н, смт. Берегомет).
3. Карпатський національний природний парк (Івано-Франківська обл., м. Яремче).
4. Національний природний парк "Подільські Товри" (Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський).
5. Національний природний парк "Синевир" (Закарпатська обл., Міжгірський р-н, с. Синевир-Остріки).
6. Національний природний парк "Святі гори" (Донецька обл., м. Слов'яногірськ).
7. Шацький національний природний парк (Волинська обл., Шацький р-н, с. Світязь).
8. Яворівський національний природний парк (Львівська обл., Яворівський р-н, смт. Івано-Франкове).

9. Національний природний парк "Деснянсько-Старогутський" (Сумська обл., м. Середина Буда).

10. Національний природний парк "Сколівські Бескиди" (Львівська обл., м. Сколе).

11. Національний природний парк "Ужанський" (Закарпатська обл., смт. Великий Березний).

12. Національний природний парк "Гуцульщина" (Івано-Франківська обл., м. Косів).

13. Національний природний парк "Верховинський" (Івано-Франківська обл., смт. Верховина).

14. Галицький національний природний парк (Івано-Франківська обл., Галицький район).

15. Заповідник "Синьгора" (Івано-Франківська обл., Надвірнянський р-н).

За роки незалежності площа природо-заповідного фонду України зростає більш ніж удвоє. Сьогодні до його складу входить понад 7200 територій та об'єктів. Це, зокрема, 17 природних та чотири біосферні заповідники, 19 національних природних парків, 45 регіональних ландшафтних парків, 3078 пам'яток природи, 2729 заказників, 616 ботанічних, зоологічних садів, дендропарків та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 793 заповідні урочища.

## СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

**У 1880 році** Іван Франко кілька разів був у Коломиї, де пережив різні неприємності та був арештований.

**У липні 1905 року** Іван Франко закінчив роботу над поемою "Мойсей".

**Цього ж року** у Львові опубліковано звіт про роботу Руського педагогічного товариства, що діяло в Кутах.

**1906 року** в Косові під керівництвом Івана Джуранюка (Монастирське) відбулося багатолюдне віче щодо виборчої реформи, де з доповіддю виступив Кирило Трильовський.

**13 липня 1906 року** дав концерт у Народному домі м. Косова відомий на той час Гнат Хоткевич.

**У 1745 році** в селі Космачі трагічно загинув славний ватажок опришків Олекса Довбуш.

**У 1792 році** в селі Виженці Вижницького району збудовано Іванівську церкву. Це пам'ятка архітектури, що охороняється державою.

**У 1425 році** в письмових джерелах уперше згадується Жаб'є (тепер Верховина).

**2010 року** виповнилося 85-річчя від дня народження патріарха Володимира (09.09.1925).

**Цього ж року** минуло 15 років від дня смерті цієї визначної постаті в церковному житті (14.08.1995).

**1990 року** в Косові було створено осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України.

**13 лютого 1990 року** у Верховині на установчій конференції було створено товариство "Гуцульщина".

**А вже 1991 року** товариство "Гуцульщина" створено і в Косові. Його тоді очолив педагог, громадський діяч Д. С. Петрук. У 2004 році на Косівщині діяло п'ять осередків цієї національно-патріотичної організації. Тепер товариство очолює Василь Шкурган.

## Подарунки від "ВелоКраїни"

Туристичний проект "ВелоКраїна" продовжує реалізовувати свою програму на Верховинщині. В його рамках деякі заклади отримали матеріально-технічну допомогу від Євросоюзу та стали сертифікованими членами

мережі "ВелоКраїна", що означає для них нові можливості розвивати бізнес, а для району – новий потік туристів з України та із-за кордону.

Сьогодні в районі розроблено 7 веломаршрутів різної складності. Маршрути ді-

ють у Верховині, Криворівні, Ільцях, Буркуті. Встановлено досить багато велостоянок. Уже підписано 7 угод із туристичними садибами, які будуть безкоштовно прорекламовані ресурсами проекту – в інтернеті, друкованих каталогах та путівниках, а також братимуть участь у розробці туристичних програм та прийомі груп велотуристів. "ВелоКраїна" запрошує й інші садиби до участі в проекті.

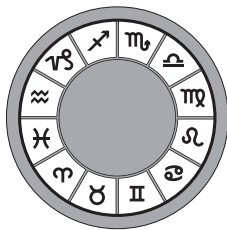
Днями власникам двох садиб, котрі відібрано у конкурсі, "ВелоКраїна" вручила нові мийки високого тиску фірми "Karcher". Окрім мийок, садиби і готелі обладнані іншими необхідними зручностями для велотуриста – ве-

лостоянками, велогаражем, можливістю попрайти одяг, місцем для його сушіння. Також у комплекс послуг входять спеціальні сніданки. Переможцями конкурсу та щасливими власниками двох мийок стали В.Русняк із Верховини (садиба "Зелені Карпати") та В. Сліпенчук із Криворівні (садиба "Біля гражди").

Проект "ВелоКраїна" стартував влітку 2008 року на Яремчанщині. Сьогодні він активно розвивається й у Косові, Коломиї, Глибокій та Рахові.

Завдяки тісній співпраці відділу туризму РДА та проекту бачимо хороші результати його діяльності й на Верховинщині.

**Ярослава МАКСИМ'ЮК**



## КАЛЕНДАР ювілейних дат 2010

(Косівський район)

**14 січня 1940 року** в с. Уторопах народився Василь Курищук – заслужений учитель України, громадський діяч, дослідник літератури.

**22 січня 1950 року** в с. Яворові народився Василь Гуменюк – кандидат біологічних наук.

**5 лютого 1945 року** в м. Косові народився Роман Присяжнюк – майстер художньої обробки шкіри.

**8 березня 1965 року** в м. Косові народився Микола Близнюк – викладач інформатики КДПДМ ЛНАМ, громадський діяч.

**16 червня 1955 року** в с. Бабині народився Петро Андріюк – майстер різьби, педагог.

**16 червня 1935 року** в м. Косові народився Нестор Библюк – учений в галузі лісотранспорту, доктор технічних наук, професор Львівського лісотехнічного інституту.

**25 серпня 1940 року** в с. Розтоках народилася Марія Влад – журналістка, поетеса, автор багатьох збірок, член НСПУ.

**15 вересня 1930 року** в с. Хімчині народився Петро Підлетейчук – колишній учасник підпілля ОУН-УПА, голова районного Братства вояків ОУН-УПА.

**18 вересня 1940 року** в Косові народилася Зорислава Ромовська – юрист, доктор юридичних наук, професор, завкафедри Львівського держуніверситету.

**8 жовтня 1945 року** в м. Косові народився Іван Дідик – гончар, різьбяр, поет.

**12 жовтня 1950 року** в м. Косові народилася Ірина Заячук-Серьогіна – майстер художньої кераміки, внучка П. Й. Цвілик.

**15 жовтня 1955 року** в с. Космачі народився Дмитро Пожоджук – майстер художньої вишивки й писанкарства, заслужений майстер народної творчості, поет, публіцист, теперішній місцевий сільський голова.

**19 жовтня 1960 року** в с. Яворові народився Іван Корпанюк – різьбяр, онук Ю. Корпанюка.

## РОЗКОЛЯДА З ОСТАПОМ ГАВРИШЕМ

На запрошення Івано-Франківського земляцтва колядницькі гурти з Косівщини після цьогорічних різдвяних свят презентували в Києві свято гуцульської розколяди з маестро – Остапом Гавришем. Творчий вечір цього композитора відбувся за участю виконавців його пісень: Віталія та Світлани Білоножків, Ольги Макаренко, Фемія Мустафаєва, Павла Мрежука, Марти Шпак, Ігоря Осипенка, Ярослава Михайловича, Костянтина Гільченка, Світлани Коваленко, Ярослава Кваші, Мар'яни Гавриш і багатьох інших.

Народний артист України Остап Гавриш провів свій творчий вечір із благодійною метою: виручені кошти передані на відбудову

церкви св. Василя у м. Косові, цілковито знищеної пожежею 19 червня 2009 року.

Наше земляцтво надало можливість жителям і гостям столиці України торкнутися живих традицій гуцулів, збережених у їх первісному вигляді впродовж багатьох століть, ближче познайомитися з п. Остапом, внести свою коляду на відновлення косівського храму.

Організаторам цього свята, багатьом виконавцям концертних номерів вручено подяки від вірних церкви св. Василя Великого та Косівського декана УГКЦ Коломийсько-Чернівецької єпархії о. Романа Іванюлика.

**Роман ГОВДЯК,**

*голова Івано-Франківського земляцтва*

## ДОРОБОК АМАТОРА КІНО

Майстер екслібриса з Косова Зіновій Гаркус, окрім улюбленої роботи, досить вправно володіє відеокамерою. За кілька останніх років він відзняв й сам озвучив багато цікавих фільмів на різні теми.

Серед них фільми: "Хресна дорога", "Духовна Академія-2009", "Спів серця", "Ми із 70-х",

"Кераміка – його життя", "Писанка Ганни Вахняк", "Сонячні квіти Марії Гринюк", "Пісня в кольорі", "... Йти до джерела...".

І це далеко не увесь перелік.

Зіновій прагне здобути перемогу в конкурсній програмі на ХІХ гуцульському фестивалі.

**Василь ЗАПАРИНЮК**

## ВИСТАВКА РОБІТ ДИНАСТІЇ

Наприкінці весни в Українському Фонді Культури, що в столиці нашої держави, проходила персональна виставка робіт косівського художника-живописця Анатолія Миколайовича Калитка та його трьох онуків: Марини, Анатолія і Володимира Коваленків. У двох залах УФК – "Білому" і "Золотому" – було виставлено 100 робіт. Переважна їх більшість належить титулованому художнику реалістичної школи, майстрові пейзажу Гуцульщини та Криму, членові Національної спілки художників України А. Калитку.

Його внуки були учасниками Всеукраїнського огляду-конкурсу "Нові імена України" в 2009 і 2010 роках, де відповідно стали лауреатами й дипломантами. А торік були учасни-

ками Міжнародної виставки дитячих робіт, приуроченої 100-річчю від дня народження Марії Приймаченко, стали лауреатами Всеукраїнського конкурсу "Україна – європейська держава".

Цьогоріч усі троє посіли перше місце в районному конкурсі "Таланти багатодітної родини" у номінації "Образотворче мистецтво".

Окрім цього, Толя і Володя – лауреати VII Всеукраїнського конкурсу-фестивалю "Таланти багатодітної родини" (2010), який проходив у Молодіжному дитячому центрі "Артек".

На відкритті цієї виставки А. М. Калитка виступили Борис Олійник – поет, Герой України, академік НАН України, лауреат дер-



жавних премій колишнього СРСР та України ім. Т. Г. Шевченка, ряду міжнародних літературно-мистецьких премій, Марія Влад – наша краєнка, письменниця, Володимир Маслак – художник та інші.

Характерно, що кожна чергова експозиція цього художника складається з нових полотен.

На світлинах **Веніаміна ЛАРИНА:**  
А. М. Калитко (в центрі) виступає на відкритті виставки;  
академік НАН України Б.І. Олійник вітає Анатолія, Володимира та Марину Коваленків з перемогою в огляді-конкурсі "Нові імена України";  
роботи внуків А. М. Калитка.



Марія ВЛАД

## ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИЖКИ МАРІЇ ВЛАД

Одночасно з відкриттям згаданої виставки в УФК пройшла й презентація нової книжки нашої землячки Марії Влад "Святий Йосиф обручник". Слово тримали Борис Олійник, Василь Герасим'юк, Віктор Женченко, дочка авторки книги Олена.



П. ДМИТРІВ

# СХОДИНКИ РОСТУ



1

Косівський осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України, створений з метою відродження, збереження й розвитку всіх видів та жанрів традиційного народного мистецтва гуцульського регіону як невід'ємної

складової української культури, став справжнім духовним і мистецьким центром творчої діяльності народних майстрів.

Цього року наш осередок НС МНМУ і Національна спілка майстрів народного мистецтва України відзначають свій 20-річний ювілей від дня свого створення. Хочу зазначити, що Косівщина була однією із найпотужніших впливових сил з боку народних майстрів, за підтримки якої була створена Всеукраїнська творча спілка, яка одержала найвищий статус Національної спілки майстрів.

На цей час Спілка народних майстрів у Косові налічує 70 членів і стала однією із найчисельніших організацій в Україні, посідаючи друге місце після Київського осередку НС МНМУ. Творчого злету і визнання спілка майстрів досягла у період з 2005 по 2010 роки. Велику допомогу і підтримку Косівському осередку і, зокрема, народним майстрам надав экс-президент України Віктор Ющенко. Відверто скажу, що на сьогодні в Україні немає жодного політика і громадського діяча, який би так добре розумівся в українському мистецтві і дбав про українську культуру, як Віктор Андрійович.

Завдяки підтримці колишнього президента майже 20 народних майстрів Гуцульщини були удостоєні найвищих нагород держави. Це зокрема почесні звання "Заслужений майстер народної творчості", іменні Президентські стипендії і державні премії. За поданням Секретаріату Великої Ради Національної спілки майстрів народного мистецтва України Національну Шевченківську премію ім. Тараса Шевченка протягом останніх трьох років одержали троє членів Національної спілки майстрів.



2

На жаль, останнім часом повністю згорнута підтримка Національних творчих спілок в Україні з боку нової влади. Дуже прикро, що на державному телебаченні з вуст народних депутатів звучать вислови про те, що "пора забути про вишиванки і глечики".

Народ, який не розуміє, що основою існування держави є його культура, мова, народне мистецтво і пісня, приречений на забуття. Запам'ятаймо це раз і назавжди!



1



4



Влада повинна зрозуміти одне – український народ став іншим за останні 5 років. Народні майстри відчули, що їхні твори потрібні державі і мистецтво приносить людям радість і позитивні емоції. Мистецька еліта України згуртована, і їй не байдужі будь-які антиукраїнські прояви.

За підтримки Національної спілки майстрів відновлений і відбудований національний заповідник "Мистецький Чигирин", відреставрований і відновлений Національний заповідник "Гетьманська столиця" в Батурині.

Косівські майстри беруть участь у Національних виставках-ярмарках як в Україні, так і за кордоном: Угорщині, Польщі, Словаччині, Румунії, Франції, Німеччині. Велика кількість робіт закуплена й Національною спілкою майстрів, і Міністерством культури і туризму України. За останні роки проведено більше 20-ти персональних республіканських виставок.

Правління Косівського осередку НС МНМУ підтримало кандидатуру Мисюка Івана Юрійовича на присвоєння йому почесного звання "Заслужений працівник культури України" і Стрипка Юрія Васильовича на



присвоєння звання "Заслужений майстер народної творчості України". Обласна комісія з Державних нагород і геральдики також одногослосно підтримала цих 2-х членів Спілки.

Секретаріат Великої Ради НСМНМУ розробив Державну програму підтримки Національних творчих спілок і відродження народних художніх промислів на Прикарпатті, брав участь у підготовці Указу Президента про створення "Маєтку святого Миколая" і будинку творчості народних майстрів у м. Косові.

За нашої ініціативи у м. Косові збудовано за кошти народних умільців чудове "Містечко майстрів", де можна придбати сувенірні вироби.

Національна спілка майстрів на Косівщині плідно працює і твердо відстоює свої мистецькі позиції. Невдовзі лави нашої організації поповнять ще декілька талановитих



художників. Косів уже давно повинен повернути собі славу мистецького містечка і туристичного краю. В цьому велику надію покладаю на золоті руки народного майстра.

**Михайло ТРУШИК,**  
голова Косівського осередку НСМНМУ,  
секретар Великої Ради Національної  
спілки майстрів, заслужений майстер  
народної творчості України

На світлинах члена НСЖУ **Б. ШТУНДЕРА:**

- 1) М.В.Трушик;
- 2) на ярмарку;
- 3) є що сказати кореспондентам;
- 4) члени Косівського осередку;
- 5) народних умільців вислуховує В. А. Ющенко.



Іван АНДРУСЯК

## ДЕРЕВА

(із циклу)

### ВІЛЬХА

своїм усміхненим дуплом  
своїм гіллям необережним  
ти відступаєш від обмежень  
остерігаючи тепло

хай може білка або шпак  
або яка дрібна пташина –  
та тільки тим що не просила  
ти інший вималюєш знак

терпкий – із крику і крила  
що над усі крикливі крила  
найголосніше – щоб любила  
але нелюблена була

щоби манила зоддаля  
але не підпускала близько  
і щоб тоненьким сивим блиском  
ятріла довкруги земля

отак вільхуй собі і жди  
не тих кого любила ти  
а тих що мовчки не любила  
лиш позирала з висоти  
на річку на чужі світи  
на шишечки яким несила  
до справжніх шишок дорости...

і тільки крила... крила... крила..  
їх тінь накрила... відпусти

### ГОРІХ

я так люблю цю пряну насолоду  
з якої починається життя  
зав'язується в кульчиках зелених  
коли ще листя ледве розкритись  
відразу одзивається червоним  
немов призахідним омите сонцем  
і ці гілки немовби порожнсті  
(так видається) ця гладенька шкіра  
попід якою вени не пульсують  
та все ж невидиму прозору кров  
кожнісінькому зав'язку доносять  
кожніський визеленюють листок

так мускусно і в'яжеться життя  
олійно так вибілюється гусне  
вимислює у досконалість звивин  
у тріпотливе завмирання мозку  
захищене півкулями двома

що думають усі вони – усі! –  
тоді коли їх осінню обвіє  
коли на листі прожилки проступлять  
немов налиті втомленою кров'ю?

які химери образи які  
в цих сотнях звивин мусять народитись  
перш ніж ослабне тепла пуповина  
й на жовту землю упаде горіх?

## ОСИКА

що від них чекати від усіх –  
може й добрих  
може і красивих –  
дереву яке не має сили  
ні втекти ні відштовхнути їх

а до того ж знати що живеш  
і чекати кожної хвилини  
птаха хмари засухи людини...  
зрештою і янгола –  
авжеж

страшно світе – страшно при тобі  
на тобі – в тобі перебувати...  
ці листочки – ніби немовлята  
навіть крик їм липне на губі

навіть крик не вирветься німий  
з холоду з якого ти почався  
дерево не розбирає часу  
крім зими і літа і зими

й літа... літа...  
скільки того світа  
скільки тих недоспаних страхів  
переносить перший-ліпший спів  
птаха людина янгол або вітер

жити страшно...  
жити і тремтіти  
за усіх хто не перетремтів

## СОСНА

меду твого смолистого  
світлої гіркоти  
краплю б мені обмислити  
краплю – спостерегти

доки налетється шишками  
тиша невікова  
доки душа визискує  
істини і слова

доки з тонкою глищею  
вітер позаграє  
зябликами висвистує  
сонне ім'я твоє

і золотою білкою  
зникне поза дуплом  
ніби смолою білою  
літепло не текло

хай тоді сонце вистоїть  
в небі за нас усіх  
хай золотою шишкою  
зиркає з-над лісів

меду хай непочатого  
висотає тонку  
крапельку – на уста тобі  
крапельку – на щоку...

## ВЕРБА

вузлувата душа  
не знаходить причини  
відчувати себе  
вузлуватішою від інших  
таких же старих  
над такою ж водою

і листя її видовжується  
і корінь її гірчить  
і не знає душа  
на кого їй покладатися  
на землю  
в яку переходить все суще  
а чи на воду  
за якою все суще спливає

і сумно душі  
і дивно  
і в хвилях вона  
відображається

---

## ЯБЛУНЯ

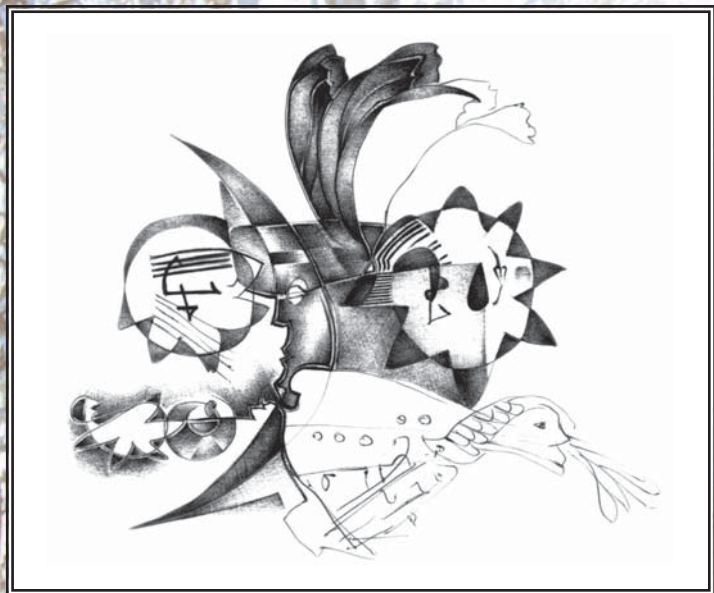
дерево Боже вмiє тримати бiль на долонях  
дерево Боже вмiє тримати на плечах бiль  
злегка лише розминає м'язи повiльним рухом  
i тодi здається що вiтер повiяв здається що вiтер

доки вони ще маленькi можна й помрiяти  
можна послухати птаха виколисуючи iх зi цвiту  
гойда-люлi малюлi моi вiть-тьох-тьох гойда-лю  
хай вам здається що вiтер повiяв здається що вiтер

а потiм уже не до птаха i не до сну  
такi вони пустотливi годi за всiма встежити  
ось iще на однiм червоточина i воно розтискає долоньку  
i здається йому що це вiтер повiяв здається що вiтер

тодi наливаються криком долонi плечi вуста  
в мiру того як щоки у решти наливаються смiхом i соком  
i дерево стає Божим як бiль i Божим як мама  
чутно лише як вiтер повiяв здається то вiтер

**iван АНДРУСЯК,**  
член НСПУ, м. Киiв



Худ. А.Григорук

# УВІКОВІЧНЕНІ В ПІСНЯХ



Дмитро Карп'як

*Унікальний у музичному світі факт – матері й дочці Бурачинським з с. Шешорів Косівського району було присвячено свого часу пісні. І то високого мистецького рівня!*

...Це вже після 1939-го Пістинь утратила статус містечка, а до 1939-го в Пістині засідав суд, стояв жандармський постерунок і навіть діяла гуральня. Місцеві краєвиди вирізнялися такою красою, що коломийський видавець Яків Оренштайн переніс їх на добрих три тисячі поштових карток, які швидко розійшлися поміж люди.

Проте навряд чи тільки ці пістинські достоїнності приваблювали сюди, у передгір'я Карпат, бравих січових стрільців Андрія Баб'юка, Лева Лепкого, Романа Купчинського, Михайла Гайворонського... Була там достоїнність куди привабливіша для творчих молодих людей, ніж суд чи гуральня, – юна донька пароха Августина Арсенича. Здається з появою у їхньому товаристві Ірки Арсенич найсильніше тьохкало серце саме в Андрія Баб'юка. Так сильно, що друзі скомпонували на честь Андрієвої нареченої прекрасну пісню – "Ірчик, Ірчик, личко біле, як папірчик", яка поширилася згодом далеко за межі гуцульського селища. А сам Баб'юк став невдовзі Мирославом Ірчаном, тобто Ірчиним.

Правда, лише у художніх творах. Бо в реальному житті склалося не так, як розраховували молодята. Ірця вийшла заміж за інженера лісового господарства Бурачинського і перебралася в сусідні Шешори. Тут у подружжя народилася донечка, яку назвали Ксенею. І на честь якої трохи пізніше, 1932 року, інший приїжджий гість написав пісню. Згадайте, що це за пісня? Та звичайно ж, добре знана всім "Гуцулка Ксеня".

Про обставини написання "Гуцулки Ксені" є одна романтична версія. Буцімто бавилась якомсь шешорська юнь при ватрі в лісі,

вибирала тодішнім звичаєм з-поміж найвродливіших дівчат королеву. Вибір припав на 17-літню Ксеню Бурачинську. А та, скориставшись своїм правом давати різноманітні розпорядження, грайливо блиснула оченятами у бік приїжджого гостя: "А чи не міг би панич скласти на мою честь пісню?" Знала ж, що гість кохається у музиці.

Ксені, як і її матері, також не судилося стати під вінець з тим, хто присвятив їй пісенний шедевр. Тобто, на думку одних дослідників, з Романом Савицьким. А на думку інших, – з Ярославом Барничем. Справа з авторством "Гуцулки Ксені" достатньо заплутана, дехто з тих, хто намагався розплутати її, навіть признається в Інтернеті, що це "справжній трилер". Не будемо отождіювати ми ворожити на кавовій гущі, доцільніше просто коротко висвітлити хід дотеперішніх "баталій" з цього приводу.

Почнемо з того, що перша платівка з "Гуцулкою Ксенею" з'явилася 1945 року в Чехословаччині з ініціативи ансамблю пісні і танцю Першого Українського фронту. На платівці зазначалося, що це народна пісня Закарпаття. Так само, народною, іменує її й платівка з 1955 року, на якій цю пісню виконує тріо бандуристок у складі Ніни Павленко, Валентини Третьякової і Тамари Поліщук.

Однак приписували безіменному народові пісню лише до 1961 року. Уже 1961-го виходить друком у Держвидав образотворчих мистецтв і музичної літератури збірник "Українські ліричні пісні", який залишає народові лише слова "Гуцулки Ксені", а творцем музики оголошує Романа Савицького. Останній значиться в названому збірнику й автором слів і музики пісні "Червоні маки". Так учитель історії зі Стрийського району Львівської області Савицький став за радянських часів відомим піснярем.

Наприкінці 1980-х, коли оголошена Горбачовим перебудова закінчувалася розвалом Радянського Союзу, львівська газета "Ленінська

молодь" дозволила собі висловити стосовно авторства "Гуцулки Ксені" цілком новаторський погляд – пісню написав професійний композитор, диригент і педагог Ярослав Барнич, який помер в еміграції 1967 року. А Савицький, так виходило, безсоромно її присвоїв. Ця версія на тлі тогочасних суспільно-політичних процесів видавалася доволі привабливою, багато хто негайно підтримав її.

Багато хто, та не всі. Характерною з цього приводу стала дискусія у газеті "Дзеркало тижня" Світлани Кабачинської, яка опублікувала 2000 року статтю під назвою "Кому належить "Гуцулка Ксеня", із Володимиром Полонським і Леонідом Шеметою, які відповіли Кабачинській статтю "То хто ж автор "Гуцулки Ксені". Полонський і Шемета не сприйняли слів Кабачинської про те, що "авторство пісні приписували Савицькому". Чому тільки приписували? – обурюються обидва, минулий час тут явно недоречний. Проте, слід визнати, додати якісь нові факти на користь авторства саме Савицького не спромоглися.

Суперечки на цю тему не стихають і досі. Дослідники висувають різні припущення, навіть такі неймовірні, начебто пісня з'явилася на світ завдяки якійсь дівчині з Небилова. Все ж основна боротьба точиться між прихильниками і противниками одного з двох авторів. Кілька місяців тому, наприклад, цю тему знову порушив у коломийській пресі місцевий дослідник, безапеляційно віддавши перевагу Савицькому й розкритикувавши за начебто невиважений підхід до розкриття авторства Степана Пушика. Який, як відомо, твердо стоїть "за Барнича".

Проте найбільшу поживу для роздумів навколо цього дражливого питання дають не стільки газетні статті, скільки коментарі на сайтах. Особливо коментарі людей, недалеко предки яких жили в ту епоху, були заангажовані в музичний світ і встигли розповісти дещо внукам. Саме з коментарів, а не зі статей дослідників, можна довідатися, начебто Барнич, автор оперети "Гуцулка Ксеня", датованої 1939 роком, використав мелодію однойменної пісні Савицького. Правда, Барнич вчинив поджентльменськи й попросив на це у Савицького дозволу. Той начебто не відмовив...

І вже зовсім вражає коментар якогось Nick-а від 27 лютого 2010 року під статтею десятирічної давності Полонського і Шемета в "Дзеркалі тижня". Якщо вірити Nick-у, Ксенія Бурачинська й досі жива, проживає у США, в Чикаго. Мало того, автор хвалиться, що особисто знайомий із нею. Не зовсім зрозуміло лише, чому він остаточно не розставить усі крапки над "і", маючи таку можливість.

...А пісня "Гуцулка Ксеня", незважаючи на всі перипетії навколо неї, живе і звеселяє наші душі. Хоча звучати вона могла б і частіше, ніж це практикують радіо й телебачення. Не кажу вже про геть забуту пісню "Ірчик"...

**Дмитро КАРП'ЯК,**  
член НСЖУ, м. Коломия

## ІРЧИК

Мирославу Ірчанові

Стрілецька пісня

Слова: **Роман Купчинський**

Чи є в світі краща зірка, як кохана моя Ірка,  
Чи є в світі де царівна, щоб була така чарівна.

*Приспів:*

Гей, гей, Ірчик, Ірчик, личко в тебе як папірчик.

Чи є в горах краща квітка, як Ірчанова сусідка?  
Чи є в раю де дзвіночок, як сусідки голосочок?

*Приспів:*

Поцілує, як ангелик, затанцює, як метелик,  
Приголубить, як голубка, але тільки свого любка.

*Приспів:*

В неї коси золотисті, як на сонці води чисті,  
В неї устенька - коралі, і так далі, і так далі.

*Приспів:*



Худ. З. Гаркус

# ГУЦУЛКА КСЕНЯ

## Первісний варіант

Слова: **Ярослава Барнича** (Романа Савицького?)

Музика: **Ярослава Барнича** (Романа Савицького?)

Темна нічка гори вкрила,  
Полонину всю залила,  
А в ній постать сніжно-біла, –  
Гуцул Ксеню в ній впізнав.

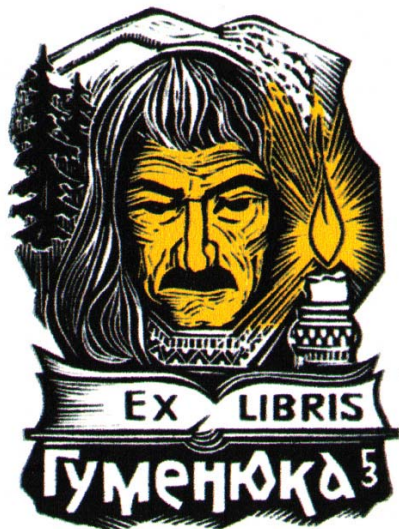
Гуцулко Ксеню,  
Я тобі на трембіті  
Лиш одній в цілім світі  
Розкажу про любов.

Пролетіло жарке літо,  
Гуцул іншу любить скрито,  
А гуцулку синьооку  
В ніч останню він проща.

Гуцулко Ксеню,  
Я тобі на трембіті  
Лиш одній в цілім світі  
Розкажу про свій жаль.

Черемошу грали хвилі,  
Сумували очі сині,  
Тільки вітер на соснині  
Сумну пісню завивав.

Душа страждає,  
Звук трембіти лунає,  
А що серце кохає,  
Бо гаряче, мов жар.



Худ. З. Гаркус

---

# ОЛЕКСА ІВАНЧУК – ВЧИТЕЛЬ, ФОЛЬКЛОРИСТ, ЕТНОГРАФ, ПУБЛІЦИСТ, ЧЕТАР УСС

Олекса Іванчук, син Михайла, народився 18 березня 1882 року в с. Іллінці, тепер Снятинського району Івано-Франківської області у багатодітній сім'ї.

Його батько Михайло Іванович – педагог, український етнограф, секретар громади с. Іллінці.

Олекса Іванчук навчався у Коломийській гімназії, а також у Снятинській і Львівській учительських семінаріях /1897-1902рр./. Працював у редакції "Літературно-наукового вісника", учителював до 1914 року в селах Тростянці та Річці. Працюючи на Гуцульщині, збирав експонати для етнографічного відділу музею Наукового товариства ім. Т. Шевченка. На прохання І. Франка і В. Гнатюка записував матеріали з народної медицини, демонології, про поховальні звичаї та обряди.

Олекса Іванчук – автор статей, нарисів, оповідань на економічні та культурно-освітні теми. Він вперше обґрунтував потребу застосування музею гуцульського мистецтва у Косові або Коломиї у статті "В справі музею Гуцульської штуки".

У фонді Івана Франка /Ф-3/ зберігається п'ять листів О. Іванчук до Івана Франка. Він також підтримував творчі зв'язки з М. С. Грушевським.

У 1914 році Олекса Іванчук вступив до Легіону Українських Січових Стрільців. Був четарем і командуючим Збірної Станції у Львові.

Трагічно закінчилося життя Олекси Іванчука. Він був ув'язнений в Копсухові і по дорозі на Соловки загинув у 1920 році.

**Даниш ДМИТРО,**  
25.05.2010р, смт. Кути



Худ. А. Григорук

---

---

# КОСІВСЬКА ЛЮБОВ ІВАНА ФРАНКА



Анна Павлик

У житті Івана Франка жінки зіграли трагічну роль. Вони кинули глибоку тінь на все його бурхливе життя. Кожну любов він переносив важко і драматично. Його глибокі сердечні переживання ми знаходимо у відомій збірці "Зів'яле листя", де сам поет признається "Тричі мені являється любов" – це перша кохана Ольга Рошкевич, друга "горда княгиня" Юзефа Дзвонковська, третя – Целіна Зигмунтовська... Попри це він мав хвиливи захоплення – це Кліментина Попович, яка була дуже зовні схожа на його лолінське кохання. Історія зафіксувала глибокі душевні почуття до вчительки Юлії Шнайдер, згодом відомої поетеси Уляни Кравченко. Літературознавці і дослідники життя і творчості великого Каменяра чомусь забули про ще одне загублене кохання, задокументоване в багатьох листах до відомої діячки Анни Павлик, рідної сестри друга і соратника поета Михайла Павлика.

### XXX

П'ять літ кохання з Ольгою Рошкевич обірвалося раптово. Вона вийшла заміж за священика Володимира Озаркевича. Іванові Франкові було дуже важко і душевно, і фізично. Єдиною втіхою і розрадою у цей трагічний період його життя стала молода діячка жіночого руху, малоосвічена гуцулка з Косова Анна Павлик. Вона оточила молодого поета теплом і увагою. Вдихнула віру, що кохання це не останнє, що було в Лоліні. Гуцулки вміють кохати, і Іван Франко відчув це незабаром, хоч було це – як сон. Він і далі марив Ольгою, мріяв теплими вечорами на околицях бойківського села чарівними поглядами своєї першої нареченої, яка тепер перебувала в чужих обіймах. Вони з Ольгою Рошкевич ще листувалися. Воно припинилося тільки після другого арешту поета.

Михайло Павлик довідався про близькі стосунки Івана Франка з рідною сестрою, яку безумно любив як соратницю по боротьбі. Він переживав за її долю, бо добре знав свого друга, який і досі приїздив зі Львова на таємні зустрічі до Коломиї з заміжньою Ольгою Рошкевич-Озаркевич. Про ці побачення в місті над Прутом розказували різні плітки. Розповідали, що на одному балі Володимир Озаркевич з Ольгою були в одній кімнаті з І. Франком. Тому у одному з листів Михайло Павлик просив написати йому про стосунки І. Франка і першої його нареченої О. Рошкевич. Бо виходило, що поет упадає за двома. У листі до М. Павлика від 18 жовтня 1879 року він пише: "Здається ми, що-м повинен Вам розповісти надокладь діло Ольги. Досі я не зробив того, бо завсігди, коли-м тільки згадував о тім у листі, в ваших листах я бачив короткі і не охотні слова, немов уся тота справа осточортіла Вам. Воно потрохи й справедливо, бо, як самі знаєте, справа йшла такими викрутасами та манівцями, що осточортіла б і не знати кому. Вона і тепер зовсім ще не прояснилася та не втихомирилася... Бувають такі хвили, коли мені здається, що й давня любов щезла ми зовсім з гадки, – і воно би було для мене велика благодать. А часом те щось пече та коле, мов шаль: давніше – гостріше, тепер менше. Як сама Ольга – не знаю. Впрочім, може, Ви в жіночих ділах більш битий, та й краще розберете, де правда, – так ось я посилаю Вам її послідній лист..." Наприкінці цього листа Іван Франко пише: "Мені при всій симпатії до сеї людини (Ольги Рашкевич – прим. автора) здається, що її писання подекуди трохи фальшиві, а в прочім кажу Вам, не можу собі й досі пояснити, що з того буде і до чого вона прямує".

Листування між Іваном Франком і Михайлом Павликом цього періоду свідчить, що брат ревню виясняв дальші стосунки сестри з поетом, наполягав поєднати собі долі сімейними узами. І тільки другий арешт Анни Павлик у 1880 році за атеїстичну пропаганду вберіг поета від вінця. Однак Михайло Павлик як рідний брат не міг зупинитися на півдорозі. Він

і далі просить І. Франка дати пояснення про дальшу долю Анни. Іван Франко зрозумів, що потрапив у халепу і йому буде важко викрутитися від своїх обіцянок. Наприкінці жовтня поет пише М. Павлику: "Жити з Анною я рішився тоді, коли сидів і мав час думати і передумати своє положення. Правда, рішився не по любові, а за приязні. Головне за тим питання тутка таке: чи приязні вистачить для життя, приязнь, скріплена ще одним і, по-моєму, найсильнішим в'язлом – спільною роботою. Я думаю, що вистачить. А як ви гадаєте?.. З другого боку біда: з чого жити? У Ваших, знаю, ґрунту мало. Тре буде мені побалакати з своїми, то перейдемо жити в Нагуєвичі..."

У цьому листі Іван Франко обіцяв переговорити на цю тему з вітчимом у Різдвяні свята. Мабуть, така розмова і відбулася. Вітчим мав 16 моргів поля на трьох хлопців і дівчину (котрій можна сплатити). Але, мабуть, розмова з вітчимом була не на його користь. Вітчим не збирався брати у прийми малозабезпечену гуцулку з Косова. Після Різдва, наприкінці січня 1881 року, Михайло отримує від нареченого своєї сестри лист такого змісту: "Я чую вагу всю нового становища, всю фальшивість мого положення супроти родин і своєї, і Вашої. Але і се байка. Візьмім, що я піду жити до Косова, чи думаєте, що тамтешній староста не буде й зі мною робити раз у раз те, що з нею? Чи навіть шлюб наш буде для нього чимось, що вплинуло б решпектувати на нас? Та й ще друге – як жити, з чого жити?.. Не думайте, що се я написав, щоб спекатися даного слова..."

У цей час Анна Павлик відбула покарання і перебуває у Львові. Та молоді люди рідко зустрічаються. І хоч поет захоплено присвячує їй вірш "Анні П", у якому високо оцінює революційний дух молоді гуцулки "я не боюся хмари, зливи!... Буду робити чесне діло" між ними пробігає чорна кішка. Вони не можуть між собою порозумітися. Горда дівчина не випрошує любов, не тягне поета під вінець. Іван Франко так повідомляє про свої стосунки з Анною Михайлу Павлику: "Щодо Анни. Вона потрохи й справедливо жалується, що мало виднюся з нею, правду кажучи, у мене раз у раз роботи і в неї, звісна річ, так само. А друге й те, що якось ніколи не можемо розговоритися як слід, а може

й не маєм собі що сказати. О женьтибї я ані з нею не говорив, ані до вас не писав... Я старався пересилувати сам себе настільки, щоб женьтиба наша була по можливості скріплена й любов'ю, але досі не встиг. Впрочім, і друга річ, матеріальні обставини, як вам звісно, такі, що натепер о такім ділі й думати не мож".

З листування відомо, що Михайло Павлик пропонує Іванові Франкові поселитися у Коломиї, купити хату і жити. Для цього він переїжджає з Анною до міста над Прутом і поселяється у ксьондза Решетилевича, щоб вибрати помешкання. Але все упирається у кошти. Іван Франко пропонує Дрогобич, де будівлі дешевші. Але у цей час Іван Франко знайомиться з родиною Дзвонковських з Івано-Франківська. У серпні з'являється друга справжня любов. Але Юзефа відмовляє стати дружиною, бо важко хвора на туберкульоз. Тоді Іван Франко робить останню спробу, щоб порятувати стосунки з Михайлом Павликом і його сестрою Анною і пропонує батькам Юзефи Дзвонковської утворити на базі їх маєтку під Станіславовом рільничу комуну. До неї мали увійти троє Дзвонковських – мати, дочка і син, а з другого боку – Іван Франко, Анна і Михайло Павлики. Члени комуні планували закупити ще ділянку землі і обробляти спільними силами. Це була заповітна мрія Анни Павлик. Але їй не судилося здійснитись. Все вперлося в грошовий вираз. І польська родина не стала на хибний місток. Іван Франко написав Михайлу Павлику: "Проект мій у Дзвонковських розбився оконечно. 28.X.1883р."

На цьому і закінчилась спроба з'єднати серця чарівної гуцулки і молодого талановитого поета з Нагуєвичів.

На довгі чотири роки припинилося листування з Михайлом Павликом. Відома діячка Ганна Іванівна Павлик не припиняла політичної роботи. В 1892 році її втретє арештовують і вона відсидить шість тижнів суворого режиму. Вона переживе великого Каменяря на 12 років і помре у злиднях і нестатках.

А в 1883 році, коли остаточно провалилася ідея з рільничою комунною, Іванові Франкові стелиться дорога до золотоговерхого Києва. Там чекала його Ольга Хоружинська – його доля.

**Богдан ТИМІНСЬКИЙ,**  
член НСЖУ, м.Коломия

---

---

# ТАЄМНИЧІ ЗАПИСИ

## “ЩОДЕННИКА”



Ольга Кобилянська

Минули чергові роковини з дня народження буковинської письменниці Ольги Кобилянської, чіє життя і творчість тісно пов'язані з нашим краєм. Майже шістдесят літ "Щоденник" авторки відомої повісті "Земля" зберігав таємницю її першого кохання. Ці записи вона вела з 20-річного віку

протягом семи літ. Написаний він німецькою мовою дівочою рукою широ і відверто. Довгий час "Щоденник" письменниці перебував за кордоном, і тільки в 1974 році американець українського походження І. В. Панчук передав його в музей у Чернівцях. Сторінки рукопису майбутньої великої української письменниці просякнуті чарами кохання, трепетом першого кохання до Євгена Озаркевича, брата письменниці Наталії Кобринської.

Записи в "Щоденнику" зроблені в Кімпелунзі, де жила Ольга з батьками до 1889 року. Тут до своїх родичів з Белелуї Снятинського району часто навідувався Євген Озаркевич, якого називали в своєму товаристві просто Геньом.

"...Він, як звичайно, подав мені руку, потримав мою на секунду довше й потиснув її, не сильно, але так, як ніколи досі. Тієї миті в голові у мене спалахнуло полум'я, блискавкою шугануло до обличчя, але я не глянула на Геня. "Добраніч!", – тихо видушила я з себе, і ми розійшлися. Тому я й не спала цілу ніч... 18 серпня 1884 року. Кімпелунг".

"Увечері Юлько (рідний брат О.К. – прим. автора) із зловтішною міною розповів мені, що дорогою Геньо відкрив йому своє серце: він уже має дівчину в Росії, самостійну, бага-

ту, яка трохи знає медицину і розуміє його, і вони мають побратися... Як я могла бути такою засліпленою і уявляти собі, що він мене любить. Може бути все що завгодно, але взаємності в любові я ніколи не матиму. Післязавтра я їду в Димку. А коли повернуся, його вже не буде. Така вже моя доля. 24 серпня 1884 року. Кімпелунг".

"Уже два дні я вдома. Учора я бачилася з Геньом. Та я вже не сную ніяких ілюзій про Геня, як снувала раніше. Така моя доля. Мене не любитиме жоден чоловік, якого я шаную. 8 вересня 1884 року. Кімпелунг".

"Він (Геньо – прим. автора) всіляко заохочував мене писати. Я багато від нього навчилася, дуже багато... 18 вересня 1884 р."

"Це був останній вечір, коли ми разом ходили, останній. Що ж він написав у альбомі? Розгорнула і прочитала: "Я зустрічав у житті мало людей, що твердо прагнули триматися понад звичайними radoщами, тих, які тягнуться на широкій дорозі. Ті нечисленні люди завше були для мене розрадою і спонукою, коли лінощі й дурість отари доводили мене до розпуки. Ти належиш до тих нечисленних людей "шпільгакен" – "пліч-о-пліч". Кімпелунг. 24 вересня 1884 р. Євген Озаркевич".

"Я стояла збоку й дивилася на нього. Все ж таки йому було сумно. Раз наші погляди зустрілися, і раптом я споважніла, ноги в мене затремтіли. Він відступив до мамці, попрощався, тоді підійшов до Генці (Євгенія – сестра О.К., по чоловікові Урицька – прим. автора) і нарешті до мене. "Прощайте!", – пристишеним голосом мовив він і подав мені руку. Потім він попрощався з Юльком, і вони пішли. Юлько щось казав йому, але він обернувся обличчям до мене, його очі шукали тільки мене... Кімпелунг. 26 вересня 1884 року".

"Учора Зося (Софія Окуневська) мене просила, щоби я до неї спати пішла. Вона каже: "Знаєш ... я хотіла б тобі щось сказати. Я думаю, що Геньо одружиться з тобою". Питаю:

"Ти гадаєш, що я йому подобаюся?" – "О так, дуже! Він тебе так шанує..." Яка я того вечора щаслива була. Геньо, Геньо, таж я тобі справді не обоятна? 22 жовтня 1884 р. Кімпелунг."

"Ніколи я не здавалася такою гидкою, як тепер, у цій любові до нього. Я не хочу, все в мене кричить, все волає, не хочу, чого то тобі, кляте серце, треба когось любити, я не хочу! Хай бере собі свою росіянку або ту другу, з Відня... 3 жовтня 1884 р."

"Моя душа так тісно пов'язана з Геньом, що сама думка порвати з ним будь-які стосунки зломлює мій дух". Того ж дня, вечером: "Отримала від Зосі листа. На Великдень вона їде в Болехів – до Озаркевичів. Геньо вже туди приїхав... 30 березня 1885 р."

"Я день і ніч думаю про Геня, любого, коханого Геня, а він не приїздить... Я холоду, коли подумаю, що він може не приїхати, що ми вже розлучилися навіки. 19 липня 1885 р."

"Як повідомила Зося, він (Геньо) у Відні й повернеться додому аж першого жовтня 1886 року, а до того часу я, як Бог дасть татко-

ві здоров'я, давно вже переїду в Димку. Зося сказала, що в нього (Геня) є дивна звичка не дотримувати свого слова і своїх обіцянок. 11.X.1885 р."

"Я переглянула свій давніший "Щоденник". Якою поважною я стала тепер, а якою дитиною наївною була тоді. Тепер я можу сказати, що нікого не любила, серце моє спить... А для Генця не хочу, щоб воно й билося...".

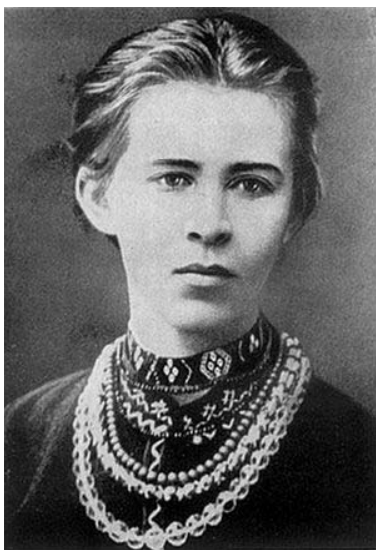
У народі кажуть, що любов і шлюб не живуть під одним дахом. Перше кохання Ольги Кобилянської розвіялося, як ранній туман. Чи любили вони один одного? Євген Озаркевич закінчив медичний факультет Віденського університету. Працював лікарем. Був директором Народної лікарни у Львові, головою "Просвіти", писав статті у "Діло", "Свободу". Переважно на медичні та культурні теми. Помер рано, у 1916 році. Ольга Кобилянська пережила його на 25 років. Але так і не була одружена. Царівна буковинських гір не могла забути своє перше кохання.

**Богдан ТИМІНСЬКИЙ**



Натюрморт. Худ. А. Калитко

## "ЗАКЛАД КУПЕЛЕВИЙ" У БУРКУТІ



Леся Українка

Минуло вже два дні як Леся Косач і Климент Квітка покинули Чернівці і зупинилися у Вижниці в готелі Анни Москви, який у буковинському містечку називали романтично – “дім під зеленою ліхтарнею”. Леся Українка їхала в Буркут на лікування, але на пе-

решкоді стали дощі і невідомість про вільні місця в "закладі купелевому" у Буркуті. У листі до Ольги Кобилянської поетеса пише: "Дощ все такий лихий, бо не відомо, як то їхати дощем до Буркута..." Нарешті випогодилося, і 20 липня до батька П.А.Косача з Вижниці летить лист: "Завтра рано їду далі в гори. Раніш не можна було, бо не було звісток, чи є вільна квартира в Буркуті, до того ішли дощі і їхати було погано..." Але першу зупинку довелось вже зробити у Яворові. Гостей радо зустрічали Окуневські. Леся знала окремих членів родини ще з Києва. Адвокат Теофіл Окуневський познайомився з родиною Косачів ще у Відні, а потім у Києві, звідки походила його дружина Марія Ширецька. Ольга Окуневська чотири роки вчилася у Києві в Миколи Лисенка і там познайомилася з поетесою. Довелось візнику доплатити за несподівану затримку і заночувати. З Жаб'я 23 липня 1901 року поетеса напише до Ольги Кобилянської: "В Яворові ми дуже добре провели час, п.Ольга нам досить грала, і було там привітно і мило... В Яворові ми були півдня і ранок (ну, і ніч, звичайно). В Криворівні були стільки само".

У Криворівні Леся Українка з Іваном Франком радилась про видання в Галичині нелегальної літератури, про революційні

зв'язки, згадували Михайла Драгоманова. Леся Українка сподобалась галицькому поету, полонила її шляхетність, ерудиція, глибоке знання літературних процесів, знання галицьких термінів. Вона широко була обізнана з творчістю В.Стефаніка. Недовіру Каменяра викликав тільки київський студент Климент Квітка, який "рився" в книжках. Але у Буркуті він змінить підозру на милість і буде з ним співати галицькі пісні.

У Жаб'ю Леся Українка з своїм другом зупинилася на Слупейці, на лівому боці Черемошу у священника-москвофіла Теодора Коржинського. Його дочка Теофіля і утримувала у Буркуті невеликий водолікувальний заклад. Вона була вдовою по священнику Лакусті, який два роки тому помер у Ясенові Горішньому, де мав парафію. Вже пізніше гості зі Східної України довідаються про трагічну долю єдиного сина Коржинського. Він молодим закохався у заміжню гуцулку. Його походеньки до молодиці вислідив попівський слуга. Батько-священик не міг винести такої ганьби. Він замикав на засув сина, допікав голодом і образами. Юначе серце не винесло нарути і сміху над коханням. Він незабаром застрелився, і погана слава покотилась горами про кохання попівського сина і його самогубство.

Леся Українка була зачарована красою гір, лісами і гомінком Чорним Черемошем, вздовж якого вони їхали на гуцульській фірі. До батька Леся так напише про свої перші враження про Буркут: "Вчора я доїхала сюди в полудні. Тут людей мало, тут всього чотири домики в лісі. Я живу в домі лісничого з жінкою і дитиною. Всі чотири домики близько один від одного, так що люди всі в п'ять мінут збираються до столу. Їдять тут всі вкупі, хто чотири, хто п'ять раз на день. Я буду їсти п'ять раз. Тут єсть натуральна залізна шипуча вода, досить добра на смак. Доктор тут не "казенний", сам приїжджий. І се краще, бо такому можна краще вірити. Приїжджі тут все більше русини з Галичини і Буковини. Обстановка привітна. Як я тут не поправ-

люсь, то вже не знаю, якого мені клімату треба. Буркут, 25 липня 1901 р."

Буркут заснували ще на початку сімнадцятого століття. Він лежав на купецькому шляху до Угорщини. Звичайно, то була лісова дорога вздовж Черемошу. Але мандрівники за заморським крамом любили зупинятися у глибокій улоговині, де нуртували шипучі джерела залізної води, або, як її називали місцеві гуцули, "голодної води". Хто пив цю воду, то діставав апетит, а раз хотів їсти, то поправлявся. Першими використали ці джерела кутські купці. Вони збудували у цій глухомані, де рукою подати до румунського кордону, два будиночки. Приїздили сюди на відпочинок влітку. Разом з цим обслуговували вірменів-купців, що постійно мандрували за товаром. На початку XIX ст. жив у Карпатах польський письменник Юзеф Коженювський, родом з Львівщини. У 35-річному віці він відпочивав на "купелях" Буркута. Місцеві лісоруби розповіли йому про славетного опришка Антона Ревізорчука. На основі народних переказів письменник з Бродів написав чудову п'єсу "Карпатські горці", яка згодом була в репертуарі Гуцульського театру Гната Хоткевича.

Паломництво у гірський Буркут почалося десь на межі першої і другої чверті XIX ст. Про живу залізну воду довідалось не лише панство Галичини, а Поділля, Буковини та Польщі. Дороги доброї ще не було, і горами снували каравани коней, нав'ючені провізією, одягом і кухонними приборами. Сюди їхали пани з дружинами і коханками, пройдисвіти різних професій, шулери і злодії, цигани і шукачі пригод і щастя. Повз круті береги Чорного Черемошу, над проваллям зав'язували місцеві провідники очі слабохарактерним і боягузам. Спішили сюди втікачі від панської кривди, щоб поставити за безцінь зруб туристам. Мали від того зиск і місцеві гуцули-аборигени та полонинники. У них купували молоко, масло, бринзу, м'ясо, яйця, сир, сметану. Ночами над притихлим удень лісовим Буркутом спалахували величезні вогнища, лунала циганська музика і співи, і приїждже панство забавлялося до ранку.

У другій половині XIX ст. Буркут під свою опіку взяла Львівська дирекція лісів. Вона дала розпорядження збудувати біля мінеральних джерел кілька санаторних будиночків для "повітреників", тобто відпочивальників-санаторників. Оплата у такому котеджі коштувала на місяць два гульдени. Окремо платили за купель і мінеральну воду. Коли стала до ладу залізнична вітка до Рахова, літувальників тут було до сотні, переважно західноукраїнська еліта та "ходячкова" шляхта.

У серпні 1901 року, коли у Буркут приїхала Леся Українка з другом Климентом Квіткою, "закладом купелевим" завідувала Теофіля Лакуста, яку тут називали "газдинею курорту". Лікарем працював Володимир Кобринський, син Йосафата Кобринського, відомого мецената Народного дому у Коломиї. Переважно лікар протягом двох літніх місяців майже безвиїзно обслуговував санаторників і був тут разом з дружиною та сином. Сюди першого серпня прибув Іван Франко. Протягом п'яти днів він спілкувався з поетесою, ловив їй стругів, співав пісні. Климент Квітка записав тоді з голосу поета 32 народні пісні. Гірське повітря дало поштовх до творчості Лесі Українці. Поетеса ночами писала вірші. З тих далеких літ вітер-чорногорець доносить до нас поетичні рядки: "Мрія далекая, мрія минулая", "Темна хмарка, а веселка ясна", "Як порива мене палке бажання"...

До наших днів збереглася унікальна поштова листівка, яка демонструвалася на багатьох виставках і надрукована у багатьох виданнях. Під краєвидом "Заклад купелевий в Буркуті" два підписи – др. Іван Франко і Леся Українка. На звороті підписи 21 особи, які на той час відпочивали в цьому санаторії. Серед них – громадсько-політичний діяч Лесь Кульчицький і адвокат Микола Міхновський, що прибули разом з Каменярем. Далі підписалися Ольга Стефанович з дочкою, її брат Теодор Коржинський, його сестра Євгенія Сохацька, Марія Ковблянська з дочкою Ольгою з Розтік, поміщик вірменського походження Богусевич з Мілієва, Богдана Левинська з Чернівець, учитель з Коломиї Теодор Рибак та його дружина Єлизавета,

діти господині курорту – Ірина та Іван Лакусти, сім'я лікаря В. Кобринського, дві польки – Корчевська і Маєвська, сестра композитора М. Харжевського – М. Ласійчук, К. Квітка.

Десятиліття, коли курортом керувала Теофіля Лакуста, було найцікавішим періодом в житті Буркута. Сюди приїжджали письменники, громадські діячі, вчені, художники. Тут до послуг відпочивальників були гарячі ванни, холодильники з льоду, майданчик для гри в кеглі. В документах значиться, що офіційно Буркут, що означає з угорського "кисле джерело", як заклад купелевий відкрито 1875 року. Ходять легенди, що його знищили перший раз в 1849 році під час повстання Кошу-

та. Горяни мені розповідали, що санаторний корпус згорів ще під час Першої світової війни. Але це неправда. Головний корпус пережив обидві війни і стояв до 1948 року.

Перед від'їздом з Буркута Леся Українка написала листа Василю Стефанику: "Виїду в п'ятницю на Довгополе, а звідти на Вижницю. Була б дуже рада бачити вас, бо в Коломиї вже не буду. В Довгополі буду в Попеля, у Вижниці – в Москві, у Чернівцях – у Кобилянської... Буркут, 27.08.1901р."

Не судилося. Гірська ватра догоріла. Залишилися спомини, які зіграють теплом лесяного серця зелені Карпати.

**Богдан ТИМІНСЬКИЙ**

## "ВЕРХОВИНЦЯМ" – 100 років

Пісня, поезія, п'єса, що витримали випробування часом, стають класикою й проходять крізь завісу часу, даруючи радість усе новим і новим поколінням. Цю життєву аксіому можна віднести й до Гуцульського самодіяльного театру с. Красноїлля. Бо 28 серпня минає сто років, як на сцені Чорногірського двірка в тоді ще Жаб'ю-Слупійці гуцули виступили з п'єсою польського письменника Ю. Коженювського «Верховинці», яку на українську переклав М. Овсіянович. І, що приємно, що й сьогодні театр, незважаючи на пережиті випробування, радує всіх поціновувачів театрального мистецтва.

У сучасному театрі грають нащадки перших акторів. Так, нині головну роль – Антося Ревізорчука, виконує Р. Сінітович – правнук М. Сінітовича, котрий першим її виконав, ще до П. Шекерика-Доникова. Ще один його правнук, В. Сінітович, та внук В. Сінітович теж грають у цій п'єсі, до речі, останній є ще й художнім керівником цього театру. Також П. та О. Шпитчуки, І. Шипчук, М. Петросяк, М. Дідушко, Г. Пігуляк (Лаб'юк) – все це нащадки перших учасників та меценатів Гуцульського театру, котрі нині продовжують справу своїх пращурів.

**Ярослава МАКСИМ'ЮК**



Худ. А. Григоруку

## ПЕРША МАРКА

*Коломийський краєзнавець, член Національної спілки журналістів України, ветеран прикарпатської журналістики Богдан Тимінський видав у Києві кольорову художню поштову марку, присвячену 310-й річниці від дня народження легендарного опришка Олекси Довбуша, яку будемо відзначати в цьому році.*

На марці зображено пам'ятний знак народному герою у Діброві селища Печеніжина біля центральної дороги, що веде до Коломиї, портрет журналіста-видавця та напис: "О. Довбушу-310". Це перша кольорова тематична поштова марка за всю багатотисячолітню історію Коломиї, видана за кошти корінного коломиянина.

Як сказав видавець Б. Тимінський, він не займається філателією – це було хобі його синів, які залишили зі свого дитинства кілька альбомів. Але ідея, макет, фотознімки і проект – справа його думки і рук. Керувався він любов'ю до рідного села свого батька Печеніжина, де народився славний лицар зелених Карпат О. Довбуш.

Тут автор у дитинстві відпочивав на літніх канікулах у рідних сестер батька – Параски і Марії, слухав захоплюючі легенди і перекази, які йому розповідали дідю Іван, казкар і оповідач Юра Козьменко, старожили Михайло Горук, філателіст Василь Свищук, актор театру і кіно, заслужений діяч культури Польщі Василь Тимінський, академік Володимир Грабовецький.

Художня кольорова поштова марка корінного коломиянина, журналіста і редактора Богдана Тимінського – гідний дарунок лицареві гір, народному героєві до славної його річниці від дня народження.

**Іван ПРУТ**

*Це – наша історія*

## УНІКАЛЬНА ЗНАХІДКА

*Автор відомої книжки "А ми тую стрілецьку славу збережемо..." Ярослав Полатайчук, шукаючи вояків українського січового стрілецтва та випускників Коломийської гімназії, які брали участь у Першій світовій війні, натрапив у Вінницькому обласному архіві на унікальну знахідку. Тут зберігається кримінальна справа на репресованого випускника Коломийської гімназії, учасника Першої світової війни і вояка Української Галицької Армії, працівника Директорії та Галпарткому Юрія Гринюка з села Воскресінців Коломийського району.*

У пояснювальній записці підсудного, яка іменується "Мої свідчення", розкрито не лише складну й трагічну долю галичанина, патріота і поета, котрий пройшов крізь горнило не тільки Першої світової й громадянської війни, а й страхіття сталінських казематів.

Як свідчить Юрій Гринюк, він народився в сім'ї "халупників", мав трьох сестер – Анну, Катерину і Параску. Вже в чотирирічному віці пас гуси куркулісі Анні Гуцуляк. Закінчив Коломийську гімназію, вчився в Станіславській вчительській семінарії. Працював учителем на дому, в торгово-промисловому товаристві "Чорногора" в Коломиї, у петлюрівському Міністерстві внутрішніх справ у м. Кам'янці, на-

чальником Вінницького відділу політичної інформації, у редакції газети "Червоний стрілець", в ЦУГА, у Галревкомі у відділі постачання, у вечірньому робітничому університеті викладачем та інших державних установах.

Як пише Юрій Гринюк, свою першу новелу він помістив у журналі "Добрі новини" у 1912 році. Новела мала назву "Жертва лотереї". За часів румунської окупації в 1919 році видав збірку поезій з часів Першої імперіалістичної війни під назвою "В кровавому танці". У своїх свідченнях наш краєнин згадує репресованого художника Якова Струхманчука, з яким довелось воювати у громадянську в складі першої бригади 44-ї дивізії.

До цього часу було відомо, що в селі Воскресінцях народився відомий галицький новеліст, журналіст і редактор Лесь Гринюк. Юрій Гринюк, який родом з цього села, ніякого стосунку до однофамільця не має. Але коли аналізувати досягнення, то забутий і загублений у вирі сталінських репресій Юрій Гринюк має більший творчий доробок.

У Харкові в архіві жовтневої революції і соціалістичного будівництва, де зберігалися рукописи письменників — членів літератур-

ної спілки "Західна Україна", є ціла літературна спадщина Юрія Гринюка: рукописи, збірки поем і віршів за 1927-1930 роки "Залізом співаю", "Світ за очі", збірки поезій "В кривавому танку", "Старці з торбами йдуть", "Дзвін смерті", "Діти Підгір'я", "На мості", "Мій смуток".

Відкрито свіжий пласт у галицькому письменстві. Зробив це коломийський краєзнавець, голова товариства "Поступ", музикознавець, почесний громадянин міста Коломиї Ярослав Полатайчук.

**Богдан ТИМІНСЬКИЙ**

## ГУЦУЛЬСЬКИЙ ЛІРНИК ГЕНЦАР

Окремі старожили Гуцульщини ще пам'ятають сліпого путильського лірника Дмитра Танасійовича Генцара (1908-1986), котрий часто бував на храмових святах і похоронах у багатьох селах Верховинщини.

Дмитро Генцар грав на лірі і співав релігійні пісні, сидячи під хрестом-фігурою на майдані біля церкви. Мінорні мелодії цих пісень були сумні і протяжні, вони глибоко западали в душі горян. Гуцули назвали всі піс-

ні цього унікального лірника "альмужними" (мабуть, тому, що він часто повторював слово "альмужні – вельможні" пани). Більшість верховинців пам'ятають тільки перший куплет улюбленої пісні Дмитра Генцара:

"Ой ви, люде-християни, грозіт свої діти,  
Бо будете на тім світі у пеклі горіти".

**Я. ЗЕЛЕНЧУК,**  
кандидат історичних наук



Оркестр народних інструментів с. Тюдова довоєнних років.  
Світлина із сімейного архіву Л.В. Гурія

## ОЛІМПІЙСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ ВЕРХОВИНИ

Недавно голова ОДА М. Вишиванюк, генеральний директор Державної адміністрації залізничного транспорту України М. Костюк, начальник головного управління молоді, сім'ї і спорту ОДА М. Карабін із головою РДА В. Гондураком відвідали спортбазу "Черемош", що у Верховині.

Передбачено до кінця листопада провести капітальний ремонт бази і трамплінів школи олімпійського резерву, побудувати 90-метровий трамплін та підйомник за кошти "Укрзалізниці".

У перспективі верховинські трампліни стануть центром змагань Олімпіади-2012, на яку претендуватиме Україна.

## ПЕРШИЙ ПРИЇЗД

12 вересня 1910 року видатний український письменник Михайло Коцюбинський вперше відвідав Гуцульщину. В Криворівні, куди він прибув, його радо зустрів Володимир Гнатюк. Тут письменник зібрав чимало цікавого фактажу для своєї творчості.

Сюди ж Михайло Коцюбинський навідувався і в два наступні роки, вивчаючи Гуцульщину та збираючи фольклорно-етнографічний матеріал. Допомогали у цьому йому нові знайомства з цікавими людьми.

## МУЗЕЮ ФРАНКА — 50!

У травні цього року літературно-меморіальному музею Івана Франка, що в Криворівні, виповнилося 50 років. Він створений з ініціативи науковців Львівського державного університету.

З цієї нагоди в музеї відбулася науково-практична конференція за участю Роланда Франка – внука великого Каменяра та чоловіка правнучки Івана Яковича – Надії, Андрія Майкута, директора Івано-Франківського краєзнавчого музею Я. Штиркало, настоятеля місцевої церкви Різдва Пресвятої Богоро-

диці о. І. Рибарука, заступника начальника управління культури ОДА В. Тимківа, голови Всеукраїнського об'єднаного товариства "Гуцульщина" Д. Ватаманюка, керівників влади, представників із Коломиї та Львова.

Святкові заходи з нагоди ювілею цього музею засвідчили, що Криворівня, як і за часів великого Каменяра, є одним із центрів духовного й національного відродження Гуцульщини.

**Дмитро КІРАЩУК,**  
редактор газети "Верховинські вісті"

## ВЕСЕЛКОВІ ОБРІЇ ПУТИЛЬЩИНИ

Так називається фотоальманах, який побачив світ за сприяння Путильської РДА та районної ради. Автор проекту І. Терен та фотограф В. Дмитрюк на сторінках цього кольорового видання, що навіть з першого погляду справляє чудове враження, захоплюю-

че розповідають про дивосвіт Буковинської Гуцульщини, про минуле і сьогодення незрівнянної перлини Карпат – Путильщини, її традиції і культуру, талановитих людей та туристично-рекреаційну привабливість у різні пори року.



## РОЗВІДНИК ЗА ПОКЛИКАННЯМ

**М**икола Арсенич-Березовський («Михайло») народився 27 вересня 1910 року у селі Нижньому Березові Косівського району Івано-Франківської області. Після закінчення Коломийської гімназії навчався на юридичному факультеті Львівського університету. Був членом Пласту, УВО. У рік створення ОУН (1929) став її членом і займав гідні пости у ній. Генерал УПА.

1937 року за революційну діяльність заарештований польською поліцією і засуджений на три роки ув'язнення. На початку Другої світової війни втікає з тюрми і бере участь у формуванні груп ОУН-УПА. А в 1940 році один з найкращих учасників військових курсів ОУН у Кракові. Член проводу ОУН.

Можливо, якби була Українська держава, Микола Арсенич став би чудовим юристом. Але його життя випало на неспокійні 30-40-і роки, коли українська нація на чолі з ОУН поставила собі за мету вибороти незалежну державу. Знехтувавши посадою юриста, Микола Арсенич з головою поринає у визвольну боротьбу. Будучи розвідником за покликанням, повністю присвячує життя борні з лютими ворогами свого народу.

Від 1941 року і до дня загибелі 1947 року — керівник СБ ОУН. Умів підбирати відповідні кадри, навести високу дисципліну і конспірацію. Він учасник Другого Великого Збору ОУН і Третього Надзвичайного Збору ОУН у 1943 році, член Головної Ради ОУН. У підпіллі діяв під псевдо: «Михайло», «Дем'ян», «Максим», «Григор».

На керівному посту СБ (чи не найважчої служби ОУН та УПА) Микола Арсенич виявив велику волю і хист контррозвідника, викрив і знешкодив широку сітку ворожої агентури, як польської, так і большевицької.

Відомий діяч ОУН-УПА Лука Павлишин у книжці «...Як роса на сонці» (Фенікс,

Львів, 1992 р., стор. 115), згадуючи про свою зустріч з Миколою Арсеничем, наводить такі його слова: «...А з большевицькими агентами складніше. Багатьох уже ліквідували, а ніточка все тягнеться й тягнеться... Сітку створили... дай, Боже, нам таку! ...Думаєш оті, що прилизуються до УПА під видом поліцаїв, хто? Їх агенти! Москва пазурі простягує. А ми їх обрубуюм, обрубуюм... Тяжко».

У 1944 році у Рівному, Львові, Луцьку діяв большевицький розвідник і терорист Микола Кузнецов (пізніше герой Советського Союзу), який досконало володів німецькою мовою, мав документи німецького капітана Пауля Зібєрта. Він збирав цікаву інформацію, вивідував таємниці, вбивав німецьких генералів. Розвідка УПА поставила перед собою ціль: зловити цього «Пауля Зібєрта». Не те мучило нашу розвідку, що цей терорист вбиває високих німецьких чинів чи вивідує таємниці німецької армії. Почерк Миколи Кузнецова у цих актах був шкідливим насамперед для українців. На місці вбивства він «загублював» якийсь документ ОУН. Гестапо, вважаючи, що це вчинила ОУН, жорстоко катувало зловлених націоналістів, проводило каральні операції проти українського населення. От чому цього шкідника треба було зловити!

**З**адум Миколі Арсеничу вдавсь: Микола Кузнецов був заманений в пастку і спійманий. Допит вівся надто гуманно, без катувань. Микола Арсенич довів «Паулю Зібєрту», що знає про нього все і хто він є насправді. Тоді той про все зізнався. Сподіваючись врятувати собі життя, Микола Кузнецов видав своїх агентів серед упівців, назвав їхні клички, паролі («...Як роса на сонці», стор. 146). Як ми всі знаємо, УПА тюрем не мала, не ті умови, а залишати живим такого ворога українців, як Микола Кузнецов, було небезпечно.

Ворожа большевицька преса роками твердила, що вбивство бандерівцями Миколи Кузнецова є їхнім співробітництвом з німцями.

Але той факт, що СБ ОУН не передала його гестапо, засвідчує протилежне. До речі, большевицька розвідка ніяк не могла змиритися з тим, що розвідник за покликанням («какой-то бандеровець») виграв поєдинок із професійним большевицьким розвідником. Тому вона вигадала для своєї преси іншу версію загибелі Миколи Кузнецова. Але хай це буде на її чорній совісті, як і багато чого іншого.

Неодноразово траплялося, що Микола Арсенич виходив сухим з води. Переодягнувшись у советську військову форму і володіючи російською мовою, не раз вислизав з оточення.

За всі свої надзусилля, успіхи у боротьбі з нашим споконвічним і найжорстокішим ворогом — московським окупантом — Микола Арсенич отримує найвищу нагороду. УГВР нагороджує його 1946 року Золотим Хрестом Заслуги.

З кожним днем ставало підпілля дедалі важче. Гинули надзвичайно сміливі люди, патріоти України, соратники. Микола Арсенич розумів, що перемогти диявольський сталінський режим нелегко. Адже сталіністи розширювали свою мережу, щодня «батоном і пряником» збільшували кількість сексотів. Та, ставши на обраний шлях, патріот ні миті не сумнівався, що вибрано чесний шлях боротьби за волю пригнобленого народу, за свободу Батьківщини.

Уранці 23 січня 1947 року у лісі біля села Жукова Бережанського району Тернопільської області з'явилася група енкаведистів. То зрадник-яничар показав їм місце криївки. Вороги пропонували здатися. Та на це відповідав автомат повстанців. Хтось палив документи. Сили були нерівні. Смертю хоробрих у цій криївці полягли четверо: Микола Арсенич, його дружина «Віра», Степан Мельник-«Клим» і невідома друкарка. Чоловіки застрелилися, жінки прийняли отруту. На місці загибелі освячений пам'ятний Хрест. Останки загиблих поховані у братській могилі УПА в Бережанах.

Так обірвалося коротке життя, без перебільшення, легендарного розвідника, нехвибного патріота України, соратника Степана

Бандери, Ярослава Стецька, Романа Шухевича. Воїна Коновальцевого гарту, який інтереси України цинив більше за власне життя.

Треба сказати, що і чотири брати Миколи Арсенича присвятили свої життя боротьбі за волю України. А з родини Арсеничів-Ковтків 17 чоловік потерпіли за ідею волі. Одні з них загинули, інші були репресовані чи вивезені в Сибір.

**Б**оротьба Миколи Арсенича не пропала даром — нарешті постала Українська держава. Але не за таку Україну боровся патріот, в якій народ обкрадений і не почувається господарем на своїй землі.

Микола Арсенич — це вже наша історія. Історія гірка і болюча, але героїчна і безсмертна. Про постать борця написано у багатьох книгах, журналах, газетах. Більша частина з них подавала його фотографії. Багато сторінок присвячено йому в одному з томів «Літопису УПА».

Образ Миколи Арсенича правдиво поданий на сторінках автобіографічного роману «Дорога» Марти Гай (Г.О. Юлояд) (стор. 67-70), яка його знала особисто.

Іменем Арсенича-Березовського названа одна з вулиць м. Коломиї.

У Нижньому Березові, де народився Микола Арсенич, 2 лютого 1997 року (на відзначення 50-річчя від дня загибелі) Голова Проводу ОУН, Голова Конгресу Українських Націоналістів Ярослава Стецько та народні депутати України Іван Білас і Роман Круцик урочисто відкрили на фасаді місцевої школи барельєф із зображенням Миколи Арсенича. Під портретом стисла біографічна довідка. Ініціювали відкриття барельєфа «Михайлу» районна організація Конгресу Українських Націоналістів, особисто надрайоновий провідник Конгресу Українських Націоналістів Святослав Перцович. Кошти для цього віднайшов член Конгресу Василь Склепович.

Тож, подолавши комуністичний морок, роки замовчування, Микола Арсенич повернувся до своїх країв як національний герой і революціонер. Пам'ятаймо своїх борців. Вічна слава героям, що полягли за волю України!

**Дмитро АРСЕНИЧ,**  
письменник, член НСПУ

---

---

# ВЕРХОВИНА

*/Інсценізація новел Марка Черемшини в чотирьох картинах. Події відбуваються на Гуцульщині після Першої світової війни/.*

## КАРТИНА ПЕРША

Дійові особи:

1. ФЕДІР ОРФЕНЮК – статечний газда.
2. МАРІКА – його невістка.
3. ЮЗЄФ – шандар.

Перед ґраждою широке подвір'я. Праворуч – криниця, поряд з нею жолоб з водою. В глибині на зелених схилах гір красуються царинки, а за ними – синіють Горгани. Маріка підходить до криниці з коновкою.

ОРФЕНЮК. /Виходить з-за ґражди/. Такий старцун, такий торбей громадський, така ленка дрантива мене в куми забагає.

МАРІКА. Хто?

ОРФЕНЮК. Ади цей присяжний, цей Янцьо Кшесінський.

МАРІКА. Сподівається від вас багацької крижми, тому й кличе.

ОРФЕНЮК. Ех коби то не такий чес, не так би я з тобов покумавси! /Намахує кулаком/ Ти , палице гола!..

МАРІКА. Йой, дедю, прикусить собі язик та й тихше говоріть.

ОРФЕНЮК. А то чіму я маю тихо говорити?

МАРІКА. Бо він ваші слова може зачути, а тепер він має власть і село трясє!

ОРФЕНЮК. /Відрубє/. Га, та я не боюся пустого бука!

МАРІКА. Ей, лишіт це говорити /шепоче/. Аді тепер таке право, що пани нас у жмени тримають.

ОРФЕНЮК. /Приглушеним голосом/. Най таке право шляк трафить.

МАРІКА. Най нас Бог боронить від панської напасті.

ОРФЕНЮК. /Майже пошепки/. Може, бо й є, чув проклетюк безчесний?

МАРІКА. Певно, не чув, бо вітер віє у противний бік, а не за присяжним.

ОРФЕНЮК. Тьфу! Щезни та пропади від мене, паскудо.

МАРІКА. /Зітхнула/. Ой, з панами тепер треба чемно обходитися.

ОРФЕНЮК. Та я не противився йому. Я лиш по-господарськи відпрошувався.

МАРІКА. Треба буде сказати, йому, що вам уже сімдесят років, то вже старому глеба діти до хресту держати.

ОРФЕНЮК. Казав. Тай, аді, пригадав-сми йому, що вже ноги і руки не статкують, вже не вдержав би фіна, не діждав би його дружити, то що такий кум вартує?

МАРІКА. Та то очі видють, що путері у вас ніц нема.

ОРФЕНЮК. Аді йому це не в голові. Він собі свої! Не вгавав просити і хвалити мене, що я ще годен верхом їхати і що, доки люлька смакує, доти сила бірує, та що сила не в молодій крові, але в розумній голові, так як путеря у багача, а не у голій хорбаці.

МАРІКА. Коби лиш присяжний не догадався, що ви ним гордуєте.

ОРФЕНЮК. Таже я йому тай дитині його так чемно та ґречно добра желав.

МАРІКА. Варє!

ОРФЕНЮК. Тай, аді, овечку пообіцяв дати йому на розплодок. Аж, відай, розсердився, бо навіть не дався відпроваджувати через подвір'я. /Присів на жолоб, зажурився/.

МАРІКА. Ой, то варівкий чоловік, той Янцьо Кшесінський.

ОРФЕНЮК. /Зітхнув/ Ой-га... Гет світ обмінився і такий нероба-полатайко тепер над людьми міць має, тепер його верх, його орел над селом літає, тепер він напереді, а ти його бійся!

МАРІКА. Аби ще, крий Боже, не запізьмував...

ОРФЕНЮК. /Схопився на ноги, підвищив голос/. Ти голаку, а ти проти мого коліна? Таже зо мнов газди в селі рахуються, в церкві маю пошанівок, в читальні колись на першому місці був.

МАРІКА. Адіт, дедику солоденький, терпіти мусимо. бо пани взелиси пазити за тими, хто колись в Січи був і за волю воював.

ОРФЕНЮК. /Стиснув кулак/. Аби я йому капелюха ерстив? Аби я з ним за стіл сідав?

А йди ж ти, дранко латана. Машір мені з хати ти, кашкетнику рогатий.

*/Вітер заносить ледь чутні звуки пісні/:*

*Верховино, світку ти наш,*

*Гей як у тебе тут мило!*

*Як ігри вод, пливе тут час*

*Свобідно, шумно, весело!...*

МАРІКА. Чуєте, що заводить на пляцівці п'яне панство.

ОРФЕНЮК. Побудував Малярчук хати не для себе, не для свого роду, а для панського постерунку.

МАРІКА. Ей, якби то він на фронті не згинув, то орудував би своїм таланом і нині.

ОРФЕНЮК. Не уміла його жінка Одокія відгризатися і через те війт легко забрав її хату, а її витрутив у ліси в зимарку.

МАРІКА. Ого!.. Ади і в зимарці не дали їй спокою. Одокію застрілено, а тоді жандарми зайняли її зимарку.

ОРФЕНЮК. Аби ті пани по тій правді здорові були, по якій Малярчукам кінець зробили /зітхнув/. Я лиш потерпаю, Марічко, лиш потерпаю...

МАРІКА. А то чого дєдику?

ОРФЕНЮК. Бо і нам загрожує подібна доля. Нема моєї надії, сина-одинака мого – Миколи. Смуча війна. І ти повдовіла, і внуки мої сиротами стали.

МАРІКА. То що ж ми будемо тепер робити?

ОРФЕНЮК. Треба загоді, ще за мого життя, тебе звінчати з біривливим парубком. Та й накласти на талан і силу.

МАРІКА. А з ким же тепер звінчаєте, мій дєдику добрий?

ОРФЕНЮК. З молодим Полонинчуком. То файний і добрий легінь.

МАРІКА. То правда, що Полонинчук розумний та красний, як місяць ясний... /і жаль здавив їй горло/. Та що з того.

ОРФЕНЮК. А то чого, Марічко, тебе так туск здавив.

МАРІКА. Сночі Полонинчука заарештували.

ОРФЕНЮК. Заарештували кажеш? Теперички в криміналі моя надія. Ой у криміналі...

*/За хатою чути гармидер/.*

МАРІКА. Адіт, маємо вже гості. Присяжний з двома шандарами вже коло стайні.

ОРФЕНЮК. Ба, чого їм треба?

ЮЗЄФ. /Виглянув з-за хати/. Давай, діду, фіру для коменданта!

ОРФЕНЮК. Ей, сарачітка. У мене кінь хромає.

ЮЗЄФ. То ніц, підвода мусить бути!

ОРФЕНЮК. У мене віз розсипався!

ЮЗЄФ. Ми його складемо. /Відійшов за причілок хати/. Гей, хлопакі, лагодьте воза!

*/Заскрипіли двері, заклекотів віз, чути стукіт та розмову/.*

ОРФЕНЮК. У мене син погіб на війні, моя газдиня погібла від кулі, а я сам з невісткою та онучет двоє.

ЮЗЄФ. То ніц не робить, маєш, старий, коні, мусиш їхати, хоть би що було.

ОРФЕНЮК. Нема кому фірманити.

ЮЗЄФ. /Усміхнувся до Маріки, підморгує/. То пожене невістка.

ОРФЕНЮК. Невістка маржину та діти кутає!

ЮЗЄФ. То поїде дід.

ОРФЕНЮК. В мені пушка духу, де ж я го-ден?

ЮЗЄФ. Я також не го-ден, а служу панству. /Пішов за хату/. Гайда, гайда, хлопакі, часу мало маємо. /Дзенкіт сильнішає/

ОРФЕНЮК. /Звертівся як веретено/. А бодай вас неволя втєла!...

МАРІКА. Поїду я!

ОРФЕНЮК. Ні, їду я!

МАРІКА. Ви, дєдю, не годні!

ОРФЕНЮК. Тому поїду я, аби довго не тримали.

МАРІКА. Коли може вдарити плюта та й тогди передрегнете, дєдю!

ОРФЕНЮК. То борше випустять мене старого, як тебе, молоду!

МАРІКА. А ви ж, дєдю, годні цьому видержати?

ОРФЕНЮК. Ану піду я до присяжного та запитаю, куди паничі потрібують підводи, аби знав, кільки паші брати. /Пішов за хату/.

МАРІКА. /Йому вслід/. А я йду злагодити вам харчі на дорогу. /Пустилась іти до хати/.

ЮЗЄФ. /Підкрадається до неї/. Почекай, Марисю!...

МАРІКА. /Не звертає на шандара уваги/.  
Не маю часу, паничу.

ЮЗЄФ. /Схопив її за руку/. Один момент,  
Марисю! На два слова можна...

МАРІКА. /Вирвала руку/. Тепер не мож-  
на. /І пішла в хату/.

ЮЗЄФ. /Їй услід/. Я буду ждати слухного  
моменту... /Став біля вікна, посвистує. Потім  
злегка тарабанить в шибку /. Ма-ри-сю-у-у!..

ОРФЕНЮК. /Вийшов з-за хати/. Мой бре,  
а ти не встидаєш си за чужов чілідинов сини-  
ріти?

ЮЗЄФ. /Облесливо/. Кортить, прошу вас,  
трішечки пожартувати.

ОРФЕНЮК. Та ж ти якийсь шандар, та й  
гонор якийсь мусив бис мати. Фе, встидайся!..

ЮЗЄФ. Та ви мене, діду, не ганьбіть. /Пі-  
дійшов до Орфенюка/. Може закуримо ва-  
шого тютюню?

ОРФЕНЮК. Йди ко ти, небоже, д'фірі, там  
я лишив паничам капшук з кришеним тютю-  
ном. Тай вогню їм викресав.

ЮЗЄФ. Ходить і ви зі мною.

ОРФЕНЮК. Йди сам, панчіку, бо я ще  
маю в дорогу злагодитися та й з невісткою по-  
радитися, та й онукам наказати, аби слухали  
нені. /Пішов до хати/.

ЮЗЄФ згодом вийшов. З хати виходить  
Орфенюк в новому кептарі, Маріка несе  
йому сизу гуглю/.

ОРФЕНЮК. А цей панич, цей шандар  
чого бубнив у вікно?

МАРІКА. Або ж я знаю, чого він ролес-  
кався?!

ОРФЕНЮК. Віді він йкоїсь ключки шу-  
кає.

МАРІКА. Не знаю, дедику...

ОРФЕНЮК. Та вже що буде, те й буде.  
А ти бери, Марічко, ключі та й газдуй сама,  
поки я вернуся з міста. /Витяг з-за ремня ключі,  
віддав невістці/.

МАРІКА. А харч візьмете в шкіряний  
бордюг, чи у бесаги?

ОРФЕНЮК. /Взяв від Марічки гуглю/. Та  
по Петрі веремя красне то накладай у бесаги.

МАРІКА. А не казали паничі, чи надовго  
ви їдете від хати?

ОРФЕНЮК. На добу. Лиш до міста і назад  
додому.

МАРІКА. /Зітхнула/. Кобисте йкоїсь при-  
чки не мали в дорозі.

ОРФЕНЮК. Ой варівка ця дорога буде...

МАРІКА. А чого ви так гадаєте, дедику?..

ОРФЕНЮК. Я, аді, так собі тепер кібзую,  
що віді не поїду з ними, хоть би прем мні гра-  
ки кидали межі очі.

МАРІКА. Йой, майте розум, дедику... Не  
подуфальтеси, не противтеси панському пра-  
ву, бо за це може бути гостра кара.

ОРФЕНЮК. А то чіму би мала бути кара?  
Та же я нікого не обрабував, та й не вбив.

МАРІКА. Адіт наш війт так уодно наро-  
зумлює людей коло церкви аби не лихослови-  
ли, аби покірними були.

ОРФЕНЮК. А я, ади, і йому теперечки  
не вірю.

МАРІКА. Ба чіму ви не вірите?

ОРФЕНЮК. Бо наш пан війт знаєш, що  
робить?

МАРІКА. Та де знаю, ні.

ОРФЕНЮК. Аді заходить собі з своєю ку-  
харкою, так як з жінкою вінчаною, як рідний  
чоловік з жоною справедливою.

МАРІКА. Варє?

ОРФЕНЮК. Аби я так! Гадаймо собі хоть би  
прем його наставники урядові заборонили йому  
чужоложити, то він тоту заборону десь чує.

МАРІКА. Ой, так-то. Жону має мізерну,  
слабковиту.

ОРФЕНЮК. Ну, а він собі хлоп май-май  
тімунь до чужої запаски ласий. А до мужиць-  
кої сльози байдужий, черствий.

МАРІКА. Нема ратунку та й амініь. Коби  
лиш біг крив від панської напасті.

ОРФЕНЮК. Коби крив, та біда що не,  
криє... /Присів на жолоб, закурив люльку/.

/Маріка наповнила криничною водою ко-  
новку і пішла в хату. Орфенюк смокче люльку,  
затягується димом. З-за хати вийшов ЮЗЄФ/.

ЮЗЄФ. Ну, діду, чи ти вже, приготувавсь  
до дороги?!

ОРФЕНЮК. Таж аді збираюся.

ЮЗЄФ. Живо, живо, бадю! Нема часу.  
/Зник за хатою, чути розмову, сміх/.

МАРІКА. /Винесла з хати наповнені їжею  
бесаги/. Тут я вложила, три книші, кусок со-  
лонини, вузлик бринзи і ракву масла та й гар-  
чик робленого молока.

ОРФЕНЮК. /Бере наповнені сакви/. Та я не годен і половини того схарчувати.

МАРІКА. /Подає дідові капелюх і цілує його в руку/.

Аби-сте добре гостили і здорові вертали домів якнайскорше.

ОРФЕНЮК. Шенуеш ти мене, невістко, слухаєш і доглядаєш як рідна дитина, але най на твоє серце глипне сонечко, та й ти діда із тими сиротюками на піч покладеш, а собі молодюка приймеш тай буде тобі дід заважати!

МАРІКА. Ой, ні, дедику, я з вами так не поступлю.

ОРФЕНЮК. Та то правда, що ти пустим не орудуєш, але тепер по смучій війні удовиці посходили з розуму, та й віддаються за таких баробів, що не варт їм за наймитів бути.

МАРІКА. Не бійтеси, я цего не зроблю.

ОРФЕНЮК. А най на тебе сяде муха, а ти збицкаєшси, та й пішов Орфенюків талан межі псярство.

МАРІКА. Ей, лишіт це говорити.

ОРФЕНЮК. Якби не пекло, то не говорив би.

МАРІКА. Не журітси. Аді внуки підросуть та й є надія, що одружаться ще за вашого життя і стануть добрими наслідниками вашими.

ОРФЕНЮК. Ци гадаєш, Марічко, що я цего не хочу? Таже я рад би твоїм дітям неба прихилити, бо то кров мого сина, аякже!..

ЮЗЄФ. /Кричить з-за хати/. Гей, бадю, бадю!.. Пізна година вже. Вибирайся швидше з свого двору!

ОРФЕНЮК. Та йду вже, йду! /До Марічки/. Иди-ко, невісточко, винеси мені з хати десять злотих.

/Маріка мотнулася до хати/.

ЮЗЄФ. /Входить/. Чого ти, старий, так довго збираєшся. Подивися на сонце! Пізня пора, діду! Гайда, гайда!..

ОРФЕНЮК. Підожди, хло, не репетуй. Діждеш того, що переступиш семий хрест то й ти повільним станеш.

МАРІКА. /Вийшла з хати, подала дідові гроші/. То я вас, дедику, сподіваюся на завтрашній ранок.

ОРФЕНЮК. /Взяв від невістки батіг/. Принеси ще д'фірі ключа від воза та й джерги,

бо треба буде попасати і коні накривати.

/Маріка пішла в хату/.

ЮЗЄФ. Ходімте, бадю. Пора.

Орфенюк перехрестився, перекинув на плечі бесаги, іде за хату. ЮЗЄФ виходить за ним. Чути жвавий гомін і сміх. Вийшла Маріка з крашеними джергами, понесла їх дідові. Нарешті завйокав Орфенюк на свої коні, тріснув батоном і затуркотів віз. Маріка йде до хати, їй назустріч шандар.

ЮЗЄФ. От я таки діждався слушного моменту.

МАРІКА. /Старається уникнути зустрічі/. А я боюся, паничу...

ЮЗЄФ. /Схопив її за руку/. Кого ти боїшся, Полонинчука?! /Пильно дивиться їй у вічі/. Викинь його з своєї голови!

МАРІКА. Не їж мене, шандарю, своїми очима. /Та й відвернулася від нього/.

ЮЗЄФ. /Обнімає/. Не дурій, Марисю! Я кохаю тебе. /Пристрасно цілує в уста/.

МАРІКА. /Відштовхнулася/. Иди собі геть від мене, щезнику, і не баламуть світом!

ЮЗЄФ. /Не випускаючи її з обіймів/. Люба! Кохана Марисю, ти мусиш бути моею!.. /Хоче поцілувати/.

МАРІКА. /Знову відштовхнула/. А я не хочу бути твоєю.

ЮЗЄФ. Тоді життя тобі не буде. Маєтку твого не буде – все з димом піде!

МАРІКА. /Приголомшена/. Чого ти, паничу, причепився до мене, чого ти хочеш?

ЮЗЄФ. Хочу цього вечора заручитись з тобою. /Відпустив її/. Тільки про це нікому ані слова. Чула!?

МАРІКА. Йой, гріх буду мати, тяжкий гріх.

ЮЗЄФ. А панська кара страшніша від усього. /Взяв її попід руку/. Ану поміркуй, Марисю. Поміркуй до вечора. /Хоче пригорнути/.

МАРІКА. /Вислизає йому з рук/. Дай мені тепер спокій.

ЮЗЄФ. /Кинувся навздогін/. Тепер я тобі спокою не дам!...

Затемнення

Кінець першої картини

Василь СТЕФ'ЮК

## ЩОБ СТЕЛИЛАСЬ ДОЛЯ РУШНИКАМИ

**Ш**лях Дзвенислави Гривінської в мистецтво починався з юних років, адже росла дівчина у мистецькій сім'ї, де й батьки, й дідусь з бабусяю, і прабабця та й інші члени родини своїми руками творили довкола себе світ прекрасного і щедро дарували його людям. Чисте біле полотно манило дівчину своєю невиказаною таїною, а кольорові нитки, мов спалахи веселкової дуги, чарували ясними барвами, музикою нерозгаданих почуттів. Взятася за голку в шість літ і поволеньки-поволеньки, стібком за стібком повела оповідь про дитячий світ казки, про радість сонячного дня і ніжність маминих рук, про свято, яке завжди має в душі.

Спочатку вишивала маленькі салфеточки, сорочечки для ляльок. Згодом захотілося їй з допомогою ниток і полотна відобразити захопливу красу Карпатського краю, і Дзвіна розпочала новий для себе жанр – панно, вишивану картину. Сама підбирала натуру, кольорову палітру, успішно вирішувала всі технологічні та технічні завдання. Такій заповзятливості можна було тільки дивуватися: школярки-ровесниці стрибають через скакалку, граються, а Дзвіна вишиває. Вмовити її покинути улюблене заняття й вибігти у двір розважатися було справою безнадійною.

Наполеглива праця невдовзі приносить зримі плоди: зростає майстерність, вдосконалюється техніка, розширюється жанровий і тематичний діапазон, приходить задоволення від виконаної роботи.

Юна художниця, навчаючись у школі, була незмінною учасницею різноманітних конкурсів, виставок, де презентувалось мистецтво вишивання. Одинадцятий клас закінчила із грамотою за успіхи саме у цьому виді мистецтва, чим була немало втішена, адже те, що зуміла зробити в шкільні роки, не залишилось непоміченим, знайшло визнання



Дзвенислава Гривінська

серед людей й одночасно визначило її долю.

Дзвіна цілком свідомо робить свій перший дорослий вибір: не йде навчатися у вищий заклад освіти, а починає дуже активно працювати як художниця. З її рук виходять чудові рушники, скатертини, панно, салфетки, творячи тим «полотняний літопис України» (вислів Світлани Китової). Дівчина вникає в семантику орнаменту, вивчає складну мову образотворення вишивального мистецтва. Особливо зацікавлюється рушником як явищем народної художньої культури.

2007 року, ще не маючи й сімнадцяти літ, вперше взяла участь у професійному вернісажі – Різдявній виставці, яку організувало Косівське регіональне відділення Національної спілки художників України. Цього ж року Дзвенислава Гривінська стала учасницею осін-

ньої республіканської виставки, на якій представила традиційний український рушник.

Відвідувачі змогли побачити, як у Дзвениславних рушниках відтворилися давні мотиви, що походять з далеких епох, традиційні принципи композиційного вирішення, багате живописне звучання геометричних орнаментів Гуцульщини.

Персональна виставка 2009 року в Косівському регіональному відділенні НСХУ дала підставу кваліфікувати Д. Гривінську як оригінальну майстриню із сформованим авторським почерком. Мистецтвознавець О. Слободян відгукнувся про неї як про людину з «високою професійно-художньою майстерністю вишивальниці, досконалим баченням композиції, колористики орнаментів...», зробив висновок, що «вона є справжнім феноменом збереження і примноження українського традиційного мистецтва».

На той час доробок Дзвенислави був представлений п'ятдесятьма творами різних жанрів.

29-30 серпня 2009 року відбулася друга персональна виставка Дзвенислави Гривінської в рамках XVIII Міжнародного гуцульського фестивалю у м. Вижниці, на Буковині. Відвідувачі подивлялися майстерній роботі дівчини, філігранній техніці, емоційному впливові, який справляли її вишивки. Голова об'єднання гуцулів Румунії, радник міністра культури цієї країни Ярослава Колотило сказала, що Дзвініні твори – це світ радості, у якому хочеться жити.

Етнограф Любомир Сікора звернув увагу на добре знання авторкою локальних особливостей вишивки гуцульського регіону, як, скажімо, Космача, Замагори, Красноїлля. Цікавими для нього в експонованих роботах були мотиви, властиві Чернігівщині, що відтворювали вишивальні традиції краю, звідки родом Дзвініні бабуся і прабабця, які й навчали дівчинку образотворчої премудрості цього виду народного мистецтва.

Оглядаючи експозицію, спиняєм увагу на рушникові «Дерево життя», який зберіг архаїчні уявлення українців про світобудову. Дзвенислава відобразила його в символічній тричастинності: крона дерева відображає світ Прави – світ Бога та всесвітніх законів; стовбур позначає Яву – це матеріальний, проявлений світ, де ми живемо; коріння дерева сягає в Наву – підземний, потойбічний світ.

Колірне сполучення червоного і чорного доповнює філософське звучання твору. Як мисткині у цій роботі Дзвениславі вдалося не тільки донести до глядача архетипальні ідеологеми нашого народу, а й показати орнаментальну, графічну, живописну культуру української художньої вишивки.

Серед інших робіт, експонованих під час фестивалю, – рушники «Верховиночка», «Дорога творення», «Закохані», «Скрипка грає», «Космацька писанка», «Україна незалежна», «Ніжність», «Свято пісні» та інші. Зорові знаки рушникових орнаментів із Дзвініного мистецького репертуару відлунюють предковічним знанням, які наш народ завдяки традиції зберіг у цьому рукомеслі.

Як пише Вадим Щербаківський, «ці оздобли й символи вживав український народ, так як і старовинні пісні, колядки, веснянки, купальські пісні тощо. Вживали їх, не питаючи пояснення, лише тому, що «так годиться». Але вишивали за старими зразками стародав-



ні мотиви, що зберегли відгомін міфопоетичних уявлень про світ наших далеких предків. З цими давніми знаками була пов'язана віра в захист від ворожих сил, рясні врожаї, в численних нащадків, добробут, щастя».

Дзвенислава Гривінська, чаклюючи над своїми рушниками, ревно дбає про їх естетичну принадність, рівно ж вірячи в їх магічно-оберегову силу. Тому й вишила «Великодній», «На щастя, на долю», «Веселкову зірку», скатерть «Різдвяний рай», салфетку «Христос воскрес», доповнюючи цими творами буттєво-ментальний ритм нашого життя, вносячи в нього виразні емоційні акценти, високу моральну налаштованість на добротворення.

Своєю працею юна художниця доводить, що рушник, інші вишиті речі донині не втратили свого значення, якщо і тепер ними прикрашають інтер'єри житлових, адміністративних і громадських приміщень, вівтарі та ікони в церквах і капличках. Вишивка актуальна, вона є невід'ємним атрибутом наших звичаїв, свят, обрядових дійств.

Саме ці думки висловила Дзвенислава перед гостями XVIII Міжнародного фестивалю, за що отримала схвальні оплески. Журі нагородило художницю дипломом лауреата першого ступеня із формулюванням: «За високий художньо-мистецький рівень творів, представлених на персональній виставці в рамках фестивалю».

2009 рік у житті Дзвенислави залишив яскравий слід численними виставками, як персональними, так і колективними, в яких вона взяла участь.

5-6 вересня в Івано-Франківську проходив Четвертий фестиваль народного прикладного мистецтва «Карпатський вернісаж», з якого дівчина повернулася дипломанткою. Була персональна виставка в Києві в рамках роботи

ЮНЕСКО, у буковинському Карапчеві на Всеукраїнській конференції з питань освіти дорослих (29 вересня 2009р.), у Вижниці 29 листопада 2009 року, присвячена 58-й річниці від дня народження Назарія Яремчука. Молода художниця отримує запрошення експонувати свої твори на заходах, що їх проводило ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка в Чернівецькій області, на які вона, розуміючи важливість цієї діяльності, охоче погоджується.

У грамоті, врученій їй головою Чернівецького обласного відділення «Просвіта», заслуженим діячем мистецтв України Остапом Савчуком, записано: «...за сприяння в діяльності «Просвіти» з утвердження державної української мови, розвитку національної культури, відродження історичної пам'яті, формування національної свідомості та піднесення духовності українського народу».

Для зовсім іще молодій громадянці України таке визнання її праці, звичайно, не лише тішить, але й зобов'язує. Як і диплом номінації «Творчість молодих» за підсумками виставкового сезону 2008-2009 років, яким нагородило її правління Косівської регіональної організації Національної спілки художників України.

Дзвенислава Гривінська має велике бажання щоденної творчості. Вишивання, здається, їй зовсім не втомлює, хоч працює дівчина голкою на полотні багато, без огляду на час чи пору року. Копітке заняття не обтяжує рук, а приносить насолоду від витвореної краси. Сама відчуває, як зростає

у майстерності, в техніці швів художнього вишивання, в можливостях матеріалізувати створені уявою художні образи на полотні.

Захоплення вишивкою дало Дзвениславі не лише досконалі виконавські навички – воно сформувало в дівчині потребу дослідництва,



Рушник  
"Україна незалежна"

здібність заглибитись у народне мистецтво, пізнавати його духовне коріння, зв'язки з природою, космосом, фольклором, побутовими устоями життя, традиціями. Маючи щасливу можливість спілкуватись із трьома поколіннями митців у власній родині (нагадаємо, що це прабабуся, дід з бабусею, батько і мати), дівчина органічно перейняла від них народне світосприймання, ментальні етнічні риси, національно орієнтовані погляди на мистецтво як естетичну складову життя українців, розуміння семантики образно – орнаментальних структур. Можемо стверджу-



Рушник  
"Космацька писанка"

Рушник  
"Скрипка грає"

вати, що в творах Д. Гривінської знаходить своє оприявлення традиційна українська художня етнокультурна в гармонійності поєднання глибокого образно-емоційного змісту та виражальних засобів.

З 11 по 20 червня 2010 року Дзвенислава Гривінська експонувала 47 своїх творів на персональній виставці у Центральному будинку художника Національної спілки художників України. Це була хвилююча подія в житті молодого мисткині, своєрідний екзамен на фахову зрілість, який дівчина витримала гідно. Її твори, як висловлювались відвідувачі виставки, захоплюють глядача у свої орбіти, по вінця наповнюють переживаннями своєї причетності до правічної української культури, усвідомленням власної належності до українського роду.

Голова Національної спілки художників України Володимир Чепелик у книзі відгуків записав: «Дякую за прекрасні твори і Ваш талант. Бажаю успіхів у творчості на майбутнє».

Дзвенислава своїми ніжними дівочими руками творить довкруг себе кольорове диво, тяг-

не безперервну нитку народної пам'яті. Хтось із мудрих сказав про працю художника: «Лінія черпає свою силу з енергії того, хто її провів». Коли дивитись на лінії Дзвининих узорів, видається, що це не стібки голкою, а вічні лінії жит-

тя – простори вічності, які дарують нам знання про щось надзвичайно важливе та незабутнє; у тих лініях-стібках закодована вся Україна, у них – неперервний зв'язок часів.

...Дівчина бере в руки шмат білого полотна і починає нову роботу. З вуст зринає неголосна пісня: жоден із своїх творів вона не випустила в світ, не виспівавши його.

Отак і працює: шие і співає, співає і шие, доповнюючи своїм чудовим голосом таїнство творення. Може, тому твори її не просто експозиційні, вони – дуже оповідні, в них монолог художниці перетікає в щирі розмову про сьогоднішнє й завтрашнє, про минуле і вічне. Таких творів у її доробку вже шістдесят.

І дуже прагнеться їй, Дзвіні Гривінській, вділити всім, хто споглядає її вишиття, часточку добра, щастя, сонячної радості, щоб світили вони кожному на життєвій дорозі.

Хай і їй доля стелиться рушниками, щоб змогла виконувати свою мистецьку місію, виповісти той скарб, який заклав у неї її рід, наша земля, – і бачити, як той скарб вдячно приймають.

**Аделя ГРИГОРУК,**  
старший науковий співробітник  
науково-дослідної лабораторії  
«Гуцульська етнопедагогіка і  
гуцульщинознавство» Національної академії  
педагогічних наук України,  
заслужений працівник освіти України

# ПІРАТСЬКІ АБОРДАЖІ СЕРГІЯ КОВАЛЯ

**С**ергій Коваль – відомий в Україні сатирик і гуморист, майстер кинджальної мініатюри. Письменник дарує свої твори читачам, сподіваючись від них розуміння тих проблем в літературі та суспільстві, які його непокоять. Несучи заряд веселого сміху, доброзичливого жарту, С. Коваль нерідко переходить й до глузливої дошкульності, гостро-нищівної сатири, спрямованої проти негативних мистецьких, соціальних, моральних явищ. Зі сторінок своїх книжок постає вимогливим до власного творчого “продукту”: торує свою стежку, намагаючись не ступати в чийсь уже протоптані сліди, прагне знайти влучне й містке слово, гострий образно-зримий вислів. “Сергій Коваль обрав (до якоїсь міри створив) коротку влучну форму поетичної сатири, яка вимагає небагатослів’я, точної думки та філігранності поетичного мовлення”, – сказав Василь Кожелянко у передмові до Ковалевої книги “Пірат пера” (1998).

\* \* \*

Сергій Васильович Коваль народився 12 лютого 1940 року в селищі Мирополі Романівського району Житомирської області. Освіту здобув у Магнітогорському гірничо-металургійному інституті (Російська Федерація) на будівельному факультеті. В інститутській газеті “За кадри” 1959 року дебютував добіркою поезій. Після завершення навчання розпочав трудову діяльність інженера. Працював на Уралі, Крайній Півночі, в Сибіру, Україні. Пройшов кар’єрний шлях від майстра, начальника будівельно-монтажного управління до головного інженера тресту. Вже зовсім у зрілому віці – за кілька літ перед виходом на пенсію – змінив фах інженера на журналістське перо: спочатку працював кореспондентом, а потім заступником головного редактора “Нової буковинської газети”.

Перебудовча епоха давала немало матеріалів для роздумів, спонукала до активної літературної практики. Саме в цей період Сергій Коваль друкує свої фейлетони, пародії, епіграми, гумористичні й сатиричні мініатюри. Його гостре слово не залишалося не-

поміченим: 1988 року був удостоєний премії за кращий фейлетон, опублікований у журналі “Перець”, 2001 рік приніс йому премію газети “Веселі вісті”.

Письменник Омелян Лупул, відомий в Україні автор унікальної книги “1000 байок” (2010), характеризує С. Ковалья як яскравого сатирика, гумориста, гострого публіциста, дослідника витоків української цивілізації, проблем формування російської мови у її слов’янському блоці.

Сергій Коваль – творець особливого жанру – сатиресок, здебільшого дворядкових в’їдливих, кусючих **піраток**. Окремі Ковалеві мініатюри увійшли до загальноукраїнських шкільних підручників, посібника для студентів Львівського національного університету ім. І. Франка, наукового збірника Одеського національного університету ім. І. Мечникова. Він друкується в щорічнику “Веселий ярмарок”, свої сторінки надають для його творів центральні та крайові часописи. Літературний доробок Сергія Ковалья вміщений в 17-х книгах. Хронологічно це має такий вигляд:

- 1997 – “Павза у просторі” (ліричні поезії)
- 1998 – “Реконструкції” (публіцистика)
- 1998 – “Пірат пера” (сатира і гумор)
- 1999 – “Кущі, лящі і радощі” (пародії, епіграми)
- 1999 – “Послання козаків самозванцям” (дослідження дохристиянського “Рукопису Войничча”)
- 2001 – “Чия мова вторинна і пародійна” (дослідження з порівняльного україно-російського мовознавства)
- 2001 – “Позичена самотність, або Точки над ё” (дослідження окремих епізодів історії)



Сергій Коваль

- 
- 2003 – “Міні-байки”  
2003 – “Пірат пера-2” (сатиричні, гумористичні поезії)  
2004 – “Сини Ра з берегів Дніпра” (дослідження витоків української цивілізації)  
2006 – “Міні-байки > 200”  
2006 – “Пірат пера. Пародії. Епіграми”  
2007 – “Еротика. Нотатки пародиста”  
2008 – “Неукоськаний Пегас” (пародії, епіграми)  
2008 – “Буковинський Парнас” (пародії, епіграми)  
2009 – “ВатРа сина” (поезії)  
2009 – “Пірат пера”. Вибране.

Дослідження “Чия мова вторинна і пародійна” протягом 2001 – 2008 років витримало шість видань, “Позичена самотність, або “Точки над ё” з 2002 по 2008 – чотири видання, що засвідчує їх актуальність та зацікавлення читачів піднятою С. Ковалем проблематикою.

Письменник не залишився поза увагою сміхових інституцій: поважна Міжнародна асоціація сатириків і гумористів “Весела Січ” одноголосно вибрала його отаманом свого “структурного підрозділу” – Буковинського куреня.

Сергій Коваль – член двох спілок: Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України.

Відаючи належне гострому дотепному розуму письменника, доробку в галузі літератури, минулого року його обрано дійсним членом Міжнародної академії оригінальних ідей.

\* \* \*

Живу літературну практику завжди не легко піддавати аналізу, та все ж певні риси, характерні для творчості Сергія Ковалю, можна окреслити достатньо виразно уже зараз.

Починав С. Коваль із лірики: “Павза у просторі” – перша книжка його віршів, що вийшла 1997 року в Чернівцях і вмістила 62 тексти.

Назва збірки викликає в кожного, хто її прочитав, різні асоціації та думки, як і поезії, які запропонував автор. “Скіфичі”, “Воєвода Ігоря”, “Кам’янець-на-Случі. 1240 рік”, “Скіфська пектораль”, “Яничари”, “Ви-

зволителі”, “А ми хвалитися не любимо” – ці та інші твори позначені орієнтацією на органічне поєднання важливих подій української історії з нашим нинішнім днем, засвідчують нерозривність особистого і громадянського, загальнолюдського і національного.

Сергій Пантюк, редактор збірки, у вступній статті ділиться враженнями від сприйняття Ковалевих віршів: “Дивне поєднання є у творчості С. Ковалю – те, що колись ділили на громадянську і особистісну лірику, – у нього природньо поєднане, закумуляоване. Зовні традиційна форма віршів рельєфно висвічується як фольклорними, так і модерновими моментами. А найголовніше те, що “Павза у просторі” від першого і до останнього рядка прочитується і сприймається як цілісний і концептуальний твір”. Це зрештою можна віднести й до ще однієї ліричної книжки С. Ковалю “ВатРа сина” (2009).

Мабуть, газетярська робота не минулася для С. Ковалю без наслідків – більшість ліричних текстів несе на собі печать публіцистичності, гострого реагування на події, явища, факти історії:

*Як про бандерівців, махновців, коліїв  
Котився світом гук про нашу націю.  
І на тобі – зродили популяцію  
Злодюг, байстрюччя, нищих холоуїв...  
 (“ВатРа сина”, с. 22)*

У текстах він не ховає власного “Я”, особистої ідейно-естетичної визначеності, не цурається чітких оціночних суджень, інколи – й різких висловлювань. Тому виглядає цілком логічним і поясненим той факт, що мистецька стежка вивела Ковалю з поетичного саду і круто завернула на поле літератури сміхової, де він придбав собі ампулу нещадного сатирика, яке не дозволяє – хоч би зрідка – ні приятельського тону, ні компліментарних фразок на адресу колег-письменників.

Жанрові уподобання Ковалю – пародії, епіграми, міні-байки. Несподіваними й новими стали такі утворення, як піратки, сатирески.

Блискучими зразками міні-байки є його серія цього жанру зі збірок “Міні-байки” (Львів, 2003), “Міні-байки > 200” (Чернівці, 2006). Написані від першої особи, вони

відтворюють низку прикметних фізіономій з чітко індивідуалізованим сприйняттям суспільства й моралі. У двох коротких рядках (плюс заголовок, яким байка презентується) вміщено реалії живої дійсності в їх широкому спектрі подій, оцінок, субординацій.

Наведемо декілька прикладів для ілюстрації.

#### **Принциповий**

*Зі шпальт, з трибун громив мене сердито,*

*Допоки не припхавсь до мене сам. Корито.*

#### **Навчителька**

*Громадськість відстала була б і захланна,*

*Якби я її не навчала... Реклама.*

Тексти, подані від першої особи як короткі монологи, вміщують потужну самохарактеристику суб'єкта. Письменник буквально підсуває предмет в поле зору читача, щоб показати його з нового, особливого боку:

#### **Демократка**

*Для мене не важить: чи Норка, чи Кріль.*

*Шаную, люблю всіх однаково. Міль...*

Щоб зробити свіжішим сприймання читача, С. Коваль демонструє явище з несподіваної сторони, балансуючи іноді на межі художнього й органічно-фізіологічного:

#### **Добряк**

*Поступливий я, і м'який, і нешпетний,*

*Друзяка усім – бо... Папір туалетний.*

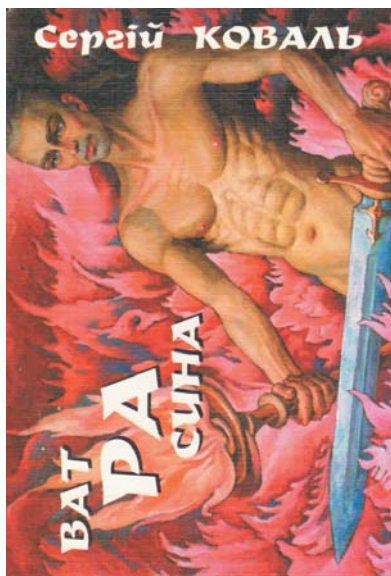
Викладання подій в текстах Сергія Ковалю нагадує калейдоскоп – їх багато, вони швидко змінюються. За своїм темпом адекватні ритмові сучасного життя з його фрагментарністю, хаотичністю. Так С. Коваль будує власний сюжет реального часу з тими перипетіями, політичними й соціальними проблемами, які йому властиві.

Ось іще одна виразна замальовка:

*І знову народові мало що доброго вийшло...*

*Бо здавна закони для мене приймаються. Дишло.*

(“Законотворці”)



У цих коротких монологах впадає в вічі цікава деталь: вони закінчуються самоназиванням, “герої” нібито відрекомендовуються читачеві. Така формальна знахідка вносить виразний акцент в лапідарну форму байки.

Подібний ракурс зображення дозволяє оновити уявлення про звичні, по-буденному усталені речі і поширюється на явища не лише матеріального, а й духовного світу. Так, нахабство й владна всюдозволеність, кар’єрна амбіційність і фахова неспроможність із гумористичної метафори переносяться в конкретний формат, не потребуючи ніякого розшифрування:

*Я можу звести нанівець.*

*Усе, що створив Олівець...*

(“Тумка”)

Або:

*Модерних технологій я витвір і букет!*

*Твої ж скрипучі кросна – архаїки жахіття...*

*Дер кирну перед Тайстрою Вініловий Пакет,  
Якого господня приберегла для сміття...*

(“Модерніст”)

У фокусі байки Сергія Ковалю опиняються лицемірні Крокодили, гонорові Віслюки, самовпевнені Вимикачі, товариські Реп’яхи, чіпкі Краватки, виховані Свині. Вписуючи своїх “героїв” у несподіваний контекст, як, наприклад, в історії з Бегемотом, який, засвоївши заледве півпа й усього одну ноту, керує вищою школою балету, Коваль тим самим ставить перед собою завдання вияснити, підкреслити безглуздість реальних подій і ситуацій, якими сповнене наше життя (як суспільне, так і приватне). Автор створює широке панорамне полотно, на якому читач безпомилково впізнає знайомі обличчя, які перетворюються в типізовані образи наших сучасників.

Письменника ж його емпіричний досвід налаштує на філософські висліди:

---

*І непорушний постулат,  
І апріорна аксіома:  
“Мудрець – в дрантивих постолах,  
А ложе лицаря – солома”  
(“Діалектика”)*

Чи не найбільше в кількісному обчисленні творчість Сергія Ковалю презентована пародіями. “Кущі, лящі і радощі...” – перша збірка (1999 р.) в цьому напрямку. Читаючи, бачимо її автора – дотепного, гострого на язик, з весело прискаленим оком, життєрадісного і незалежного. Зі скептичною усмішкою він проводить огляд сучасних українських літературних рядів, не визнаючи ніяких станово-ієрархічних цензів, не відчуваючи благовійного трепету перед “метрами” й “патріархами”.

Цей скептичний кут зору покликаний узагальнити не лише суб’єктивну позицію письменника, але й позицію тих, хто ще не позбувся звички читати книги й (на емоційному чи раціональному рівнях) оцінювати друкований продукт, який не завжди заслуговує назви літератури. “Кущі, лящі і радощі...” оприявнили такі риси Ковалю-пародиста, як невимушеність, органічність, мажорність. Він реалізує себе енергійно, виклично, гостроінтонаційно через принципи добору матеріалу, його кількісні співвідношення і характер демонстрації. С. Коваль тримається впевнено, інколи з нарочитою розв’язністю, пише про що хоче і як хоче. Він не впадає в екстаз, листаючи маститих класиків, не пускає сльозу розчулення від ліричних творінь романтиків, не ціпеніє від жорстокої прози “молодих обдарувань”. Не зв’язаний ніякими канонічними приписами, правилами цехової субординації, він дозволяє собі вибирати об’єктом пародіювання те, що його зацікавило, не зважаючи, що хтось може звинуватити його в тенденційності. Письменник глузує, кепкує, знущається, прибравши собі й відповідний шпіднамен – пірат пера. Нагадаємо, що під цією назвою Коваль видав аж чотири(!) книжки, самоідентифікуючись зі знайденим образом.

Живого матеріалу для пародіювання сьогодні не бракує – була б охота читати. Формальні пошуки Сергія Ковалю опираються на традиції як народної української сміхової

культури, так і професійної літератури.

Іван Франко десь біля ста десяти років тому в статті “Слово про критику” написав: **“Книжки... на те читаються, щоб роздумувати прочитане, а коли те прочитане глупе, вкучне або підле, то був би чоловік – колода не чоловік, якби не позіхнув, не сплюнув, не обурився. Те самісіньке право має й критик, тільки що на тім його праві тяжить ще й обов’язок умотивувати, вияснити, для чого він позиває, для чого злиться, для чого обурюється”**. Такий самий обов’язок лягає й на сатирика, вважає С. Коваль. І тому “ось уже кілька десятиліть з азартом справжнього мисливця полює на поетичні публікації в найповажніших літературно-художніх виданнях, а також на окремі збірки найвідоміших і так собі поетів і поеток, – і горе необачному!” – пише Василь Шукайло у передньому слові до Ковалевої книжки “Неукозьканий Пегас”.

По-піратськи безцеремонно С. Коваль бере на абордаж “корабель поезії”, наприклад, автора N, що йшов собі тихо власним курсом, не підозрюючи про халепу, і починає на ньому “господарювати”.

Гумористично чи сатирично “перестворюючи” реальний текст, демонстративно оголює випадки неспівпадання змісту й форми, високих амбіцій і творчої беспорядності, намагання видати плиткий трюїзм за філософську істину.

Занепокоєння таким станом речей і спонукало С. Ковалю заорудувати сатиричним пером, однак критично-сміхове зображення подібних літературних фактів та явищ упевнює на думці про їх часову нетривалість як ознаки переходової пори.

Позиція Ковалю щодо сучасної літературної продукції, передана в шаржах і пародіях, епіграмах і пасажах, має градацію від жартівливо-іронічної (в незначних кількостях компліментарної) до нещадно прицільної й по-зоїлівськи вбивчої.

Дружньо звертається гуморист до Петра Ребра, здоровлячи з 75-літнім ювілеєм, при цьому визнаючи:

*Книжок багацько*

*Склада Петро дотепно, смішно, хвацько,*

*Де не повчає нудно, а навча  
І мудрості, й відваги читача.  
(Зб. “Неукосканий Пегас”, с. 24)*

У зовсім іншій тональності звучить пародія “Лучуків універсал”, котра починається, як це зазвичай прийнято в пародіюванні, фрагментом первинного тексту:

*поезія, дівчинко, дівчинка  
поезія, хлопчику, хлопчик  
поезія, бабулю, бабуця  
поезія, діду, дід  
поезія, вороно, ворона...*

**Іван Лучук “Універсал”**

*роби тямковитий вигляд, олуху  
не втямив нічого, то хоч почув  
поезія, філоложе, ложе філологу,  
а може лажа? Наві Кучул.*

Не оминає увагою С. Коваль й авторів, прихильних до мистецтва суб’єктивної інформації, як-от Андрій Лісовий, котрий написав:

*Андрія баталія Варнава Гауді дипломатія  
екзекуція жирондисти займанці Італія  
йогурт клоака лушпайка млин натопи охра  
просто рано саміт тундра умбра Фуко хай  
Цезар чех шукаєш шуку Юпітер Євпаторія  
їжак я...*

Помудрувавши над текстом Лісового й запропонувавши п’ять рядків аналогічних перелічень у відповідь, С. Коваль нарешті “здається” й звертається до автора:

*Не можу я второпати ніяк,  
Який із Вас, Андрієчку, їжак,  
А ось поезія у Вас мудрована така,  
Що авторові хочеться підкласти їжака...  
(Зб. “Пірат пера”, с.33).*

Працюючи із подібними шедеврами, в яких слова зримовані “безтурботно / розкуто, без зв’язку, вільготно”, гуморист із серцем висновує: “Жаль, справжніх цензорів катма!..”

І якщо у випадку з початківцями ще знаходяться виправдання недостатньою художньою практикою, молодістю і т. ін., і т. ін., то щодо патріархів літературної справи Сергій Коваль ніяких аргументів не визнає.

Тому добряче дістається від сатирика і Д. Павличку, і І. Драчу, і В. Коротичу – список можна продовжити (тож нехай це читач і зробить). Знайомлячись із пародійованими

текстами, бачимо, що навіть цілком прозорі з них потребують володіння художньою мовою цього хоч і популярного, та все ж складного жанру. А крім цього – ще й ерудиції та культури. Ковалеві пародії мають два плани: перший, буквальний і явний, за яким іде другий – незмінно прихований план об’єкту, що спонукає до аналізу, узагальнень, оціночних суджень ( “Косинус верлібру”, “Модерність”, “Етапи Остапа” – зб. “Пірат пера”, 2006).

У пародійованому вірші Сергій Коваль враховує інтонаційні моменти, накладаючи на оригінал, як на матрицю, власний зміст, тому немало його текстів еквіритмічні, зберігають ритмоструктуру базисного твору (“Дяка музи”, “І не кажи ні”, “Весела муза”). Звучить така пародія задиристо й весело, а водночас може слугувати і гарним взірцем тим, хто прагнув би опанувати нелегкий жанр. Ось приклад.

**І не кажи ні**

*Відкрий свій маленький ротик  
і тихо скажи ні  
я хочу відчутти на дотик  
ці пелехаті дні.*

**Олександр Маслюченко**

*Мене називала “котик”  
у ті пелехаті дні,  
А ниньки відкрила ротик  
і мелеш слова дурні,  
що час прослизає юзом,  
редактори навісні...  
Кажі мені “Так!”, Музо,  
Навіки забудь про “ні”.*

Декілька слів про “Еротику” – нотатки пародиста, що вийшли 2007 року. Сам автор пояснює появу книжки надмірною увагою українських авторів до теми, яка в радянські часи табувалася цензурою і для читача була недоступною. Справді-бо, із розвалом СРСР на сторінки друкованих видань бурхливим (і брудним) потоком хлинула писанина, яку важко назвати невинною. Сексуальна тематика служить такою ж красномовною прикметою часу, як “бандитська” чи “готична”. Вона проникла у всі без винятку поширені жанри: чи то побутовий роман, чи історичне полотно, поезію, драматичну літературу чи “попсову” культуру загалом.

Навколо переможної ходи “паперового онанізму” (вислів О. Кукаркіна) розводиться немало демагогій, аж до того, що ми, поза всякими сумнівами, швидше всього “належимо до еротичного суспільства, аніж до якоїсь конкретно визначеної раси чи нації” (М. Жиродіа).

Однак далеко не всі схильні прийняти це нове “громадянство”.

Сергій Коваль після освоєння певної кількості подібної лектури спромігся на пародії з автокоментарями означеної тематики. Список авторів розпочала Оксана Забужко (читачі ще не забули її “Польові дослідження з українського сексу”). Оскільки пародія цілком цнотлива (бо є в збірці й відверто хуліганські), наведемо її повністю:

*Важливо, де знаходиться й подушка, –  
Відкрила нам Америку Забужко  
І обрії у любощах нові,  
Дослідження провівши польові.  
До тонкощів, детальок різних пильна,  
Азартна, палажка та сексапильна.  
За те, що пригощає нас Оксана  
Суничкою, – їй слава і осанна!*

Не оминає Сергій Коваль сексуальні фантазії ні жіноцтва (Марія Матіос, Антонія Цвіт, Олеся Мудрак, Марія Воробець, Софія Андрухович, Ірена Карпа, Людмила Ромен, Ольга Савченко-Гнатюк, Тамара Севернюк), ні сильної половини, серед яких імена Анатолія Мойсієнка, Юрка Покальчука, Юрія Винничука, Володимира Земляного. Добромисла Ковтуна, Михайла Пшеничного, Григорія Лютого, Василя Простопчука, Василя Кузана, Василя Махна, Михайла Василенка, Юрія Андруховича, Дмитра Павличка, Івана Драча, Олеся Ульяненка, Леся Подерев'янського (ну, й довгий же цей перелік).

Окремі Ковалеві новотвори дотепно пародіюють двозначності автентичних текстів, інші – досить відверто обігрують поезії, які еротичними назвати язик не повертається.

Прикро, що інколи, орудуючи пером, наші “письмаки” легко переходять грань між пристойним і непристойним, моральним і порно-

графічним. І стосується це, як бачимо з представлених імен, не лише розгальмованої літературної молоді.

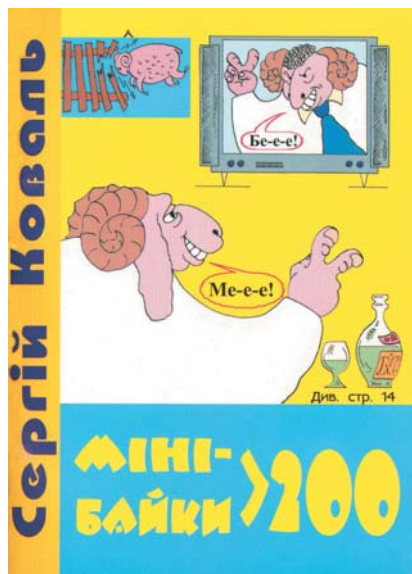
Насамкінець Сергій Коваль закликає авторів словами Ліни Костенко “шукати цензора в собі”. Література не повинна культивувати ниці інстинкти, згіршувати читача, її завдання – допомогти людині стати Людиною.

\* \* \*

Сатирик С. Коваль не сприймає в поезії бездумність, лінощі, графоманство, позірне штукарство, вимагає, щоб вірш як художньо-образна цілість приносив задоволення й радість справжнього естетичного відкриття кожному, хто його читатиме.

Працюючи з літературним матеріалом, письменник, що є цілком вмотивованим, керується суб'єктивними принципами добору. Деякі його тексти парадоксально загострені, ніби з навмисним викликом кинуті в літературну гущу для інспірації творчої суперечки. В деяких мотто кидається у вічі високий ступінь перебільшення, в інших – навмисне загострення деталей, безжальна інвективність стосовно авторів пародійованих текстів. Сказане з достатньою повнотою візуалізує несприйняття С. Ковалем плиткою псевдолітературності, нудної описовості, ідейної нерозбірливості й політичного хамелеонства, які, на жаль, значною мірою характеризують сучасний укрлітпроцес в його персональній презентації.

Підсумовуючи враження, винесені із творчості Сергія Ковалю, зробимо наголос, по-перше, на соціальній заангажованості письменника, який не може бути індиферентним ні до явищ суспільного життя, ні тим паче до мистецької дійсності. Сміливо кидаючись (інколи й сторч головою, хоча – визнаю! – цей вислів не зовсім пасує до шанованого



віку ювіляра), в негармонійний вир навколо літературної “тусівки”, він завжди ризикує викликати бучу, стягнути на себе незадоволення, обурення, гнів літературної братії, що потрапила під приціл його гострого піратського пера. З відчайдушністю самогубця й мудрістю філософа Сергій Коваль чинить саме так, щоб відкрити, відстояти й утвердити в цьому розбалансованому й неестетичному світі можливість народження нової краси й нової гармонії.

І друге. Як вовк, що виконує в лісі свою природну роль санітара, Сергій Коваль, ухаючись в літературних хащах, дбає про здорове майбутнє українського художнього слова, повертає сатирі її органічну природу, різко, рішуче, безапеляційно засуджує ті явища, які прижились в нашій літературі й заважають виходити на нові естетичні рівні. Його сатиричний сміх адекватний сміхові Аристофана, Ювенала в стародавніх Греції та Римі, Ф. Рабле в період Відродження, Дж. Свіфта в Просвітницьку епоху. Цей сміх – оптимістичний, і не тільки тому, що виражає енергію боротьби і переможне відчуття переваги над своїм літературним візаві. Мова про важливіше: здатність виявляти проблемні художні “території” й гострим словом, як хірургічним скальпелем, оздоровлювати їх. Це, як ви бачите, уже не боротьба “гарного з ще кращим”, що була притаманна методів соцреалізму. Це нова якість української сатири в сучасному мистецькому дискурсі.

Багато хто з літераторів та й пересічних читачів задаються питаннями про художню “незагнузданість” Ковалю, його літературні прийоми і засоби. Одним вони рішуче не до душі, інші (переважно читачі) сприймають їх схвально, а дехто намагається і собі втяти щось подібне. А тим часом ідеться про те, що лежить під цією художньою структурою і чим вона обумовлена, – про душу письменни-

ка, його людську дефініційованість, глибину переконань, етичну визначеність, естетичні переконання, які дають йому силу творити, конструювати нові тексти. І не через призму кривого дзеркала, а за законом збільшувального скла. І в цьому, на наше переконання, найприкметніша ознака С. Ковалю

*В коня – шовковиста грива,*

*У серця – шалений стук...*

*Життя, як срібляста риба,*

*Виборсується із рук, –*

без найменшої іронії щемно лягають рядки його роздумів.

...Звичайно, прийоми та форми, знайдені будь-яким письменником, найчастіше залишаються його особистим, неповторним здобутком. І Сергій Коваль тут не виняток. Але система ідейних імпульсів та естетичних засновків, що породжує будь-який, не лише сатиричний, твір, – це те, що залишається як базова тотож-

ність літератури і що слугуватиме для науки наступним працівникам сатиричного цеху. Це – та “енергетика” літературної традиції, якій жити і діяти в українському мистецтві слова. Для її утвердження Сергій Коваль доклав і свого пера.

“Писати справжній гумор, – сказав колись Джек Лондон, – може небагато хто”. Сергій Коваль і вміє, і може. А тому без перебільшення дозволимо собі стверджувати, що і його творчість збагачує українську сміхову культуру,

представлену такими іменами, як Остап Вишня, Кость Буревій (Едвард Стріха), Степан Олійник, Олександр Ковінька, Федір Маківчук, Павло Глазовий, Юрій Івакін, Олег Черногуз, Валентин Чемерис, Омелян Лупул, Павло Добрянський, Ігор Гаврилук...

У цьому славному, хоч далеко не повному ряду літературних авторитетів за правом таланту і Сергій Коваль займає своє, помітне, місце.

**Аделя ГРИГОРУК**



## ПЕРЕД ЛИЦЕМ ЧАСУ



Омелян  
Лупул

Омелян Володимирович Лупул народився 1 серпня 1950 року в селі Раранчі (нині Рідківці) під Чернівцями. У ранньому дитинстві втратив батьків. Виховувався у близьких родичів. По закінченні Рідківської середньої школи в 1968 році став студентом Чернівецького медінституту, який через рік залишив. З 1969 по 1974 рік навчався на філологічному факультеті Чернівецького університету. Трудову діяльність розпочав учителем української мови та літератури у Шевченківській восьмирічній школі Жовтневого району Миколаївської області. Протягом 1975-1979 років учителював у школах Миколаєва (обласного), водночас співпрацюючи з кафедрою української літератури Миколаївського педінституту. У 1979-1980 навчальному році викладав українську мову та літературу у Журавлівській середній школі Барського району на Вінниччині. З 1980 року на видавничій роботі в Чернівецькому університеті.

У літературу О. Лупул прийшов у досить зрілому віці. Тому літопис його творчості виглядає так:

- 1993 - «Скрижалі». «Орапта». «Гіганти і карлики»
- 1994 - «Раранча»
- 1995 - «Щучині сини», «Нота кві»
- 1996 - «Сорока-заморока», «Інопланетятко»

- 1998 - «Лицедії»
- 1999 - «Микита Волокита», «Писанкова сторона»
- 2000 - «Філіграні», «Яблуневія»
- 2001 - «Алегорії», «Перед лицем Слова»
- 2002 - «Блазні у лазні», «Скульптури з натури»
- 2003 - «Байки». Вибране
- 2004 - «Лірика». Вибране
- 2005 - «Промови про мови»
- 2006 - «Квіти для еліти»
- 2007 - «Золотоцвіт»
- 2008 - «Парад-машкарад»
- 2009 - «Трутодні»
- 2010 - «1000 байок»

О. Лупул – дипломант XXIV і XXX міжнародних поетичних конкурсів у Мілані.

Розвиваючи українську гумористичну й сатиричну традицію, Омелян Лупул подарував нашому читачеві значний байкарський здобуток, що сягає більше тисячі текстів. Це об'ємне і серйозне напрацювання автора, в якому виявилися його життєвий досвід, світоглядні позиції, індивідуальна поетична манера. Його байки відрізняються життєвою правдивістю, гострою викривальною тенденцією, конкретністю алегорій, афористичністю, високою художньою якістю. Соціальні узагальнення, масштабність типізації суспільних явищ, гостра злободенна сатира, філософська заглибленість – усе це властиве байці Омеяна Лупула і по праву вводить його в коло найкращих сатириків і гумористів української літератури.

Омелян Лупул створив нову байку, сучасну, гостру, веселу і надзвичайно прицільну.

**Редакційний колектив часопису “Гуцули і Гуцульщина” щиро здоровить ювіляра і зичить йому доброго здоров'я й нових щедрих ужинок на ниві красного письменства!**

Пропонуємо увазі наших читачів децицію з байкарського доробку Омеяна Лупула.

**Аделя ГРИГОРУК**

---

## Омелян ЛУПУЛ

### Із книги “1000 байок”

\* \* \*  
У житейським суцвітті  
Ходить Байка по світі,  
Споконвіку мандрує  
І розраду дарує.

А бува, дасть і перцю,  
Хоч не всім те по серцю.  
В кому правди немає,  
Байку той проклинає.

\* \* \*  
До суду пхнув хтось анонімку,  
Що ходить Вовк із Псом вобнімку.  
І, зваживши на ту обмовку,  
Призначив суд імпічмент Вовку.

А з часом Вовк пішов з посади.  
В моралі, знай, свої засади:  
Як ти в солідне крісло сів,  
Не обнімай ніяких псів.

\* \* \*  
Обідрана, худюща вся, бліда  
У прийми попросилася Біда.  
Господар, чуйний, взяв її без слів.  
Пригрів і годувати повелів.

А через рік на дармових харчах  
Біда розквітла, Чоловік – зачах.  
Отак Біда нещастям обсипа  
Усіх, у кого доброта сліпа.

\* \* \*  
Хвалився Півень: – Люди, я –  
Павич супроти Солов'я!  
Підкралася Лисичка – хап –  
Лиш пір'я полетіло з лап.

Отак-то, дорогі мої.  
В житті є Півні й Солов'ї.  
А хто хвалитись має звичку,  
На тих судьба дає Лисичку.

\* \* \*  
Друга щоб позбавити всіх благ,  
Вовк його спровадив у ГУЛАГ.  
Трішки часу проминуло й ось  
Вовку теж туди йти довелось.

Та комусь він горло перегриз –  
З лісу геть, мов і не жив, зіслиз.  
Отак буває між Вовками,  
Коли враз запахне Соловками.

\* \* \*  
Перефарбовані вже Свині –  
Всі офіційно жовто-сині,  
Мов перероджені, і раді:  
Тепер на кожній же нараді

Вони найголосніші й модні,  
І завжди ситі, не голодні, –  
Свої потреби всі покрили...  
І так же риють, як і рилю.

\* \* \*  
Лисиці кинув Лис: – Ти приготуй  
Вечерю добру. Буде сабантуй.  
– А це з якого дива? – та йому.  
– Сусіда посадили у тюрму.

Отак собі живем, їмо, п'ємо,  
У черзі всі за щастям стоїмо,  
А спробуйте потрасти в сіті бід –  
Найпершим посміхається сусід.

\* \* \*  
Понад селом проносився Літак.  
І якось воно трапилося так,  
Що Курці з-під кропивного листка  
На мить не стало видно літака.

І Курка прокричала: – Куд-кудак!  
То ти оце малий такий чудак?  
Тому й боїшся на гною десь сісти,  
Що всяка Курка може тебе з'їсти.

\* \* \*  
Свиня рила. І Кирило  
Устромив за це  
У самісіньке їй рило  
З дротики кільце.

---

І тепер Свиня повсюди  
Хвастає, небога:  
– Я за працю маю, люди,  
Орден Носорога!

\* \* \*  
До ставка, де плодились Лини,  
Позбирались Щучині Сини.  
Кожен розважався, як умів, –  
І не стало у ставку Линів.

Стрепенулась Дика Качка: – Ках!  
Це ж мораль яка в нас на ставках?  
А така: не виживуть Лини,  
Доки бродять Щучині Сини.

\* \* \*  
Вночі сільські гуляки та бешкетники  
В сільраді поламали геть штахетники.  
Пес хап за ногу одного – зловив,  
Та так, що той від болю аж завив.

Впізнав Собака: не чужий інок,  
А крупного Начальника Синок.  
А вранці і Начальство те прийшло...  
Списали шкоду всю на НЛО.

\* \* \*  
Не на якійсь чужій планеті,  
А таки в себе в кабінеті  
Бульдог собі здавався богом.  
Тому усяк перед порогом

Йому поклони ревно бив.  
Спочатку він це не любив,  
Тепер і сам не до небес —  
До себе б'є поклони Пес.

\* \* \*  
Когось Гадюка знехотя вкусила.  
Той скорчився, мов жити вже несила.  
Вона йому: – Отрутою лікують.  
Про це давно й журнали публікують.

Тепер і ти ту знатимеш науку,  
Та мусиш потерпіти оцю муку...  
На все життя то істинна наука,  
Коли тебе хоч раз кусне Гадюка.

\* \* \*  
На телестудії, в прямім ефірі,  
Давали інтерв'ю усякі звірі.  
Балакали про різне. І про те,  
Як розділити грішне і святе.

Та мовив хтось: – Розкаже хай Баран,  
На які кошти в нього така дача.  
Тут світло блик. Замиготів екран.  
Трагічно обірвалась передача.

\* \* \*  
Царем обрали Цапа. Отаке.  
Бо в нього борода, як в аксакала.  
На radoщах Коза аж засакакала:  
– Віднині Ми – цариця! Ме-ке-ке!

І вже в тім лісі хто напів,  
А хто й до решти оцапів –  
Завжди всі голосують "за".  
Отак заправила Коза.

\* \* \*  
Забав Зайчисько подражнить Рябка,  
Припхався близько, вдарив гопака.  
Гадав, що Пес на прив'язі міцній,  
А той урвав ланцюг і – Боже мій!..

Не пам'ятає Заєць, як і втік.  
Зате затямив Сірий на весь вік:  
Прив'язаний – усяк невільний звір,  
Та прив'язі тій, братіку, не вір.

\* \* \*  
Завжди в кишені Вовк мав записник.  
І раптом – пробі! – десь кудись він зник,  
А там же всі секрети-таємниці,  
За них би можна Вовка й до темниці...

І щоб приспять ворожі інтереси,  
Вовк виступив з заявою для преси.  
Тепер усякий твердить аналітик:  
Вовк не злочинець, він – політик!

\* \* \*  
Свиню у космос запустили.  
Вона відразу, з усієї сили,  
Шоломофон зірвала із чола  
І хрюкати на Всесвіт почала.

---

---

Нітрохи не змінили ту Свиню  
Ні вишукані страви у меню,  
Ні почесні, ні крісло, ні звання.  
Свиня і в космосі – Свиня.

\* \* \*  
Прийшов на став Кіт, на рибалку  
І витягнув з води Русалку.  
– Що ж, будемо знайомитись, Красуне, –  
Крутнув Кіт вуса і до неї суне.

Вона й собі до нього: – Кицю... Киць...  
Тоді хвостом по морді – хвиць!  
Оклигав Кіт – регочуть Галки, –  
Ні вудки, ні Русалки.

\* \* \*  
Поклявся Тхір за чаркою горілки,  
Що забереться у гніздо до Білки.  
Поліз. Та сп'яну помиливсь дуплом –  
До диких Бджіл ввірвався напролом.

Знялося по тривозі все кубло,  
А далі – Тхір лиш знає, як було.  
Та більше не бравує із тих пір  
Ні при горілці, ні тверезий Тхір.

\* \* \*  
В лісному Вічі фракція Вовків  
Оголосила про збереження ставків,  
Куди збігались молоді Козиці  
Погратися й напитися водиці.

Лиш день минув, а вже козячі арії  
Співають на ставках парламентарії.  
Яка мораль? – Та ж бачите самі:  
Два пишем, як то кажуть, три – в умі.

\* \* \*  
З інституту вигнали Сову  
(Двійка за роботу курсову).  
Та не розгубилася Сова  
І Декану крикнула: – Ов-ва!

Знаю добре, з чого ти – зятям! –  
Авта купував своїм зятям! –  
Йй Сову у вузі поновили вмить.  
І всі забули. Але ж ліс шумить...

\* \* \*  
Коза купила кімоно.  
І стали всі ворогувати,  
Бо хоч не личить їй воно,  
Але ж таки дорогувате.

У тім-то й заздрості причина  
Всього звірячого кубла:  
Звідкіль ти, бісова личина,  
Грошей тих стільки нашкребла?

\* \* \*  
Облетіла ліс весь вістка,  
Що старій Вороні кістка  
В горлі стала. От діла.  
Кажуть, крадена була

Кістка та. А може, й ні,  
Хто те знає. Та мені  
Так здається: не кради,  
То й не матимеш біди.

\* \* \*  
Я – патріот! Я – патріот! –  
Кричав до хрипоті Єнот.  
І раптом на півслові гик  
Та й прикусив язик:

До патріотів підповзав Удав.  
Крикун шморгнув, мов підхопивши нежить,  
Тихцем питання Страусу задав:  
– Він до якої партії належить?

\* \* \*  
Брехав мені Іскаріот:  
– Ти знаєш, я вже патріот!  
Як почалася заворуха:  
(В ім'я Отця і Сина, й Духа –

Ніколи щоб не повторилась!)  
Моя душа перетворилась...  
І довго Юда вів так мову,  
Радіючи, що зрадив знову.

\* \* \*  
Скаржились на долю Ліхтарі;  
– І чому нас гасять на зорі?  
Ми б могли весь день отак сіяти,  
Хоч і в королівському дворі.

---

Обізвалось Ластів'я мале:  
– Непогано кажете. Але:  
Сонце подолаєте ви вдень?  
Ліхтарі замовкли, нітелень.

\* \* \*  
Страшним злочином Іржі  
Здавались успіхи чужі.  
І щоб удачників провчити,  
Взялася все і всіх точити.

До Золота дійшла, та як не б'ється,  
А Золото Іржі не піддається.  
З тих пір і галасує скрізь Іржа,  
Що Золото всім жити заважа.

\* \* \*  
– Люблю народ! – кричала скрізь Лисиця, –  
І мудру енергетику його.  
За нього битись – ось моя десниця –  
Довічно буду, аж до "хто - кого!"

Ви ж знаєте усі мою натуру:  
Не відступлю від принципу свого!  
За це будь з кого здерти можу шкуру,  
Хоча би і з народу самого...

\* \* \*  
Бродить Гарбуз по городу –  
Чіпляється до народу:  
– Пошліть мене засідати  
Там, де плем'я все мордате.

Хоч і в мене, діло звісне,  
Пика теж ледь-ледь не трісне,  
Та, крім статків, для параду  
Дуже хочу мати владу.

\* \* \*  
Теля забігло до Кремля, дурне.  
А там його хтось як турне –  
Лише копитами змахнуло.  
Заплакало і так зітхнуло:

– Могли б солімку підстеляти...  
Мале – малим. Йому ж не знати,  
Що як з таких дворів турляють,  
Солімки вже не підстеляють.

\* \* \*  
Недавно, чув я, в Києві Богдан  
Ожив, було. Софіївський майдан  
Завмер увесь від подиву в ту ж мить.  
А гетьман зі стремен як заgrimить:

– Прокиньтесь – пора! – хохли й хохлята!  
Брехня про мене ваша вся проклята,  
Що у раби до «брата» мовби кличу –  
У ворога я булавою тичу!..

\* \* \*  
До фінішу лишався один миг.  
Та Кінь упав, мов камінь. – Ані дриг! –  
Не витримало серце перегонів.  
А ще, казали, заздрісних інтриг.

Хто народився, кожен помира...  
Десь і моя свіча вже догора.  
Тому-то кваплюсь із копальні Слова  
Я видати побільше на-гора.

\* \* \*  
Ягнятко голосило дико: – Бе-е!..  
Рятуйте!.. Загубило я себе-е...  
Тепер хоч скач, як мовиться, хоч плач,  
Мене отак і Курка заgreбе...

Є і в людей такі-от блудні діти:  
Не знаючи куди себе подіти,  
Життя все проблукає і ніде –  
Не те б когось - себе не віднайде.

\* \* \*  
Подарували орден Кабанові  
(Бо, справді, не було за що вручати),  
І він собі при тій обнові  
Коло корита вперто став на чати.

І не один такий Кабан уверх проліз  
Тепер народ веде до сліз.  
Та є надія: щойно нажеруться,  
Тоді вже можна би і на заріз...

**Омелян ЛУПУЛ,**  
м. Чернівці

# НА ДНІ ОЗЕРА (Гуцульським діалектом)

## I

Шо за ґазда великий та славний сидів отам на ріжк<sup>1</sup> під Синицями<sup>2</sup>! Боже, воле твоя велика! Чього в него ни було! Хіба лишь потечого<sup>3</sup> молока їму бракло, а бирше бигме нічю. Всеґо мав достатком, тай уже — лишь би жити, нічим си ни журити. Шо за коні в него були, Господи! Таке то файне та буйне; а шо воливні<sup>4</sup> та коров; а вивцям та козини й рахунку ни було.

Єку вже вин мав жиночк<sup>у</sup>, то годі їй суда тепер и пари найти. Таке то чюкітне<sup>5</sup>, веселе, екес, гардешисте<sup>6</sup>, шо но. Аби сам сетец їй уздрів, то шьє би їй мусів полюбити. Відий забув би, бідник, за ключі вид царства, ек каже приповідка наша. Кажу вам, шо аби 100 пар постолів зидрав, то би других таких ни спарував. Шо вже вам Андрійчик ни подуфалий був, ийде! Таке то гонорове було: бувало ек си вивберає, то аби екій миндрий<sup>7</sup> опришок, то ни годен добічі до него, ніколи в світі. Вберет си в кресаню<sup>8</sup> з блехами, в порошниці; за ременем пистолета жировані<sup>9</sup>, в ремени ножі насажувані<sup>10</sup>, через плечья кріз<sup>11</sup>, в руках бартка<sup>12</sup>, а ретьязки<sup>13</sup> лишь поцоркуют, бувало ек де йде. А їго жинка Катеринка, ек сми вже перше казав, то таки ціле чюдо було до вборив. А ек си вни любили обоє, то вже ни можу вам навіть и казати.

Та нічим уни си так ни тішили, ек своїми діточьками. Тай ек си тим ни тішити, ни радувати

си тому, коли то всі три хлопчіки, так ек из ока випали Андрійчікови, скапенний<sup>14</sup> вин, но уся мода їго, навіть так жьахло<sup>15</sup> говорили, ек вин.

Андрійчик бувало каже: “Єк бих ни мав дітий, тоби ми всий вік був ек завезаний, бо нічим бих ни питає, нічю би ми ни почьому було. Шо би ми з боґацтва, з маєткив, кому бих то лишив; а так ек є своя дітина, своя кров, то є на кого й робити. То вже тоґди веселе жите, бо я вижу, шо ни вмру, бо моє жите лишит си тут на земни. Коби лиш сми шьє диждає з свойов Катеринков отих своїх піцкаликів<sup>16</sup> видіти ґаздами, то тоґди бих нічим ни питає. Бо хоть аби ека сьубина<sup>17</sup>, або ека робота була файна, а ек її си залиши, або си ни докінчийи; ек си уна збави, то пропаде; ліпше аби її й ни було, аби їй ніхто ни зачіпав, бо ніхто би коло неї ни тратив чьис, ни мучів си”.

Катеринка нираз їму говори:

— Ти сараку<sup>18</sup>, — ни сараку, бо ти чоловік, але так уже смиси унадила казати, — ходиш в одно утуда отими дебьрями — чорнівами<sup>19</sup>, а найгирше мнє гризут ототи фирманкьи, шо ти так в одно любиш ходити з бриндзами за Гору<sup>20</sup>. Типер чьиси ек! Бих лиш один знає, видкив может ворих на те напасти, отак нинадійно, тай по тобі. А я тоґди бих пропала з отими діточьками сама. Гадаш, шо би хто си тоґди не боєв, або шо? Все би розикрали, распалобиси, розлетілобиси усе наше ґаздивство, ек попив вид вітру. Я би казала, аби ти си отого всеґо попустив, бо маємо з чього жити, ни треба тобі ні стрілектва, ні отих фирманок из бриндзами за Гору. Єк шо куда треба, то бих пислали слугу.

Не зможе уже того истерпіти Андрійчик тай ни раз їй перерве її гризоту:

1 Ріжа – полянка у лісі  
2 Синиці – верх між Жабем а Ясеновом  
3 Пташка – поте  
4 Воли  
5 Охоче  
6 Гонорове, горде  
7 Мудрий  
8 Капелюх  
9 Писані дротом і пацьорками  
10 Накладані  
11 Пушка, стрільба  
12 Топорець  
13 Ланцушки дровові

14 Подібний  
15 Досконально  
16 Діти маленькі  
17 Засіва  
18 Небоже  
19 Темнявами  
20 на Угорську Русь

— Ти гадаш, Катеринко, що то полегко газдувати? Газдувати отак гирко, ек каменя глодати. Ек би си ми спустили з усим на чюжі! — ого! Лехко би ми стоєли. Я мушу сам си пожуриати за кожде. Правду ти кажеш, шо лехко можна дес утуда головов положити, а це мине, ти гадаш, шо не гризе велико? Міні шьє си ни хоче вмерати, бо я знаю, шо я тут паном. Тут соби побуду, ек хочю. Де би си я пристав мінети житєм за смерть, коли я знаю, шо сес світ ек маковий цвіт. То коротеньке жите ек нивеликий сон. Тимунь повиден си кождий з нас змогати, аби соби тут на цим світі файно побути, аби ни жель умерати. Бо коби на цим світі міні добре було, а на тим — і-га! Я знаю, шо буде — там ніхто шьє ни був, тай витив ни прийшов суда. А про мене — хоть най там мнов вже й плоти підперают, то міні дурниця! Я шьє молодий — лише прийшов мий злотний вік, я лишьє соби гадаю файно з тобов, Катеринко, побути.

— Ий, Андрійчику, соколику мий любий та годний, — ни раз и не даст їму докінчџити Катеринка, — коби ти знав, коли меш умерати, тоби так. А так дес те вориг избави жьїтџа, тай конец.

— Я си ни бою ворога. Ек трафю на вовка, або на медведџа, то си з ними раз два обрехую. До них у мене є ножі, пістолета, криз, хотьби й сто, то міні ни страх, — гордо зачнетси Андрійчик боронити вид жинки, аби їй ни дуже додавати страху, ек куда вин пидет тай си прибари. — А ек би де на мнє напали опришкьџи, то їх си ни бою, бо ніколи їх ни зачьїпаю, добре з ними жию, то ни страх, а шьє вигоду из них маю. Но як би дес си трафив такий вориг, шо би кончьє на моє жите насїв си, а годї би ми си вид него оборонити, то давбих їму всий наш маєток, лиш аби вретувати своє й твоє й діточьџи жите; бо маєток без житьџи нашого нічьо ни варт. Ни маєток дає жите людем, але люде дают своєм житєм маєткови си розростати. Ек би ми жите ни взели, а лиш маєток, то нам ни страх. Ми маєток изробили цес, тай можим шьє розвести и десїть маєтків, лиш кобих жите мали.

Ни раз тай ни двічі отак соби любуючіси ек голубцив пара, воркоте Авдрійчик з Катеринов то про се, то про то, бо то вже й ни другий вігадав оту співаночку:



Жабє-Ільця. Фото С. Бурко

*З добров долев на цим світі  
Я ни налюбюси,  
З лихов долев лекше стане,  
Коли розлучьуси.*

*Та однакo лиха доля  
Ни прудко вмирає,  
Ни одний то файній чїтци<sup>21</sup>  
Житьџи коротає !*

## II

Вже петий тиждень минав, ек всі кьїчїри<sup>22</sup>, долини, зашепетини<sup>23</sup>, извори<sup>24</sup>, сигли<sup>25</sup>, забїліли си ек молоко. Все, шо було на земни, припав білий попив — зима<sup>26</sup>. Потисли великі здорові морози, всі птахи, звірина й маржинка<sup>27</sup>, — покорчїло си трохьє засмутило си. Смерече посумніло, повгиналоси пид тьџижирем<sup>28</sup> зими, шо то збиточно тиснула сучьџа<sup>29</sup> з фойов<sup>30</sup>, екі от'ек<sup>31</sup> у великий болести<sup>32</sup> бгали си<sup>33</sup> аж до землі и скривлено дивили си на світ. Всі бистрі поточїни<sup>34</sup>, потоки і річки, шо то бувало в літї так файно, слобидно в дикьџих дебрях<sup>35</sup> середь первовічних лїсив клекотчюьџим шумом наповнели долини й обочї — згари<sup>36</sup> нашеї любої

- |    |                    |
|----|--------------------|
| 21 | Квітка             |
| 22 | Верхи, шпилї       |
| 23 | Затишини           |
| 24 | Яр, зарослий лїсом |
| 25 | Непроходимї лїси   |
| 26 | Сніг               |
| 27 | Худоба             |
| 28 | Тягар              |
| 29 | Гїле, галузе       |
| 30 | Фоя — чатинка      |
| 31 | Наче               |
| 32 | Хороба             |
| 33 | Хилилися           |
| 34 | Потїчок            |
| 35 | Скали і лїс        |
| 36 | Попаленї лїси      |

Гуцулшъени, типер замерзли, посмутили си й потихонько лише си змовели шепотечі попид леди, екби то си разом їм до купи злучіти и на-пасти на леди, шо їх оковали своїов шкіров. Та пуста дурниця їх то була, бо вже осїнь замкла своєми ключьями тепло, а виломила си на двир студїнь, шо сидїла май' пиврик замкнена ключьями весни, екі були в руках сєтого Юрія<sup>37</sup>.

Чєс вид чєсу звївали си витри, свистали в кіле, в дерева тай отек на перекїр людем кла-ли великі замети, шо годї було криз нї прий-ти<sup>38</sup> — то однако й зима ни засмутила любї нашї гори. Бо куда ни глипнеш оком, искрїзь видко було тиху радїсть, ека насадає каждо-му Гуцулови на серце, а витив прогони, вимї-тає смуток-тугу, отек пометки<sup>39</sup> з хати.

Маржина їла на поли коло оплотив<sup>40</sup>, а па-стухи в одно її дозирали, галасуючі, аби де не прикравси з екої шпирли<sup>41</sup> — скали вуйко — медвїдь, та не потєгнув шо; або аби де ни на-нїс си малий — вовк та ни покалїчив маржин-ку, тоту росицу, шо то всї з неї жиємо, тай си за неї набуваємо<sup>42</sup>. Бо ек би ни та росиця — маржинка, то би й нам ни було з чього жити.

Андрїйчик верг<sup>43</sup> крїз пид плит, идучї з по-льованя. Майже до вечїра мав ношу<sup>44</sup> з гони-цев<sup>45</sup>, шо вже третїй раз перегонюєси й годї їй дати раду. Вже сонєчко засєчьувало за високу горду, білу - білу ек єйце, Чьорногору, шо стир-чьїла миже шо раз то менчїми кичїрами ек мама миже дїтми, коли лєдвї умучїний Андрїйчик увїз си<sup>46</sup> у хату, такий сердитий, шьо лиш глипну-ла Катєринка на Андрїйчика, то вже видїла, шьо шьос їму ни миром, та ни знала, шьо си стало.

— Андрїйчыку, соколику мий єсний та годний<sup>47</sup>, скажи ко, сердо моє в тобі, шо тобі хьєбує<sup>48</sup>, бо шос ти дуже смутний сєгодня, — зачьєла злєгонька та поделеку Катєринка роз-питуватиси в Андрїйчика.

— Ни слабїй сми, сарака, али єкийс умучений та сердитий, бо ни одна али десїть бї-дий тобі нараз влїзе на голов, — зачьив май трошки веселїшше говорити Андрїйчик.

— Та ека би бїда, най счьєзає вид тебе Андрїй-ку, бїда!<sup>49</sup> — каже Катєринка. Можеби я наклала зараз у печї ватру та обшушиш си трошкі, тай за-раз я усмажу тобі мнеса, тай ти лекше буде. Ти з отим стрїлєцтвом й житьї собї футко втратиш.

Катєринка отворила виконце вид кагли в курненцї<sup>50</sup>, отворила великі дверї хатьїні на-встежїр<sup>51</sup>, лиш приперла малєнькі дверця, взє-ла огниво, кресило<sup>52</sup>, кремїнь тай векелию<sup>53</sup>, викресала ватру, розпалила вуглє, наклала скїпок, уколених з сухої липини. За малєнь-кїй чїсок запалала весєло ватра, якої поло-мїнь доходила — високо фуркаючі — майже до всаму стєлину хати. Повна хата зробила си диму, шо аж годї було дихнути. Катєрин-ка поклала мєсо на грань, аби си смажїло, а Андрїйчик обтер свий крїс, поклав на стїну; порошницю з порохом исховав в полицю; сїв у кут, зачьив си обигрївати, тай узєв флєєру<sup>54</sup> з полицї. Господи, ек потєг у ню, то аж серце си рвало. Алєж бо то й флєєра була у него, шо рїдко де їй суда найдєш пару. Казували, шьо то дес їму єкїс опришок подарував. Та флєє-ра була з самої тисини<sup>55</sup> роблена. Та бо й варт було Андрїйчїкови ту флєєру мати! Бо нїхто так ни вмїв у флєєру йграти, ек Андрїйчик.

Попийграв Андрїйчик у флєєру, тай за-чьив Катєринцї розказувати про свої клопо-ти, екі їго так за цїлу днину умучїли.

— Кїлько то я разив вам си ни наговорив та, не наказав, — каже Андрїйчик — а ви всї собї нїчьо з того ни робите. Бїда знає! Відий такі стє такі забудливї. Нираз кажу, ни кладїт кужїль у кочьїрги<sup>56</sup>, ни перевертайте лїжки у кошєли, ни перєстєпайте лопату, ек си кладе хлїб<sup>57</sup> у пїч, а ни буде коров перєхїдницї!<sup>58</sup> А ви тим ни питаєтє... А тепєр — дивїтси! Корова си

37 Рїк зачинаєся від Юрія, весна

38 Перєйти

39 Смітє

40 Обгорода довкола сїна

41 Дїри, щїлини

42 Весєлимо сє, забавляємо сє

43 Кинув

44 Клопїт

45 З коровою, шо лїтить сє

46 Помалу увїйшов

47 Гїдний

48 Бракує

49 Лїсна, чорт, лихo

50 Хата курна без комина

51 Зовсїм

52 Зелїзо

53 Гупка букова

54 Сопївка

55 Тисовє дерево

56 У кут коло дверий

57 Буришїник або корж

58 Поган на хїд

в одно перегонює. Тай чьюд їй знає<sup>59</sup> порешті, шо їй робити. Брав сми сегодни бисаги<sup>60</sup> ти, що си ними паска сети, кожівку вид'умерску<sup>61</sup>, вінчений поєс, косу, волочков з заплітків<sup>62</sup> перевезував їй фист, тай сми гонив почерез то все три рази. Ік шьє то ни поможе, то хіба би дес ишов у світ, тай собі раду екус давав. А знов давить<sup>63</sup> рано, ек сми йшов на стрілецтво, то мнє перейшла ота Кривуштейка, остатний би їй раз був! Тай сми нічьо ни вбив, пусто сми ходив. Ек то кажут: з чім баба на торг, з тим з торгу. Та знаш, таки ми олінь утїк з пид самого носа! В куницю стрілев, тай ни графив. Отимунь сми й смутний тай сердитий, що мнє розлостило на стрілецтві, а витак шьє й гониця. Вже сми нарешті просив отак вечїра, ек ґаня<sup>64</sup> дожджу в посуху.

— Ой, я ту Кривуштейку знаю, — каже Катеринка — тота аби котюги<sup>65</sup> переходила, а ни люде!, тай котюги доброї шкода. Та кілько би мине перейшла, тільки я мушу лихो гостити. И ти ни знаш, відкив лиш тобі біда нанесетси на дорогу, ек ти дес идеш. — Коби ми шьє завтра ни нанесла си на дорогу, — перервав Катеринці Андрійчик, — ек я буду ити за Гору з бриндзев, абих лихो ни гостив, бо то далека дорога тай ни легка, докив прийти в “Полени”<sup>66</sup>.

Катеринка ек мала кубок з водов у руках, так їго віпустипа видразу на землю, ек учюла про фирманку за Гору. А видтак ек ни заголо-си, та ни обчєписи коло шиї Андрійчикови, та ни зачєне просити:

— Шо тобі, соколику, шош приморсну-лоси<sup>67</sup> йти типер за Гору в такій фіфолі<sup>68</sup> біді! Ци мало шьє є тих хрестив на тих полонинах, що ни оден такий мудрак ек ти покотив свої роги тай ни сходи відтвив ніколи. Ци ти хочеш мине осиротити, тай оти три хлопчіки, шо так си над ними трїсеш? Нийди за Гору. Ми си про то обийдемо. Ек бих лихо жили, або абес оту дїтву так ни любив, то я би шьє раднійшья, шоби ти й ніколи ни вертав си т' хатї.

59	Так клене
60	Торба-міх
61	Що властитель вмер її
62	З кіскі заплітка
63	Досвіта
64	Каня, яструб
65	Пес
66	Село на Угорськїм боці
67	Забагло си
68	Заверуха

— Ні, ні, моя солоденька, ни бий си, я преці кілько разів ходив, але водно добре гостив, — зачєвив втихомирети Андрійчик Катерину. Я мушу йти, бо сми дав сегодни Волохови слово, шьо докончє мушу бути позавтрю в Поленах. А ти знаш моє слово. В мене слово то вартнійше вид усеґо. Хто свому слову ни чьоловік, то ни варт и по світі ходити. — Ти си ничьо ни бий, Катериночко: я си добре вберу: озму шьєпку, шальок, дві сорочци, нагрудник<sup>69</sup>, киптарик, кожух-зрукавник, наручницї<sup>70</sup>, рукавиці шкіріні, гачї<sup>71</sup>, онучі добрі, постолы-папуці, тай шьє манту<sup>72</sup> до того, то ми ни буде страх, хотьби йкі морози. Озму собі одного коня порожного, буду на ним сидїти, а на тих трьох май трошки варятах, буду нести терхьї<sup>73</sup> з бриндзов.

— Ого, я вже знаю, шо ми си бирше ни будїм видїти, бо сми мала такі погані сони, шо но! — голосила Катеринка, ек уже видїла, шо ни переможе Андрійчика, тай знала, шо вара си вперати, бо добре уже висамувала<sup>74</sup> Андрійчикову моду.

— Тихо, тихо, моя ти чичічко солоденька, — зачєвив ид собі пригортати її Андрійчик, бо й вин сам видїв, шо уна їму лихо ни важила. — Я чїй туда си ни забарю. А вити шо вже всекого повиношу на сїетки Риздвенї, а знов тобі тай отим хлопчїчам — ий-де!, буде шьо видїти. Лиш тьї такьї прошу, Катериночкьо моя солоденька-люба, нічьо си ни вгаюй<sup>75</sup> абес все ми вилагодила на дорогу. Бо шьї й на зоречкьї ни сїйне<sup>76</sup>, ек я вже гайда в плай!<sup>77</sup> Ти вже мене знаш — а знов я ни хочью, аби за мнов хлопчїки оти мої, легїнікі годні, ни рули<sup>78</sup>. Тай шьє шьо найгирше, бою си, аби си де йка бида бешьсна<sup>79</sup> ни нанесла та ми дороги ни перийшла.

— Ни жури си ти цим, Андрійчику! Я вже це все знаю, шьо тобі треба на дорогу, — казала Катеринка, стелїчи Андрійчикови постїль — ти йди соколику та льїгай припочювати...

*(Закїнчення у наступному номерї)*

69	Шубка з білиць
70	Нараквиці
71	Сподні червонї
72	Плащ
73	Бербениці, бочки
74	Випробувала
75	Не гадай
76	Не зорєє
77	Стежка лісами
78	Не плакали
79	Погана

## РЕЦЕПТИ АПІТЕРАПІЇ

Як пасічник з багаторічним досвідом, раджу для лікування мед приймати у розчиненому вигляді тому, що при цьому він краще просякається у кров. Добова доза для дорослої людини – 100 г. Слід уживати цей продукт за півтори або через три години після їжі. Навіть 50 г меду достатньо для зміцнення й оздоровлення організму людини.

Але хочу наголосити, що нагрівання меду навіть до 37°C призводить до втрати деяких легких протимікробних речовин.

Усі довгожителі, які прожили більше 100 років, щоденно вживали 100-150 г меду. Саме він сприяє утворенню еритроцитів – черво-

них тілець – прекрасних носіїв кисню і поживних речовин всім клітинам організму.

Мед покращує загальний стан здоров'я, сприяє збільшенню ваги, поліпшує якість крові, заспокоює центральну нервову систему, покращує сон та апетит.

Він протидіє зростанню різних гнійникових мікроорганізмів, лікує фурункули.

Мед з молоком є кращим засобом при виснаженні та туберкульозі легень. Для лікування: 100 г меду, 100 г смальцю або гусячого жиру, 100 г вершкового масла, 15 г свіжого соку алое, 100 г порошку какао. Суміш приймати по 1 ст. ложці на 1 склянку теплого молока двічі на день

Мед дуже ефективний при хворобах нирок, адже майже не містить солі. Тому корисно вживати чай з плодів шипшини з медом (15 г на 0,5 л води). А також оливкову олію з медом і лимонним соком: по 1 ст. ложці тричі на день.

Проти каменів у сечовому міхурі чай з бєдрїнця та шипшини. Кип'ятити 15 хв, а потім пити теплим по 1-2 чашки на день.

При хворій печінці прекрасні результати дає застосування меду і перги. Ці продукти є джерелом вуглеводів, гормонів, вітамінів. Мед уживають по 1 ч. ложці 2-3 рази на день разом з медом. Також рекомендується лимонний сік з медом та оливковою олією.

Для боротьби з раком слід щоденно вживати свіжоприготований медовий напій: 100 г меду на 0,5 л води. Це треба випивати невеликими порціями протягом дня.

Мед лікує порок серця.

У народній медицині широко застосовуються такі бджолопродукти, як прополіс, пиліок, підмор, віск, бджолина отрута.

**Микола БАЛАШ,**  
голова Косівської районної  
спілки пасічників



У такому недавно відкритому будиночку Микола Іванович лікуватиме пацієнтів.  
Світлина **Богдана ШТУНДЕРА**

## ЛІКУЄМОСЯ САМІ ПРИ ГІПЕРТОНІЇ

- Перед тим, як почати лікування засобами народної медицини, треба подбати про очищення свого організму, зменшити кількість їжі, перейти на безсольову дієту.
- Щоранку обов'язково виконувати таку вправу: стоячи якомога вище – піднятися на пальцях ніг, відірвавши п'ятки від підлоги. А потім різко вдарити п'ятами об підлогу, щоб здригнулося все тіло. Перші 10 днів – по 10 ударів, а потім по 20-30-50 ударів.
- Змішати 1 ст. ложку меду й 1 ст. ложку кисляку, додавши 2 чайні ложки порошку кориці. Спожити суміш за 2 дні. Курс лікування – 10-15 днів.
- Пити, як чай, напар із бруньок сосни: 30 г на 1 л води. Не вживати звичайну воду. Курс – 15 днів.
- Налити в дволітровий термос 1 л окропу й насипати туди 800 г тертого хрину. Витримати ніч, а вранці процідити й додати 100 мл горілки. Приймати по 1 ст. ложці тричі на день.

На ніч залити в термосі сухоцвіт болотний 250 мл окропу. Приймати по 1 ст. ложці 3 рази на день.

Розмолоти на порошок 10 г насіння моркви та зварити в 0,5 л молока. Приймати раз на день по 1 склянці. Курс лікування – 3-4 тижні до нормалізації тиску.

При легких формах хвороби допомагає сік ягід брусниці.

Прикладати нижче потилиці до шиї змочену в кип'ятку ганчірку.

1-2 ст. л. цвіту акації жовтої настояти 1-2 год. в 200 мл кип'ятку і пити по 100-150 мл при головному болі.

1 ч. л. квіток арніки гірської або подрібненого кореня залити 200 мл кип'ятку в термосі, настояти 1 год., процідити, віджати залишки рослинного матеріалу і додати кип'яченою водою кімнатної температури до початкового об'єму. Настій зберігати в термосі не більше доби. Пити по 100 мл вранці й ввечері.

Взяти по 1 склянці соку столового буряка, моркви, хрину, меду і додати до цього сік одного лимона. Все добре перемішати. Пити протягом 2 місяців по 1 ст.л. за 1 год. до їди або через 2-3 год. після їди.

1 ст. л. верхівок буркуну лікарського й бокових пагонів залити 200 мл кип'ятку в термосі, настояти 1 год., процідити через марлю, віджати залишки і додати кип'яченою водою кімнатної температури до вказаного в рецепті об'єму. Зберігати добу. Пити по 50 мл 5-7 разів на день протягом кількох тижнів.

1 ст. л. подрібнених пелюстків барвінку малого залити 200 мл кип'яченої води кімнатної температури, настояти 12 год. у духовці, нагрівати на киплячій водяній бані 15 хв., настояти при кімнатній температурі 10 хв. Процідити й довести до попереднього об'єму. Пити по 1 ст.л. через кожних 2 год.

Корисно їсти печену картоплю разом зі шкіркою.

Змішати сік столового буряка з медом у рівних частинах. Приймати по столовій ложці 4-5 разів на день.

Помічним є відвар сушених плодів чорної смородини. Взяти 2 ст. л. сушених плодів, залити склянкою гарячої води, кип'ятити 10хв. на слабкому вогні, настояти годину, процідити. Пити по ¼ склянки 4 рази на день.

При першій і другій стадіях гіпертонічної хвороби допомагає сік чорноплідної горобини. Його слід пити по 50 г (3 ст. л.) тричі на день за півгодини до їди. Курс лікування – до 30 днів.

При підвищеному артеріальному тиску треба відмовитися від свинини, жирного м'яса інших видів, гарячої ванни й сауни, спиртного, тютюнопаління, швидкої ходьби. Треба потрохи їсти.

**Не рекомендуються: кава, міцний і гарячий чай, настій ромашки, селера.**

Не бажано піднімати важкі сумки, валізи, не пересовувати меблі, не рубати дрова.

**Від редакції.** У цій добірці далеко не повний перелік порад, що допомагають при високому тиску. В наступних випусках журналу продовжимо розмову на цю ж тему.

## НАРОДНА НОША У СОКОЛІВЦІ



**А**втентичний одяг мешканців Українських Карпат характеризується практичністю, особливою вишуканістю, красою. Тож не дивно, що й у XXI ст. із задоволенням його одягають не лише учасники художньої самодіяльності. В час фестивалів, народних гулянь, та й у будь-який святковий день тут можна побачити у вишиванці і старого, і малого.

У житті Соколівки ставлення до народної ноші особливе. Для кожної дівчини, яка виходить з підліткового віку, рідні виготовляють народний стрій або й декілька. Бо кожної неділі чи в релігійне свято до церкви соколівчани йдуть лише у народному одязі. А це не дешево задоволення. Виготовлення лише однієї сорочки-"рукавівки", вишитої бісером розкішним квітковим орнаментом обходиться у 6 тисяч гривень. Деяко дешевше (4,5 тис. грн.) коштує вишивка сорочки з геометричним узором (і це без врахування вартості полотна, бісеру). А виткані в тон основного кольору

вишивки на сорочці запаски, а розкішний синій або вишневий фартух, розшитий бісером, як і сорочка! А груба кожушина з рукавами, а груба кожушина без рукавів, а тоненька кожушинка! Ціле багатство треба витратити, щоб пошити народний одяг для дівчини в Соколівці.

Модні тенденції дуже помітні і в кольоровій гамі ноші цього села. Старші поважні гасдині віддають перевагу темнішій кольоровій гамі, молодші – яскравішій. Серед молоді дуже популярна вишивка "білим по білому" із вкрапленням бежевого, голубого, бузкового.

Поганим тоном є прийти в піст у церкву у розкішній сорочці – "рукавівці" і заплатах. Піст вимагає обмежень і в одязі. Вишивка на сорочці у цей час має бути стриманою. На Великдень в церкві переважають вишневі, червоні кольори, на Зелені свята – всі відтінки зеленого.

Та особливо красивою є кожна соколівчанка, коли вона "в косицях" іде в церкву у ті пам'ятні неділі, коли священник проголошує заповіді, а також у перший день весілля. Такі вінки для молодої шують лише в цьому селі. Плечі нареченої вкривають різнокольорові "бинди", а на груди з віночка звисають біла і голуба стрічки (ленти) зі спеціально нашитими букетиками-оберегами-"конвалією".

Національна ноша у Соколівці – це не якийсь забутий атрибут, не музейний експонат, це – невід'ємна складова дуже сучасного, але з глибокими національними традиціями села у нашій Україні, у самому центрі Карпат.

**Я.ТИМОФІЙЧУК**

## ВАС ЗАПРОШУЄ "СТАРИЙ КОСІВ"

Історія села Старого Косова сягає 1318 року.

Ресторанно-відпочинковий комплекс "Старий Косів" тут відкрито на початку ХХІ століття, та серед ресторанів Косівщини він уже займає вагоме місце. Цьому сприяє багато важливих чинників: і зручне місце розташування (1,5 км від центра Косова), і близько до траси "Косів-Чернівці", "Косів-Коломия", "Косів-Вижниця", і прекрасна автостоянка, і сучасні європейські інтер'єри приміщень, і чудовий ландшафтний дизайн, і смачні страви європейської та традиційної гуцульської кухні.

До послуг відвідувачів тут три бенкетні зали, один танцювальний зал, бар. Відмінну якість страв забезпечують досвідчені кухарі.

Веселий святковий настрій допоможе створити музичний гурт "Водограй".

"Жива" музика, чудові голоси солістів, добре підібраний репертуар запам'ятаються вам надовго. Перед гостями "Старого Косова" часто виступають народні артисти України, гумористи М. Савчук, В. Пушкар.



А якщо ви захочете відсвяткувати у ресторані весілля, ювілей чи інше торжество, кваліфіковані працівники допоможуть вам підібрати меню, порадять, як краще організувати святкування, запропонують професійні відео- та фотознімання пам'ятної події.

Як найдорожчих друзів, зустрічає гостей господиня "Старого Косова", підприємець Ірина Петрівна Ходан. Вона разом зі своїми працівниками дбає, щоб час, проведений у ресторані, для кожного відвідувача запам'ятався надовго, щоб кожен у "Старому Косові" відчував себе по-домашньому затишно.

Завітайте до ресторанно-відпочинкового комплексу "Старий Косів", щоб провести романтичну вечерю з дорогою, коханою людиною, відсвяткувати корпоративну вечірку, день народження, хрестини чи весілля.

"Старий Косів" залишить у Вашій пам'яті незабутні враження.

**Ярослав ТИМОФІЙЧУК,**  
*світлина автора*

# Ресторанно-відпочинковий комплекс “СТАРИЙ КОСІВ”

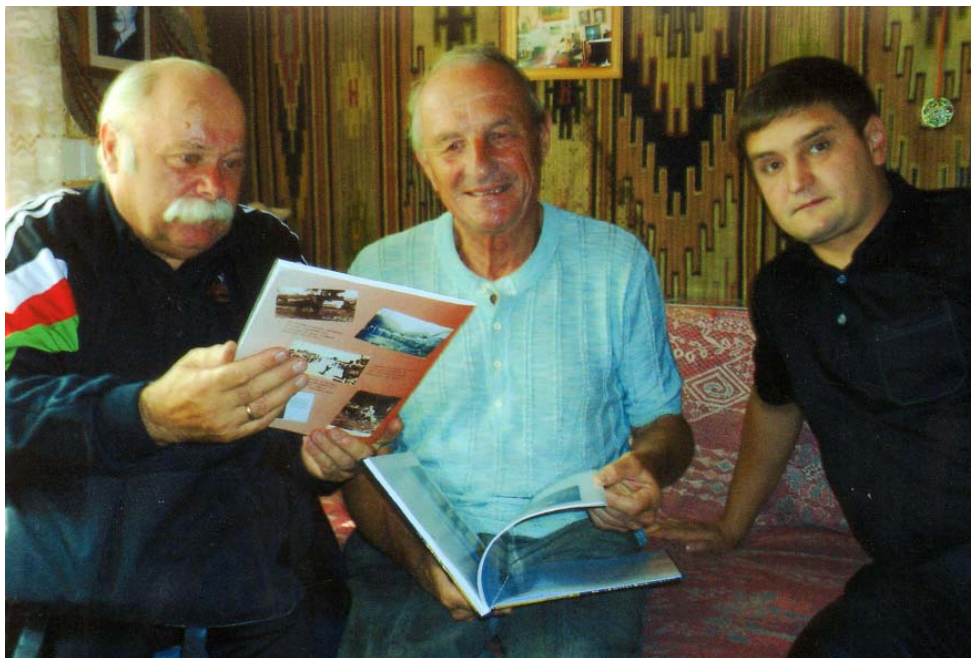


Кон. тел.: 098-488-20-92  
с. Старий Косів: (03478) 5-28-26



## ВИКЛИКАЛА ІНТЕРЕС

Щойно видана книга “Галицька еліта” у Київському видавництві “Логос Україна” викликала великий інтерес серед широкого кола читачів з числа науковців, правників, викладачів, держслужбовців, керівників різних структур, педагогів, краєзнавців, студентів та учнів старших класів. Адже це – своєрідний історичний нарис Галичини: сторінки її історії, де розповідається про представників земляцтва іванофранківців у столиці держави, а також



про вихідців з Галичини, які тепер живуть далеко за межами України.

Відрадно, що в склад редколегії цього видання увійшов наш землянин пан Петро Біленчук – академік, професор кафедри досудового розслідування навчально-наукової підготовки слідчих і криміналістів Київського національного університету внутрішніх справ.

Було що сказати з приводу виходу в світ книги “Галицька еліта” академіку Академії проблем людини Європи, уродженцю с. Уторопів Василеві Дмитровичу Біленчуку, українському вченому в галузі лісотранспорту, доктору технічних наук, професору, уродженцю Косова Нестору Івановичу Библюку та керівнику Міжнародної колегії адвокатів, уродженцю с. Шешорів Василеві Гаврищуку, яких ви бачите на світлині (зліва направо).

**П. ДМИТРІВ,**  
світлина автора



Худ. А.Григорук

## ВИДАННЯ, які нещодавно побачили світ у "Писаному Каміні"



Григорук А.Г.

Юрій Павлович: бути собою. – Косів: Писаний Камінь, 2010. – 84 с., іл.

Книга знайомить читача з творчим доробком відомого художника-різьбяра, заслуженого майстра народної творчості України Юрія Павловича.



Приймак Й.Д., Приймак Д.Й.

Технологія художнього деревообробництва. – Косів: Писаний Камінь, 2010. – 200 с., 233 іл.

У посібнику використано творчі здобутки та багаторічні напрацювання кафедри художнього дерева Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва з виготовлення виробів із дерева.



Мохорук Д.І.

Божий помазаник: Художньо-краєзнавчий роман. – Косів: Писаний Камінь, 2010. – 310 с.

У книзі йдеться про П.Т. Тронька – державного і громадського діяча, академіка Академії наук України, Героя України.



Джерельні дзвони – 10: Альманах. – Косів: Писаний Камінь, 2010. – 320 с.

Це ювілейний випуск літературно-художнього альманаху, де вміщено понад 50 творів авторів Коломийщини і Косівщини.



### ШУХИ

500 г столового буряка, 100 г сушених грибів, ½ головки часнику, 50 мл олії, 1 ст. ложка 9% оцту.

Буряки помити, зварити до готовності, почистити і нарізати соломкою.

Зварені гриби змішати з бурячками, заправити олією, часником, оцтом. До смаку додати солі й молотого чорного перцю.

### САЛАТ "ВЕРХОВІНСЬКИЙ"

300 г картоплі, 1 яйце, 140 г маринованих огірків, 80 г твердого сиру, 80 г майонезу.

Зварені картоплю і яйце, мариновані огірки нарізати кубиками. Сир натерти на тертці й змішати з картоплею та яйцем. За смаком додати сіль, чорний мелений перець. Зверху притрусити посіченою зеленою цибулею.

### САЛАТ ПО-КАРПАТСЬКИ

300 г огірків, соняшникова олія, сіль, оцет, червоний перець.

Зняти з огірків шкірку, видалити зернятка, нарізати тоненькими кружальцями. Заправити олією й спеціями. Дати постояти 1-2 години. Гостра закуска готова до споживання.

### М'ЯСО ПО-РАХІВСЬКИ

125 г свинини, 1 зубок часнику, 10 г жиру, 30 г ріпчастої цибулі, 10 сухих білих грибів, 20 г рулету, 5 г сиру.

М'ясо порізати на шматки товщиною 1,5 см, злегка відбити, поперчити, посолити, натерти часником й обсмажити з обох боків. На змащений жиром лист викласти м'ясо. На кожен шматочок зверху покласти порізані варені гриби, смажену цибулю і порізаний брусочка-

## Кухня Гуцульщини

ми рулет, посипати сиром, натертим на тертці, збризнувши все маслом, запекти в духовці.

### М'ЯСО ПО-ГУЦУЛЬСЬКИ

120 г яловичини або свинини, 2 г столової гірчиці, 5 г копченої ковбаси, ¼ яйця, жир, 75 г сметани, сіль, перець.

Із вирізки яловичини або свинини нарізати шматочки й кожен намазати гірчицею. Потім на них покласти кубики ковбаси, посічене яйце, посипати чорним меленим перцем й загорнути прямокутником. Обсмажити на жирі з обох боків, підготовлені напівфабрикати скласти в посуд, влити сметану й тушкувати на легкому вогні до готовності.

### КРУЧЕНИКИ ПО-БУКОВІНСЬКИ

125 г свинини, 40 г печінки, 28 г рису, 10 г ріпчастої цибулі, 0,5 яйця, 10 г жиру, 10 г вершкового масла.

М'ясо порізати, відбити, посолити і на кожен шматочок викласти фарш з печінки. Зверху накрити звареним рисом, заправити жиром і сирим яйцем. Крученики загорнути ковбаскою й обсмажити. Готову страву полити вершковим маслом.

### ПЕЧЕНЯ ПО-ГУЦУЛЬСЬКИ

160 г курки або 100 г кроля, 10 г жиру, 60 г ріпчастої цибулі, 10 г сушених грибів, 35 г солодкого перцю, 70 г свіжих помідорів, 210 г картоплі, 2,5 г часнику, сіль, перець, зелень.

М'ясо порізати на шматочки й обсмажити, додавши цибулю. Нарізану картоплю обсмажити й скласти в горнятко. Додати варені гриби, солодкий перець, порізаний соломкою, помідори. Зверху викласти шматочки курки або кроля, цибулю. Залити бульйоном, у якому тушкувалося м'ясо, додати сіль, спеції, часник, зелень і готувати в духовці до готовності.

### ПЕЧЕНЯ ПО-СІЛЬСЬКОМУ

130 г свинини, 80 г солодкого перцю, 60 г ріпчастої цибулі, 10 г жиру, 30 г сметани, 10 г томату, 5 г борошна, 40 г горіхів, 10 г вершкового

масла, 190 г картоплі, 10 г квасолі, 1 г оцту, сіль, перець, зелень.

Свинину нарізати шматочками, обсмажити, додати посічену цибулю і порізаний соломкою перець. Досмажити все на легкому вогні. Приготувати сметанно-томатний соус. У нарізану шматочками картоплю додати м'ясо, соус, варену квасолю, мелені горіхи, оцет, сіль, чорний мелений перець, зелень. Горнятко накрити і в духовці довести до готовності.

### **БОРЩ ГУЦУЛЬСЬКИЙ**

500 г картоплі, 500 г капусти, 100 г квасолі, 50 г сушених грибів, 100 г моркви, 50 г коріння петрушки, 100 г ріпчастої цибулі, 50 жиру, 200 г столових буряків, 10 мл оцту, 100 г томатної пасту, 10 г цукру, сіль, перець за смаком.

Попередньо зварити квасолю і гриби, нашаткувати капусту. В киплячу воду покласти капусту, порізану картоплю і варити 20 хв.. Моркву, петрушку й цибулю дрібно порізати та протушкувати. Буряк стушкувати з цукром, оцтом, а потім додати томатну пасту. Покласти у воду з капустою і картоплею квасолю, гриби і буряк, заправити все до смаку. Подаючи на стіл, поставити сметану.

### **СУП ПОЛОНІНСЬКИЙ**

70 г баранини, 80 г яловичини, 100 г картоплі, 50 г свіжих помідорів, 30 г болгарського перцю, 20 г ріпчастої цибулі, 25 г моркви, 10 г петрушки, 10 г смальцю, 0,2 г кмину, 1 зубчик часнику, сіль, червоний мелений перець, зелень.

Галушки: 15 г борошна, 1,5 яйця.

Цибулю нарізати кубиками і легенько обсмажити. Додати м'ясо, порізане на шматочки, посолити, посипати червоним перцем і стушкувати до готовності. Додати порізані кубиками моркву та петрушку, залити бульйоном або водою і варити 10-17 хвилин, потім додати порізану картоплю, галушки, болгарський перець, свіжі помідори, сіль. Тісто готувати так, як на лапшу. В кінці варіння суп заправити кмином, часником, зеленню.

### **ОКРОШКА ОВОЧЕВА**

1 літр хлібного квасу, 1-2 картоплини, 1 буряк, 1 морквина, 1-2 свіжих огірки, 50-70 г зеленої цибулі, 2 яйця, 2 ст. ложки сметани, 1 чай-

на ложка цукру, 0,5 чайної ложки гірчиці, сіль.

Варені буряки, моркву, картоплю порізати кубиками. Посікти зелену цибулю і розім'яти з сіллю. Білки подрібнити, а жовтки – розтерти зі сметаною і гірчицею. Усе поєднати, додавши сіль, цукор, зелень і залити хлібним квасом.

### **НАПІЙ ВІТАМІННИЙ**

1 склянка води, 1 ст. ложка шипшини, 1 чайна ложка цукру або соку з вишень, смородини чи ожини.

Промиті холодною водою плоди шипшини подрібнити, залити окропом в емальованому посуді й кип'ятити 8-10 хвилин. Поставити в закритому посуді на кілька годин у тепле місце для настоювання, а при подачі на стіл процідити.

### **КОМПОТ ІЗ ЯГІД ТА ФРУКТІВ**

У підкислений оцтом або лимонною кислотою окріп покласти порізані яблука, груші, сливи, а через кілька хвилин – ягідні вичавки. Ягідний сік влити у готовий компот. У разі потреби додати трошки цукру. Компот подавати холодним.

### **ЧАЙ**

Відомо, що чай добре втамовує спрагу, тонізує, освіжає при втомі, поліпшує діяльність серцево-судинної системи. Однак зловживання ним може й нашкодити здоров'ю. Міцний чай порушує нормальний сон, може спровокувати гіпертонію. Для приготування приємних на смак і водночас лікувальних чаїв бажано заварювати листя, стебла, суцвіття різних рослин, плодоніжки вишні, однолітки смородини, вишні, груші, кору ліщини й калини.



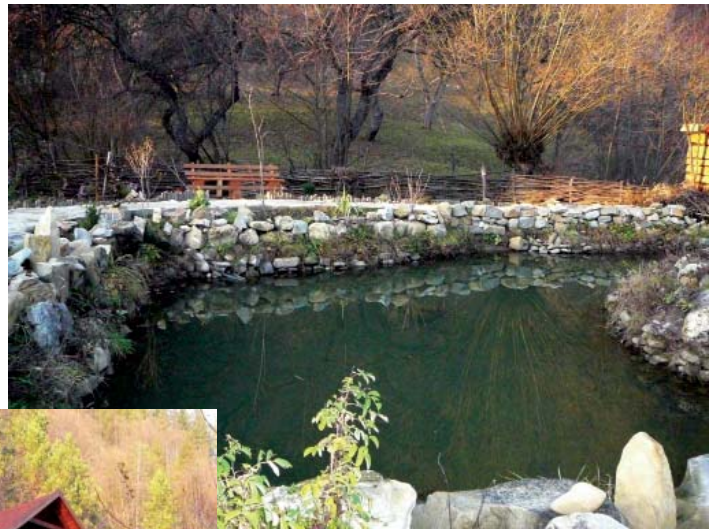
# Приватна садиба "Лісна вілла"

організація  
зимового  
і літнього  
відпочинку

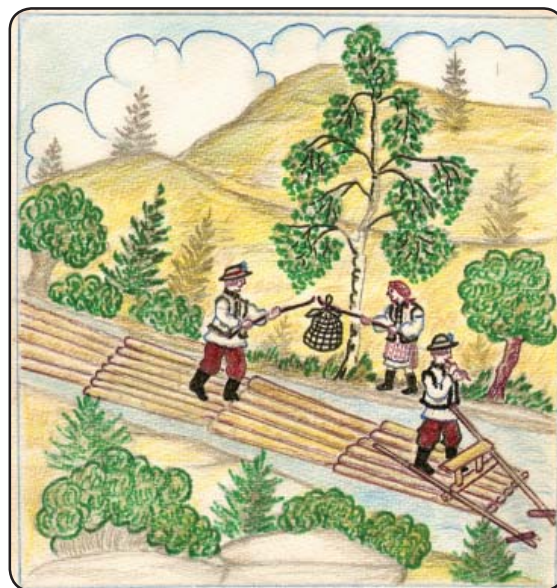


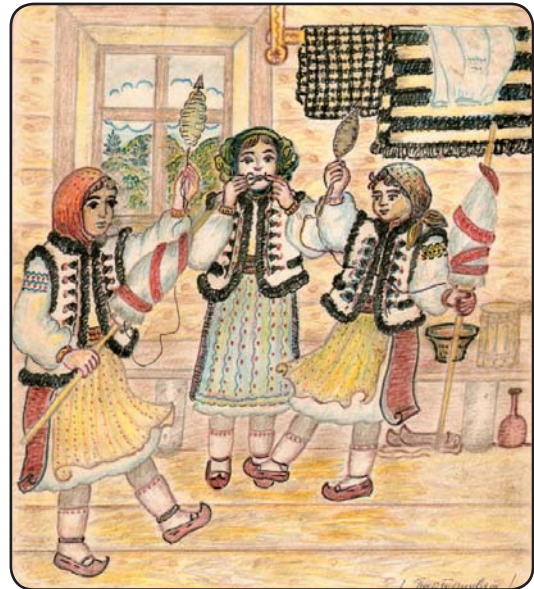
паркінг  
кухня  
спальні номери  
банкетний зал

вул. Лісна, 3 а,  
с. Город  
Косівського району  
т. 067-342-15-21  
т. 067-996-46-66



# Картини з народного життя Параски Плитки-Горицвіт





## *Шановні читачі!*

Редакція (редколегія) журналу “Гуцули і Гуцульщина” приймає замовлення на публікацію реклами від юридичних та фізичних осіб.

За довідками звертайтеся, будь ласка, до нас за телефонами, звичайною чи електронною поштою, вказаними на початку журналу.

Заходьте! Телефонуйте! Пишіть нам!

На I-й сторінці обкладинки робота худ. **Анатолія Калитка** “Річка Бистрець”.  
На IV-й сторінці обкладинки графічні роботи худ. **Антон Григорука** “Вівчар”,  
“Ми об камінь гострили мечі”.

Художнє оформлення часопису **Антон Григорука**

Надруковано з готових діапозитивів у МП “Евріка”  
Друк офсетний. Обсяг арк. Замовлення 312

